T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜNTER GRASS'IN "SOĞANI SOYARKEN" ADLI ROMANINDA SOSYO-KÜLTÜREL OLGULARIN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge ÖZDEMİR

Enstitü Anabilim Dalı : Alman Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nurhan ULUÇ

ARALIK – 2018

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜNTER GRASS'IN "SOĞANI SOYARKEN" ADLI ROMANINDA SOSYO-KÜLTÜREL OLGULARIN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge ÖZDEMİR

Enstitü Anabilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı

''Bu tez 12 / 12 / 2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/~~oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir''

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Nurkan Ulus	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Şimşek	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Sevik	Başarılı	

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	**Özge Özdemir**
Öğrenci Numarası	:	**1660Y14006**
Enstitü Anabilim Dalı	:	**Alman Dili ve Edebiyatı**
Enstitü Bilim Dalı	:	**Alman Dili ve Edebiyatı**
Programı	:	☑YÜKSEK LİSANS ☐DOKTORA
Tezin Başlığı	:	**GÜNTER GRASS'IN "SOĞANI SOYARKEN" ADLI ROMANINDA SOSYO-KÜLTÜREL OLGULARIN İNCELENMESİ**
Benzerlik Oranı	:	**%16**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulalma Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

12/12/2018
Öğrenci İmza

☐ Sakarya Üniversitesi ..... Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımca yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere .....@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Nurhan ULUÇ

Tarih: 12.12.2018

İmza:

☐KABUL EDİLMİŞTİR ☐REDDEDİLMİŞTİR **EYK Tarih ve No:**	**Enstitü Birim Sorumlusu Onayı**

ÖNSÖZ

Hem lisans dönemim boyunca hem de yüksek lisans tez çalışması süresince desteği, eksik etmediği, esirgemediği motşvasyonu, sabrı ve yardımları için Dr. Öğr. Üyesi Sayın Nurhan ULUÇ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Ayla AKIN'a tez çalışmam boyunca yol gösterdiği ve tavsiyelerini eksik etmediği için sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Özge ÖZDEMİR

04/10/2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET ii

SUMMARY iii

GİRİŞ 1

BÖLÜM 1: GÜNTER GRASS VE NASYONAL SOSYALİZM 6

1.1. Günter Grass'ın Hayatı ve Eserleri 6

1.1.1. Günter Grass'ın Biyografisi 7

1.1.2. Günter Grass'ın Eserleri 8

1.1.3. Günter Grass'ın Edebi Kişiliği 9

1.1.4. Günter Grass'ın Topluma Bakışı 10

1.1.5. Günter Grass'ın Savaşa Bakış 12

1.2. Alman Nasyonal Sosyalizm ve Adolf Hitler 15

1.2.1. Alman Nasyonal Sosyalizm Gelişimi 15

1.2.2. Alman Nasyonal Sosyalizmin Topluma Etkisi 20

BÖLÜM 2: SOSYO-KÜLTÜREL OLGU 31

2.1. Sosyal Olgu Nedir? 31

2.2. Sosyal Olgunun Örneklendirilmesi 33

2.3. Kültürel Olgu Nedir? 34

2.4. Kültürel Olgunun Örneklendirilmesi 36

2.5. Toplumsal Sorunlar ve Etkileri 38

BÖLÜM 3: GÜNTER GRASS'IN "SOĞANI SOYARKEN" ADLI ROMANINDA SOSYO-KÜLTÜREL OLGULARIN İNCELENMESİ 43

3.1. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanın Özeti 43

3.2. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanın (Mekan, Zaman, Konu ve Karakter Açısından) İncelenmesi 54

3.3. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanında Sosyal Olguların İncelenmesi 60

3.4. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanında Kültürel Olguların İncelenmesi 71

SONUÇ 79

KAYNAKÇA 82

ÖZGEÇMİŞ 84

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Yüksek Lisans Tez Özeti**

Tezin Başlığı: Günter Grass'ın "Soğanı Soyarken" Adlı Romanında Sosyo-Kültürel Olguların İncelenmesi	
Tezin Yazarı: Özge ÖZDEMİR	**Danışman:** Dr.Öğr.Üyesi Nurhan ULUÇ
Kabul Tarihi: 12 Aralık 2018	**Sayfa Sayısı:** iii (önkısım) + 84 (tez)
Anabilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı	

20.yüzyılın başından ilk yarısına kadar meydana gelen iki büyük dünya savaşı, şüphesiz insanların hafızalarında derin yaralar açmıştır. Dünya tarihine baktığımızda en önemli sayılan olayların arasında yer almaktadır savaş kavramı. Bildiğimiz kadarıyla milyonlarca insanın hayatına neden olmuş, hayatta kalanları ise zorlu hayat koşullarına terk etmiş olan savaşların ardından sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan tarif ve tamir edilemez yaralar bırakmıştır.

Savaş ve savaş sonrası dönemi başta tarihçiler olmak üzere edebiyatçılara da büyük bir çalışma alanı oluşturmuştur. Birçok yazar, savaş dönemini derinlemesine, sebep-sonuç ilişkisi içinde değerlendirerek kaleme almıştır. İkinci Dünya Savaşı'na tanıklık eden Günter Grass, bizzat içinde yaşadığı döneme sessiz kalmayarak, vahşeti, yıkımı ve en önemlisi 'Nazi Gençliğine' üye oluşunu ve hayatı boyunca bunu saklamış olduğunu "Soğanı Soyarken" adlı eserinde okuyucularına sunmuştur.

Günter Grass bu eserinde, hayatındaki en heyecanlı dönemini anlatmaktadır. Yoksul hayatından kurtulup savaşa katılmaya can atan sonrasında ise esir kamplarında açlıkla boğuşmaktan, ailesinin izini kaybetmekten, ölümlere tanıklık etmekten ve top mermisine hedef olmaya kadar tüm çıplaklığı ile paylaşıyor. Bu çalışma; insanların her an ölümle burun buruna olmalarından yaşadıkları korkuları, ekonomik ve psikolojik sorunları, savaşı besleyen faşizm ve ırkçılığı ele alarak incelemiştir. Aynı dönem; faşizmin aktif rol oynadığı Nasyonal Sosyalizm ve Hitler'in lider oluşu dönemiyle bağlantılı olduğundan bu çalışmada yer almıştır.

Günter Grass'ın "Soğanı Soyarken" adlı eserinde hayatı boyunca sakladığı 'Nazi Gençliği'ne üye oluşunu bu eserinde itiraf etmesi ve İkinci Dünya Savaşı ve sonrası dönemde Almanya'da gelişen sosyo-kültürel olguları ayrıntıları ile incelemek, günümüze kadar gelişini analiz etmek ve toplumda güncel olarak yarattığı önem derecesini ortaya koymak bu çalışmadaki esas amaçtır.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, Günter Grass, Sosyal-Kültürel Olgular, Nazi, Soğanı Soyarken.

Sakarya University Institute of Social Sciences **Master's Thesis Summary**

Title of the Thesis: An Examination of Sociocultural Phenomena in Gunter Grass's novel "Peeling the Onion"

Autor: Özge ÖZDEMİR **Supervisor:** Assist. Prof. Nurhan ULUÇ

Date: 12 December 2018 **Nu. of pages:** iii (Prep.) + 84 (mainbody)

Department: German Language and Literature

The 2. World Wars that have taken place from the beginning of the 20th. Century to the first half have undoubtedly caused profound wounds in people is memories. When we look at world history, the war it is among the most important events that are considered. As far as we know, sociological, psychological and economical exploits have left unexplainable wounds after wars that have caused the lives of millions of people and have left survivors in difficult living conditions.

War and post-war era have created a great workspace for historians and literary figures. Many writers have received warrants that will be judged deeply within the caused and effect relationship.Günter Grass, who witnessed the 2.World War, presented his reading to the readers in his work titled "Peeling the Onion", in which he remained silent, not to be silent, but to become a member of the Nazi youth, most importantly, savagery and destruction.

İn this work, Günter Grass describes the most exciting period in his life. After poverty loses his life and is willing to participate in the war, he shares with all the nudity from starving in prison camps to losing his family's license, witnessing deaths and being a target for a bullet.

This work; the fears that people are always alive to death, the economic and psychological problems, fascism and racism that feed the war. The same period took place in this work since fascism was linked to the period of National Socialism and Hitler's leadership, which played an active role.

İn this work Günter Grass's "Peeling the Onion", a member of the Nazi Youth that he hid throughout his life, confesses and examines in detail the socio-cultural events that have developed in Germany during and after the 2.World War, putting the importance degree is the main purpose in this study.

Keywords: 2.World War, Gunter Grass, Socio-Cultural Events, Nazi, Peeling the Onion

GİRİŞ

Günter Grass, yaşamı boyunca eserlerinde savaş konularını ele almış ve savaşın etkilerini hem politik hem de edebi bir dille okurlarına sunmuştur. Her ne kadar gençlik yıllarında 'Hitler Gençliği'ne üye olsa da, katliama ve faşizme karşıdır. Zulme uğrayanların yanında olup, toplumsal sorunlara çözüm arayanlardan biri olmuştur. Yayınladığı *"Soğanı Soyarken"* adlı eserinde, kendisini temize çıkartmaya uğraşmamış aksine kendisini yıllar sonra farklı terazilere koyarak yargılamıştır. Pek çok Alman genci gibi Hitler Gençliğine katılmak ve marşlar söyleyerek Nasyonal Sosyalist rejimin andını içmek, ona göre oldukça doğaldır. Ama ilerleyen dönemde öğrendikleri bunlardan ibaret kalmamıştır. Üye olduğu kurumun ve o dönemdeki faşizan kararların, insanları nerelere sürüklediğinden bir haber, esir olarak bulunduğu kampta bir komutanın gösterdikleri ve anlattıkları ile adeta şoka uğramış, bunları Almanların yaptıklarına inanmak istememiştir. 1945 yılında henüz on yedi yaşındayken birkaç ay için İmha Gücü'nde forma giydiğini açıklıyor ve bunun özel bir ekip olduğunu sandığından bahsediyor. Grass, işlenen insanlık dışı suçlardan habersiz olduğunu ifade ederken, orduda yer aldığı süreçte bir kez bile ateş etmediğini savunmuştur.

Günter Grass'ın başarısı, onu sadece Alman edebiyatında değil, bütün dünya genelinde "Nobel Edebiyat Ödülü" almış önemli bir yazar haline getirmiştir. 1959 yılında yayımlanan "Teneke Trampet" adlı romanı ile ise dünya çapında bir üne ulaşmıştır. Grass, romanında Polonya ve Almanya arasındaki durumu, yerli halk tarafından zamanla Nazi yanlısı olmalarını ve savaşın açtığı çöküşleri dile getirir. Zengin bir hayal gücünün ürünü olan bu romanın, sinemaya uyarlaması Grass'a bir de Oscar Ödülü kazandırmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğrayan Almanya, daha sonra Hitler gibi ırkçılık dolu faşizan bir lider ile ayakta durmaya çalışmaktadır. Hali hazırda ekonomik ve askeri açıdan büyük yara alan Almanya, Hitler'in kendi doğruları ve kendi kararları doğrultusunda uçuruma doğru sürüklenmiştir. Hitler'in başa geçmesiyle bilginler bastırılmış ve birçok sanatçı, yazar Almanya'yı terk etmek zorunda kalmıştır. Grass, Nazi döneminde savaşa giden ve savaşta esir düşerek çeşitli esir kamplarında kalmak zorunda kalan biriydi. Kaleme aldığı *"Soğanı Soyarken"* adlı eserlerinde sıkça savaştan bahseden Grass, kendi yaşadıkları ile birlikte Nazizm kavramını bütün çıplaklığı ile paylaşmıştır.

Nazi kavramı, Almanya tarihi için hem kendi vatandaşları hem de uluslararası milletlerde önemli bir konuma sahiptir. Hem tarih hem edebi birçok esere konu olmuştur. Günter Grass'ın bu çalışmasında incelenen *"Soğanı Soyarken"* adlı romanı, Nazi kavramına, ideolojisine geniş ölçüde yer vermiş ve toplumda neden olduğu yıkımı bütün ayrıntıları ile gözler önüne sermiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın yenilgisinden sonra gelen İkinci Dünya Savaşı'nın yenilgisi de Almanya için sancılı bir sürece neden olmuştur. Birlik ve beraberliği yeniden inşa etme çabaları karşısında Grass kayıtsız kalamamış, sorumluluklarının bilincinde olarak elinden geleni yapmıştır. Eserinde, kendisinin ve diğer insanların psikolojisinde kalan izlerin, birer soğan gibi kat kat olduğundan bahsetmiştir. Grass'a göre bellek, soğan gibidir. Kabuğunu soydukça hatıralar belirir ve acı mı tatlı mı olduğu asıl o zaman belli olur.

Günter Grass'ın yapılan bu çalışması orijinal dili (Almanca) nden çevirilmiştir. Çevirinin ilk baskısı 2006 yılında Turkuvaz Kitapçılık'ta İlknur Özdemir tarafından ele alınmış ve Kırmızı Kedi Yayınevinin ilk basımı da 2015 yılında yapılmıştır. Bu çalışma ele alındığında tezin dili olan Türkçe çevirisi ele alınmış, Almanca basımı ile de kıyaslanarak incelenmiştir.

Günter Grass'ın bu eserinde en önemli silahı kalemi ve o döneme bizzat şahitlik eden kendisidir. Yaşanılanlara yıllar sonra ışık tutmuş olan yazar, kendisine ve savaş dönemine, Nazizm kavramına dair bilinmeyenleri birinci ağızdan yayınlar ve kendisi ile hesaplaşır. Önemli ayrıntılardan birisi olan bu hesaplaşma, kendisini aklamak, içini rahatlatmak yerine o yılların genç delikanlısını ağır bir üslupla yargılamak ve sorguya çekmektir. Yaşanılan sıkıntıların, zorbalıkların, ırkçılığın bütün detaylarıyla aktarması, kendi anılarını da katarak okuyucularında büyük izler bırakıp, olumsuzluklara ve acılara ortak olmalarına neden olmuştur.

Çalışmanın Konusu

Çalışmanın konusu, Günter Grass'ın *"Soğanı Soyarken"* adlı romanda, genel bağlamda gelişen olaylar örgüsüdür. Yazarın, eserinde dile getirmiş olduğu pişmanlığı, itirafı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşadıkları çalışmanın işleyişini belirlemiştir. Yazarın, geçmişinden ve yaşadığı İkinci Dünya Savaşı yılları ve sonrasının etkisinden ilham aldığı bu eserinde, Hitler ve Nazizm kavramı yer alacak, savaş döneminde Almanya Ordusunda savaşan Alman toplumunun bilinmeyenleri incelenecektir.

Konunun oldukça geniş kapsamda ele alınması edebiyat açısından da zenginlik katmaktadır. Söz konusu sadece Alman toplumunun yenilgisi değil, İkinci Dünya Savaşı'nda savaşan bir bireyin, eserinde olumlu ve olumsuz yaşadıklarını dile getirmesi ve sonradan öğrenilen gerçeklerin beraberinde getirmiş olduğu pişmanlığıdır. Eseri yayınlandıktan sonra oldukça yankı bulan itirafı, edebiyat ve sanatçı kavramlarının tekrar göz önüne serilmesine neden olmaktadır. Bu çalışmanın tamamı, yazarın yaşantısını yansıtmakta ve tümeli oluşturmaktadır. Bu yönüyle, benzer çalışmaların da ışık tuttuğu, sanat ve sanatçı kavramının geniş bir alandan incelemek mümkün olacaktır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Günter Grass'ın *"Soğanı Soyarken"* adlı romanında sosyal ve kültürel olguların incelenmesidir. Bu incelemelerle birlikte, eserde ele alınan toplumsal sorunlar, yaşanılan dönemin şartlarıyla birlikte gelişen ekonomik sıkıntılar, salgın hastalıklar ve savaşın şiddeti, zorbalığı, esir kamplarında yaşam, tüm bunların insanlara hükmedişini, hiç uğruna insanların hayatlarına son verilişlerini bütün ayrıntıları ile yansıtmaktır. Birçok eserde var olan sosyal sorunlar hala dünyanın birçok yerinde insanlara yara açmaya, izler bırakmaya devam etmektedir. Bu eserde de savaş döneminde ve sonrasında yaşanılanlar karşımızda olacaktır.

Bu çalışmanın bir diğer amacı ise, yazarın edebiyattaki yeri, saygınlığı ve gençlik dönemi ile ölümüne kadar ki hayatı boyunca 'saklı deneyimlerim' de dediği 'Nazi Gençliği' ne üye oluşunu neden sakladığını ve bunu *"Soğanı Soyarken"* adlı eserinde okuyucuları ile tüm ayrıntıları ile nasıl paylaştığını incelemektir. Böylelikle Almanya'da savaş ve sonrası dönemde gelişen sosyal ve kültürel olaylara bir bakış açısı yakalanacak ve bu olayların dönem içindeki yankısı görülecektir.

Bu tez çalışmasında Günter Grass, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan soykırımın ve Nazizm ideolojisinin etkisinde kalmış biri olarak, emir verenlerin değil savaş mağdurlarının bakış açısını tespit etmeye çalışmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Almanya, iki büyük dünya savaşından yenilgiyle ayrılan bir millet olarak tarifi mümkün olmayan acılara ve sıkıntılara maruz kalmıştır. Savaşın sonucunda yaşanan her olay, toplumda önemli yer edinen sanatçılara, yazarlara çalışma alanı sunmuştur. Bu

nedenle yazarlar yoğun olarak savaş konusunu kaleme almışlardır. Almanya'da doğup büyüyen birçok yazarı düşündüğümüzde kimisi 17.yüzyıl edebiyatını, kimisi sürgün hayatını kimisi baba özlemini yaşayan çocukları ele almıştır. Eserlerinde çoğunlukla savaş ve savaş sonrası konularını işleyen, birçok ödül alan Günter Grass adını sadece Almanya'da değil dünya geneline duyurmayı başarmıştır.

Yayınlanan eserleri hem dünya hem de Alman edebiyatının unutulmazları arasındadır. Bu tez çalışmasında ele alınan *"Soğanı Soyarken"* adlı eserinde, en gerçekçi ve acı dolu yönüyle kendisinin de yaşanılanlara tanık olması günümüze ışık tutmaktadır. Bu eseriyle üzerinde sıkça durulan savaş ve sonrasında meydana gelen toplumsal sorunlar tespit edilerek önümüze serilmektedir.

Günter Grass'ın gençlik döneminde katılmış olduğu 'Nazi Gençliği'ne karşı pişmanlığı ve itirafı hakkında birçok soru çıkarmaktadır karşımıza; tüm bu yaşanılanlar itiraf edilmeden kalsaydı ne değişirdi veya bunca sene sonra neden gün yüzüne çıkarıldı? Sosyal ve kültürel olaylardan hiç etkilendi mi veya ne kadar etkilendi, hayatına nasıl devam edebildi?

Bunların yanı sıra tezin araştırılmaya başlandığı tarihe (2016) kadarki zamanda yazarın sadece "Yengeç Yürüyüşü" ve "Teneke Trampet" adlı eserlerin üzerine çalışmalar yapılmıştır. Ulusal Tez Merkezi'nde Günter Grass'ın *"Soğanı Soyarken"* eseri üzerine herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmanın özgün olması, edebiyat açısından doldurulması gereken boşlukları gidermeyi ve kendi özel bağlamında değerlendirileceği, gelecek çalışmalar açısında da örnek alınabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın Yöntemi

Hedeflenen bu çalışmanın yöntemi, esere bağlı bir inceleme ve içerik analizi üzerine olacaktır. Yapılacak incelemelere nesnellik ve bilimsel bilgiler katabilmek için, metne bazı kuramlar ve yöntemler ile yaklaşılmalıdır. Metnin nasıl okunacağı ve hangi bilgilerin gün yüzüne çıkarılacağını bilmek önemli rol oynar, okuyucular bir metni okuduğunda içerik ile gerçek hayatları arasında bir bağ kurma eğiliminde bulunmalı, bu kurulacak bağ da, metnin iyi derecede analiz edilmesi ile sağlanabilir. Eser içerisinde biçimsel özellikler ele alındığında, metnin hikayeleştirilmesi ve olayların gelişiminde olan düzeni, kronolojik sıralaması ile olay örgüsü, yer, zaman, konu ve karakter gibi özelliklerle rastlanmaktadır.

İnsanlar yaşadıkları sürece birçok olaya veya soruna neden olmuşlardır. Bu sorunlar gerek siyasi, gerek toplumsaldır. Bütün yaşanan olaylar edebiyata, yazarlara yansımış ve konu olmuştur. Her yazar, yaşamış olduğu dönemi göz önünde bulundurarak eserlerine kendi yaşadıklarını, düşüncelerini ve karakterini yansıtmaktadır.

Günter Grass da bu eserinde, dönemin sorunlarını, savaş psikolojisinin insanlar üzerindeki etkisini kendi bakış açısıyla okuyucularına sunmuştur. Bu yüzden eseri ayrıntıları ile incelemeden önce tarihi ve yazarı anlamak adına yazar ve dönem bilgisi verilmiştir.

İlk bölümde yer alan bilgilerde, yazarın hayatı ve edebiyattaki yerinin yanı sıra yazarın topluma ve savaşa bakış açısı yer almaktadır. Arkasından gelen dönem bilgisinde Nasyonal Sosyalizm kavramı ile Adolf Hitler yer almaktadır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan sıkıntıları kendi tarafına, yararına çevirerek büyük bir kitleye hitap etmeye başlayan Adolf Hitler ve Nazilerin, başka bir deyişle İkinci Dünya Savaşı'na zemin hazırlayan Nasyonal Sosyalizmin, 1933 yılından 1945 yılına kadar olan süreçte yaptıkları hakkında bilgi sunulacaktır. Böylelikle çalışmanın temelini oluşturan ve her türlü sorunlara neden olan sosyal ve kültürel olaylar gün yüzüne çıkarılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kuramsal kısım yer almaktadır. Sosyal ve kültürel olayların neler olduğu, genel örnekleri ile incelenecek böylece toplumsal sorunlar ve bunların insanlar üzerindeki etkilerine bir kez daha değerlendirilecek.

Çalışmanın son bölümünde ise, Günter Grass'ın sondan bir önceki eseri diye adlandırılan *"Soğanı Soyarken"* adlı romanında sosyal ve kültürel olguların incelenmesi olacaktır. Öncelikli olarak eserin geniş bir özeti yer alacak, yazarın kendisi ile hesaplaşması gün ışığına çıkarılacaktır. Ardından eserde geçen zamanın, yerin ve karakterlerin incelemesi yapılacaktır. Bu sayede yazarın yansıtmak istediği sorunlar dönem ile ilişkilendirilecektir. Son kısımda ise, eserde geçen ve toplumda sorun olarak kabul edilen durumlar tespit edilerek eser çerçevesinde incelenecek ve günümüz koşullarıyla kıyaslanarak analiz edilecektir.

BÖLÜM 1: GÜNTER GRASS VE NASYONAL SOSYALİZM

16 Ekim 1927'de Danzig'de dünyaya gelen Günter Grass bir bakkalın oğludur. Bir Polonyalı Alman aileden gelir. Çocukluğu ve gençliği Danzig'de geçer. Bir süre Paris ve İtalya'da grafikçi, heykeltıraş ve yazar olarak yaşar. Bu arada şiir ve oyunlar da yazar. Kültürel gelişimini, kişisel çabasıyla elde etmiştir. 1999 yılında Nobel Edebiyat Ödülü alan yazar 2015 yılında hayatını kaybetmiştir.

Bu bölümde tez çalışmasında ele aldığımız eserin sahibi olan yazar, Günter Grass'ın hayatına ve edebiyat yaşantısına yakından tanıklık edeceğiz. Çocukluğundan itibaren sanatın içinde büyüdüğünden, her dalında yakaladığı başarısına kadar olan zamanı öğrenerek, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan Nasyonal Sosyalizm dönemini inceleyeceğiz.

1.1. Günter Grass'ın Hayatı ve Eserleri

Günter Grass 1927 yılında, şimdi asıl adı Gdansk olan Danzig şehrinde doğmuştur. Tarım işçisi ve madenci olarak çalışmasının ardından Düsseldorf ve Berlin'de sanat eğitimi almış, aynı zamanda da heykeltıraşlık yapmıştır. 1955 yılında, daha sonraki yıllarda dünya çapında tanınacak olan, çok sayıda da Alman yazarın da içinde bulunduğu Grup 47'ye katılmıştır. İlk şiiri 1956 yılında yayımlanırken, ilk tiyatro oyunu ise 1957 yılında sahneye konuldu. 1959 yılında yayımlanan "Teneke Trampet" romanıyla dünya çapında üne ulaştı. Dünya çapında fazla ses getiren ve Türkiye'de de yayımlanan romanları arasında, Pisibalığı, Kedi ve Fare, Köpek Yılları bulunmaktadır Günter Grass,. Almanya'da yapılan seçimlerde Sosyal Demokrat Parti'yi desteklediğini ifade ederken, romanlarında da aydınların topluma karşı sorumluluklarını ele almaktaydı. 1999 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan dünyaca ünlü yazar, 17 yaşında iken Nazi gençlik örgütüne katıldığını ilk kez *"Soğanı Soyarken"* (2006) adlı kitabında açıklamıştır.

"Soğanı Soyarken" adlı kitabı, hafıza yoklama çabasının bir ürünü olarak görülmüştür. Çoğu vakit kendisinin bile hatırlayamadığı ama anlattıkça da belleğinde beliren saklı deneyimlerini aktarma çabasına girmektedir. Yazarın, belleğini soğana benzetme sebebi de, katman katman oluşudur. Tıpkı soğanı soyar gibi belleğini soymakta ve yaşadıklarını hatırlamaya çalışmaktadır. Aklına düşenleri kaldırdıkça yenisi çıkıyor ve doğranınca (okudukça) insanın gözünü yaşartıyor. Bu yüzden eseri harf harf okunmalı

ve her şeyin serbest kalabilmesi için kabuğun en altına erişilmelidir (http://t24.com.tr/k24/yazi/guntergrass,377).

1.1.1. Günter Grass'ın Biyografisi

16 Ekim 1927'de şimdi Polonya'da bulunan Danzig'de bakkalık yapan ailenin ilk çocuğu olarak doğdu. Babası Protestan bir Alman, annesi Polonyalı bir katolikti. Çocukluğunda, Naziler'in oluşturduğu Hitler Gençliği adlı kuruluşa katılmak zorunda kalmıştır. 1944 yılında asker oldu. 1946 yılında da Amerika Birleşik Devlet'leri askerlerine tutsak düştü. Savaşı izleyen yıllarda maden işçiliği ile birlikte, taş oymacılığı ve caz orkestrasında müzisyenlik da yapmıştır. Daha sonra ise, Düsseldorf ve Berlin Güzel Sanatlar Akademilerinin heykel bölümlerinde okudu; bu arada Batı Berlin'de ünlü heykelci olan Karl Hartgun'un öğrencisi oldu.

Çocukluğunda bir Katolik olarak yetiştirilen Günter Grass, Danzig'te liseye giderken 1943'te Reichsarbeitsdienst'e (Sivil Koruma Timi) kaydolmuş ve ardından Hava Kuvvetleri'ne (Luftwaffenhelfer) yardım elemanı olarak katıldı.

Günter Grass, 1944 yılında Kasım'da henüz 17 yaşında Waffen-SS'e (Silahlı Asker Örgüt) kaydoldu. O sıralarda yaş haddinden Wehrmacht'a (Savunma Gücü) girememiştir. Kriegsmarine'de (Deniz Kuvvetleri) denizaltı hizmeti için gönüllü olmuştur. Ancak donanma tarafından kabul edilmedi ve onun yerine 1944 yılında Şubat'ta 10.SS Panzer Tümeni "Frundsberg" te görevlendirildi ve yara alıncaya kadar tank topçusu olarak savaşmıştır. Savaşın ilerleyen zamanlarında Marienbad'de yakalandı ve bir Amerikan esirleri savaş kampına gönderildi. Danzig'te Sovyet Ordusu tarafından esir edildi ve ardından Batı Almanya'ya sığındı (http://guntergrass.kimdirkimdir.com/).

Nasyonal Sosyalist Partisi'nin gençlik kolları olan "Hitler Gençliği" ne giren Grass, henüz on yedi yaşında İkinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı dehşete tanıklık etti. Daha sonra da Nazilerin özel askeri birimi Waffen-SS'e katılan yazar yıllar sonra bu deneyimleriyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. 1961'de kendini Almanya Sosyal Demokrat Partisi'ne adayan Grass, 1969'da Willy Brandt'in seçim kampanyasına destek verdi. Partiye üye olduktan birkaç yıl sonra iltica hakkıyla ilgili bir tartışma üzerine partisinden ayrıldı (http://guntergrass.kimdirkimdir.com/).

İsveçli balerin Anna Margareta Schwarz Grass'le on sekiz yıl süren evliliğinden dört, iki farklı kadından da iki çocuğu olduktan sonra 1979'da Ute Grunert ile evlendi. 13 Nisan 2015'te Almanya'nın Lübeck kentindeki bir hastanede hayatını kaybetti (http://guntergrass.kimdirkimdir.com/).

2006 yılında orijinal dilinde yayınlanan "Beim Hauten der Zwiebel" ve 2015 yılında Türkçe'ye çevrilen *"Soğanı Soyarken"* adlı otobiyografisinde Waffen-SS üyeliğinden bahsetmesi (Bkz:bölüm 1.2.1), Almanya'da olduğu kadar yurt dışında da büyük tepkilere yol açarak, Grass'ın ahlaki otorite konumuna ciddi zarar vermiştir. Uzun yıllar boyunca, Almanya'nın Nazi geçmişiyle hesaplaşmasını savunan yazar, bir anda ikiyüzlü bir birey olmakla suçlanmıştır. Kimilerine göre ahlaki otorite, kimilerine göre ise, radikal solcu olarak değerlendirilen görüşleri, Almanya'yı da ikiye bölmüştür.

1.1.2. Günter Grass'ın Eserleri

Romanları:

- Blechtrommei 1959 (Teneke Trampet)
- Katze und Maus 1961 (Kedi ve Fare)
- Hundjahre 1963 (Köpek Yılları)
- Örtlich Betaubt 1969 (Lokal Anestezi)
- Butt 1977 (Pisi Balığı)
- Aud dem Tagebuch einer Schnecke 1972 (Bir Sümüklüböceğin Güncesinden)
- Unkenrufe (Kurbağa Güncesi)
- Im Krebsgang (Yengeç Yürüyüşü)
- Die Rattin 1977 (Dişi Fare)
- Kopfgeburten 1980 (Kafadan Doğumlar)
- Ein Weiteres Feld 1995 (Uzak Tarla)
- Jahrhundert 1999 (Yüzyılım)
- Beim Hauten der Zwiebel 2006 (Soğanı Soyarken)

Oyunları:

- Onkel, Onkel 1957 (Amca, Amca)
- Die Böseri Köche 1957 (Kötü Niyetli Aşçılar)

- Hochwasser 1957 (Sel)
- Noch zehn minuten bis Buffalo 1957 (On dakika sonra Buffalo)
- De Plebejer proben den Aufstand 1965 (Prebler Ayaklanmayı Deniyor)

Şiirleri:

- Die vorzüge der Windhühner 1956 (Rüzgar Gülünün Yararları)
- Gleis-dreieck 1960 (Tren Makası)
- Ausgefragt (Soruşturuldu)

1.1.3. Günter Grass'ın Edebi Kişiliği

Romanlarının yanı sıra oyun yazarlığı ve şairliği de edebiyat yaşamına sığdıran ve uluslararası birden fazla ödülü olan Grass, 1999'da da Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştı.

Savaşı izleyen yıllarda maden işçiliğinin yanı sıra, taş oymacılığı ve caz orkestrasında müzisyenlik yapmış aynı zamanda Düsseldorf ve Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nin heykel bölümünde de eğitim görmüş hatta ünlü heykelci Karl Hartung'un öğrencisi olmuştur. Ayrıca kendi kitap kapaklarının da dizaynını yapan bir tasarımcı denilebilir.

İlk kez 1959'da yayınlanan "Teneke Trampet"te cüce olan kahramanı Oskar Matzerath'ın gözünden, İkinci Dünya Savaşı dönemini anlattı. Sinemaya da aktarılan "Teneke Trampet" aralarında En İyi Yabancı Film Akademi Ödülü Cannes Film Festivali'nin büyük ödülü olan Altın Palmiye'nin de içinde olduğu 13. Ödül kazandı.

Joachim Mahlke ve onun elmacık kemiğini ölümsüzleştirdiği "Kedi ve Fare"yi yazdı. "Kafadan Doğumlar" da Alman ırkının soylarını devam ettirme telaşını yine kendine özel tarzıyla ele alan Grass, "Uzak Tarla" adlı romanında Berlin Duvarı'nın yapılması ve yıkılması arasında geçen süreci yansıtmıştır (http://guntergrass.kimdirkimdir.com/).

İlk kez 1955 yılında, Stuttgart Radyosu'nun açmış olduğu bir şiir yarışmasında, aldığı ödülle tanınmıştı Grass. "Teneke Trampet" adlı romanı dünyanın birçok diline çevrilmiş, 1962 yılında Fransa'da En İyi Yabancı Roman Ödülü'nü kazanmış ve filme çekilmiştir.

Şiirleri sözcük oyunlarıyla dolu, yerici ve yer yer soyuttur. Oyunları da, Lonesco'nun Uyumsuz tiyatrosu doğrultusunda kaba komediler ve farsiardır. Yalnızca "Die Plebejer proben den Aufstand" adlı oyunu konu ve tür olarak öteki oyunlarından farklıdır.

Grass'ı dünya ölçüsünde üne kavuşturan 1969'da yazdığı "Teneke Trampet"tir. Bu yapıtın yankısı, tüm edebiyat çevrelerinde romanın adını, yazarının adıyla özdeşleştirecek kadar büyük olmuştur. "Teneke Trampet", bir uzun öykü olan "Kedi ve Fare" (Katz und Maus) ve 1963'te yazdığı roman "Köpek Yılları" (Hundejahre) ile birlikte Danzig Üçlemesi'ni oluşturur. Üçünün de ortak özellikleri, İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve Danzig'te geçmeleridir. Dış mahalleleriyle birlikte anlatılan Danzig kenti bu yapıtlarla, Dublin, Berlin ve New York gibi 20.yy edebiyatında önemli yer tutan büyük kentler arasına girmiştir. Teneke Trampet pikaresk roman geleneğinin çağdaş örneklerinden biri olmasının yanı sıra, Grass'ın acımasız açık sözlülüğü, grotesk anlatımı, en iğrenç olayları bile gerçekçi bir biçimde yansıtması ve sert toplumsal eleştirisiyle 20.yy Alman edebiyatının en çarpıcı romanı niteliğini kazanmıştır. Ancak eserini, açık saçık olmakla suçlayan eleştirmenler de vardır. Grass, eleştirilere rağmen açık saçıklığın sınırlanırını zorlayan anlatımını romanı "Butt"ta da sürdürmüştür (http://sosyolojisi.com/gunter-grass-kimdir-hayati-kitaplari-eserleri-hakkinda-bilgi/35159.html).

Günümüz toplumunun bazı kurumlarını yeren konuşmaları ve başkaldırı yazılarıyla Almanya'da büyük ün yapmış aynı zamanda kiliseyi de eleştirmiştir. Ayrıca Doğu ve Batı Almanya'daki adaletsizliklere karşı çıkmıştır (http://sosyolojisi.com/gunter-grass-kimdir-hayati-kitaplari-eserleri-hakkinda-bilgi/35159.html).

1.1.4. Günter Grass'ın Topluma Bakışı

Günter Grass, ezilen, baskılanan ve dışlanan toplumsal kesimlerle sürekli dayanışma içinde olmuştur. Hatta atom santrallerine karşı protesto eylemlerine bile katılmıştır. Özgür ve özerk bir kişilik olmaya hep özen göstermiştir. Grass, çocukluğun başladığı yıllardan beri savaşa maruz kaldığından, savaş döneminde asker olduğundan ve savaş sonrası dönemin ekonomik durumunu bildiğinden dolayı toplumsal olaylara kayıtsız kalmamıştır. Asker olduğu dönemde açlığı en üst seviyede yaşamış ve yine de açlığı genel olarak belleğine kazımıştır. Bunu da daha iyi kendi yazdığı *"Soğanı Soyarken"* adlı kitabında şu cümleler ile ifade etmiştir:

> *"Şimdi, karnı tok dinleyicilerin dikkatini Afrika'nın mülteci kamplarında şu anda yaşanan kıtlığa çekmek, ya da Pisibalığı adlı romanında yaptığım gibi genel anlamda açlıktan, onun 'yazarak nasıl yayıldığından', çekip gitmek istemediğinden söz etmek; diğer bir ifadeyle, durup dinlenmeden açlık hikayeleri anlatmak daha acil ve önemli değil mi;?"*(Grass, 2015: 140).

Bu cümleler, Grass'ın toplumcu yönünü dışa vurmakta, sadece kendi açlığına odaklanmak yerine dünyanın bir ucunda bulunan ülkelerde olan açlık sorunlarına değinmektedir. Savaşın tam orta yerinde olmasına ve bütün açlığına rağmen hafızasına kazınan bu genel 'açlık sorunu' onun kişiliğini ortaya koymaktadır.

Grass, barış hareketlerinde ve insan hakları mücadelelerinde de entelektüel tavrın simgesi haline gelmiştir. Toplumda olan biten olaylara duyarlı olan yazar, toplumu çok iyi gözlemleyerek, toplumun problemlerini, insanların inanç ve davranışlarındaki kökten değişikliklerini eserlerinde sergiler.

Günter Grass, muhalif kimliğiyle tanınan bir yazardı ve yazdığı bir şiirle, İsrail'in politikalarını eleştirmesi sebebiyle 2012 yılında, İsrail tarafından "istenmeyen adam" ilan edildi ve ülkeye girişi yasaklanmıştı. Yazar, eleştiri alan şiirinde, İran'ın nükleer programına karşı çıkan Batılı ülkelerin, İsrail'ın nükleer programına sessiz kalarak ikiyüzlü davrandığını da öne sürmüştü. Tel Aviv Üniversitesi'nden tarihçi Moşe Zuckermann, Grass'ın şiirinin yol açtığı tartışmaların devlet ilişkilerine etkisini şöyle değerleniriyor:

> "Grass'ın şiirinin hem Almanya'da hem de İsrail'de bulduğu yankı çok abartılı. Bir şeyi bastırırsanız ve onu tabu olarak gösterirseniz, o olgu veya düşünce de yeniden su yüzüne çıkmanın yollarını arar. Ve bir kez su yüzüne çıktı mı çok daha ateşli, şiddetli ve agresif bir şekilde savunulur" (https://www.dw.com/tr/bir-şiir-iki-toplum/a-15983073).

Grass, 2010 yılında Türkiye'ye geldiği bir gezisinde Agos Gazetesi ile yaptığı bir söyleşisinde şöyle bahsetmiştir:

> "Yazar olan, ağzını açmak zorundadır. Bunu yapmazsanız, kendini ifade edemeyen insanların yerine konuşabilmek gibi bir imkanı kullanmamış olursunuz. Ayrıca, yazar kaybedenlerin tarafında olmak zorundadır. Tarih genellikle muzafferlerin tarihini anlatır ve bu bir boşluk doğurur"*(*www.agos.com.tr/tr/yazi/11251*).*

Grass bu sözlerle hem topluma yön vermekte hem de kendi yazarlığı, kendi yaşadıkları hakkında atıflarda bulunuyor:

> "Tehlikesiz pek çok iş var. Memur olunabilir, başka şey olunabilir... Ama insan yazar olursa, bunun riskli bir iş olduğunun farkında olmalı. Alman yazarlara, entelektüellerine de aynı şeyi söylüyorum: Yazarlık doğruları, gerçekleri söylemeyi gerektirir. Bunu yapamayacak olanların, bu işi yapmamaları lazım. Yazar olan, ağzını açmak zorundadır. Bunu yapmazsanız, kendini ifade edemeyen insanların yerine konuşabilmek gibi bir imkanı kullanmamış olursunuz. Ayrıca, yazar kaybedenlerin tarafında olmak zorundadır. Tarih genellikle muzafferlerin tarihini anlatır ve bu bir boşluk doğurur. Bu boşluk edebiyatla doldurulabilir. Benim edebiyat anlayışım içinde, 17.yüzyılda yaşanan 30 yıl savaşlarını anlatan bir kitap beni çok etkilemiştir. Çünkü yazar, savaşı, ön plandaki emir verenlerin dilinden değil, savaşan insanların, mağdurların bakış açısından anlatıyordu" (www.agos.com.tr/tr/yazi/11251).

Grass, çoğu yazarların kendilerini veya söylemek istediklerini doğru ifade etmemesinden yakınmaktadır. Ona göre her şey aslında edebiyatla doldurulabilir, topluma izah edilebilir hem de ön planda yaşayarak, mağdur olanların bakış açısıyla. Ona göre en doğru açı, yaşayanların ağzından dökülen cümlelerdir.

> "Gençlere bilgi vermek gerekir. Belgeler ortada. Ayrıca, bu sadece yazarların değil, üniversite hocalarının görevidir. Öğrenciler bilmedikleri için ayıplanamaz, ama hocalar, öğretmen pozisyonunda olanlar öğretmekle yükümlüdür. Bunu burada üniversitede yaptığım konuşmada da söyledim. Öğrenciler, bu konunun halen bir tabu olduğunu söylediler. Ben de, bunun üzerine profesörlere bir çağrıda bulundum" (http://www.agos.com.tr/tr/yazi/11251).

Bu sözlerle aslında Grass, toplumda artık öğreten kısmın ezber yolunda ilerlediğine değinerek işin sadece yazarlarda bitmediğini, öğrenmeyi en başta ailelerde sonrasında ise eğitim kurumlarında öğretmenlerden, profesörlerden öğrenmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

1.1.5. Günter Grass'ın Savaşa Bakış

Günter Grass daha çocukluk yıllarında, henüz on iki yaşında ve annesinin kucağında oturmaya bayıldığı zamanlarda savaşla tanışmak zorunda kalmıştır. Savaşa dair açıklamalar yaparken bunu birinci ağızdan yapıyor olması bize bilgilerinin güvenilirliğinden şüphe ettirmemektedir. Kendisine dair öz eleştiride bulunan yazar bir söyleşisinde şöyle açıklamalar yapmıştır:

> "1945-1947 yıllarında, Alman devleti çöktüğünde, savaşı kaybettiğinde, Almanya'nın halen savaşı kazanacağından emindim. Çok gençtim ve adeta bir çılgınlık yaşıyordum. Bu çöküşü, daha sonra söylendiği gibi, hürriyete kavuşma olarak görmedim. Savaş mahkumu olarak savaş esiri oldum, birçok arkadaşım öldü. Ben şanslıydım ve hayatta kaldım. Gerçekten savaşı kaybettiğimize inanmıyordum. Daha sonra Nürnberg Mahkemeleri başladı. Toplama kamplarında çekilmiş birçok fotoğraf gördüm, gördüklerime inanamadım. Bir

> yandan da 'Almanlar böyle şeyler yapmış olamaz' diyordum" (http://www.agos.com.tr/tr/yazi/112519).

Grass'ın bu söylediklerinden anlayabileceğimiz üzere savaş döneminde içinde bulunduğu psikoloji onun algılarını bir nevi kapatmış, inanmak istediğine inanmış biri olarak savaşa atılmıştır. Savaşa ilk katıldığı günlere dair yazdıklarını okuduğumuz zaman şahit olacağımız betimlemeler vardır, savaşa ilk katıldığında duyduğu gençlik heyecanından bahsetmektedir. Yıllar sonra körelen ateş misali. Grass sözlerine şöyle devam etmiştir:

> "Tam o sırada da zaten 'Nazi İmparatorluğu' gibi kitaplar yayımlanmaya başladı. Böylece ben Nazizm'in ne olduğu üzerine düşünmeye başladım. Aynı dönemde de Almanya'da yeniden yapılanma süreci başladı. Bu süreç içinde savaşta Nazilere yardım etmiş sanayicilere de davalar açıldı. Bu sanayiciler ufak tefek cezalar alarak kurtuldu. Bu yeniden yapılanma döneminde, Almanların kandırıldığına dair bir görüş vardı" (http://www.agos.com.tr/tr/yazi/11251).

Günter Grass'ın bulduğu bu ayrıntı onun savaş döneminde de sonrasında da insanların Almanya'da nasıl bir zeminde olduklarını nitelemektedir. Kendisinde "uyanış" olarak gördüğü hayatının bir parçası olan Nazizm'i sorgulamaya başlaması onun kendi halkına neler yapıldığını, yaptırıldığını da gösterir olmuştur. Almanlar savaş döneminde ve savaşın bitimiyle hayatta kalabilmek adına nasıl suça ortak olduklarının farkına varmış ve iki olgunun arasındaki farkı bulmuştur. Ona göre Almanlar suça mecbur bırakılmadı, yaşamak adına suça alıştırıldılar.

> "Yaptıklarımın politikayla ilgisi yoktu, ama Almanların halk olarak bir suç işlediğini gördüğüm zaman, 'Teneke Trampet'i yazmaya başladım. Almanların suç işlemeye mecbur bırakıldığı konusunu değil, Almanların bilfiil suçlara katıldığı konusunu işledim. Bu bilinç bana sanatımı geliştirme olanağı verdi" (www.agos.com.tr/tr/yazi/11251).

Savaşa dair yaşadıklarını ve hatırladıklarını da son kitabın ilk bölümü olan "*Soğanı Soyarken*" de anlatmıştır. Hiçbir çocuğun hatta insanın bile tatmak istemediklerini o henüz çocukken yaşamış ve şöyle dile getirmiştir:

> *" Çocukluğum dar sınırlar içinde bitti, doğup büyüdüğüm topraklarda, aynı anda birkaç yerde birden savaş patladığında. Savaşın başladığını işitmemek mümkün değildi: Savaş nizamındaki bir geminin bordasından açılan ateş, Polonya topraklarındaki askeri destek noktası Westerplatte'nin tam karşısına düşen liman mahallesi Neufahrwasser'in üstünde pike yapan uçaklar; ayrıca daha uzakta, Danzig'in eski mahallelerinde Polonya Postanesi için çıkan çatışmada hedefe nişan alan iki zırhlı keşif arabasının açtığı ateş; bir de çok yakınımda, oturma odamızdaki büfenin üzerinde duran radyomuzdan, 'devlet*

> *radyosundan' duyuruldu: Langfuhr Labesweg'deki üç katlı bir apartman giriş katında, demir sözcüklerle çocukluk yıllarımın bittiği ilan edildi"* (Grass, 2015: 11).

Savaş insanların yaşayıp da unutamadıkları en büyük travmadır. İzleri derin, yaraların geçirilmez olduğu bir dönemdir. Kimi akli dengesini, kimi ailesini, kimi çocuğunu kaybeder ve kayıplar asla unutulmaz:

> *"Savaş başlayalı birkaç gün olmuştu ki, annemin kuzenlerinden biri, Franz Dayı kısa süren çatışma sona erdikten hemen sonra, hayatta kalan herkes gibi Almanya'dan gelen talimatla, divanıharp kararıyla kurşuna dizildi. Ölüm kararlarını veren, bildiren ve imzalayan askeri yargıç, savaş sona erdikten çok sonra bile, en ufak bir yara almadan, Schleswig-Holstein'da yargıçlık yapıp hüküm verdi, hükümlerin altına imza attı"(*Grass, 2015: 18).

Aslında bu bile o zaman gelişen psikoloji ve adaletsizliği betimleyen cümlelerden bazıları olmuştur. En yakınlarında olan, aile bireylerinden birinin öldürülmesi ve öldürenlerin hiçbir olumsuzlukla karşılaşmadan hayatlarına devam etmeleri, savaş sonrasında da adaletin tecelli etmediği iddialarını destekler niteliktedir.

Grass, Almanya'nın gelişen durumlardan sorumlu olup olmadığından şöyle ifade etmektedir:

> "Almanya sorumludur. Alman genelkurmayı olanlardan haberdardı. Her şey Almanların bilgisi dahilinde oldu. Dolayısıyla evet, Almanya sorumludur. O zamanlar Osmanlı ile Almanya müttefik olduklarından, kendi çıkarlarına zarar verebileceğinden, göz yumdular. Avrupa'dan gelenlerin hepsi, ister entelektüel, yazar veya politikacı olsun, kendi ülkelerinin neden olduğu suçlar hakkında konuşmalıdır" (http://www.agos.com.tr/tr/yazi/11251).

Grass, savaş sonrasında yaptığı bu açıklamalarla aslında bütün devletlerin önce kendi durumlarını göz önünde bulundurarak bir eleştiride bulunmaları gerektiğini savunmuştur. Grass, Almanya'yı olanlardan suçlu ve sorumlu bulurken, diğer devletlerin de suçsuz olmadıklarını anlatmaya çalışmıştır.

Almanya örneğine bakarak hala çoğu insanın eline, daha önce hiç duymadığı, bilmediği bilgiler ulaşıyor denilebilir. Yahudilerden sonra Romanların yaşadıkları ortaya çıktı. Milyonlarca Roman öldürüldü, savaş döneminde yüzlerce Rus ve Ukraynalı köle olarak çalıştı, Almanya'da ve hala var olan endüstri kurumlarının tazminat ödeyip ödemeyecekleri tartışılmıştır. Kısacası tarih, yıllar geçse de milletlerin geçmişini yok edemiyor, suçları örtemiyor, kalanların izlerini silemiyor. Her devlet zamanı geldiğinde tarihi ile hesaplaşmak zorunda kalacağının en büyük kanıt niteliğidir geçmişi.

1.2. Alman Nasyonal Sosyalizm ve Adolf Hitler

Nationalsozialistiche Deutsche Arbeitpartei (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi), ilk olarak 5 Ocak 1919 yılında gazeteci Karl Harrer ve politikacı Anton Drexler tarafından bir siyasi oluşum olarak kurulmuştu. Almanya'nın, Birinci Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğraması ile beraber İmparatorluk yıkılmış ve yerine Cumhuriyet kurulmuştu resmi adı da "Weimar Cumhuriyeti" olan yeni Almanya'da kurulan ilk siyasi partilerden biri olmuştur (Aşma, 2017: 67).

Kurucular, Alman milliyetçiliği içinde bir politika izleyerek, Yahudiler ve uluslararası güçler tarafından engellenen, ekonomik olarak ise anti-Marksist bir sosyalizm uygulama düşüncesindedirler. O sırada Alman ordusu adına çalışan ve otuz yaşında olan Adolf Hitler, bu yeni parti adına devlete rapor hazırlamak için partiye dahil olmuş çok geçmeden bu partinin düşüncelerinden etkilenerek, üyelerinden birisi olmuştur. Coşkulu konuşma üslubuyla kısa sürede halkı, etkisi altına almayı başaran Hitler, kendisini tamamen siyasete adamaya başlamış ve gazeteci Karl Harrer tarafından uygun bulunmasa da, partinin diğer kurucularından olan Drexler tarafından desteklenmiştir. Hitler, savaş sonrası 1919 yılında Alman İşçi Partisi'ne girer ve partinin adını Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi olarak değiştirir. 1923 yılında hükümete karşı yaptığı Birahane Darbesi girişimiyle tutuklanır, dokuz ay hapis yatar. Hapishaneden çıktıktan sonra dönemin içinde bulunduğu olumsuz şartları kendi lehine çevirerek siyasette daha emin adımlar atmaya başlar. Yürüttüğü propogandalar sonucunda, 1930 seçimlerinde 6 milyon oy alarak partisini ülkenin ikinci partisi yapmayı başarır. 1932 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimini Hindenburg karşısında kaybetse de, Ocak 1933 yılında içinde bulunduğu baskıya daha fazla dayanamayan Hindenburg tarafından, Alman şansölyeliğine getirilir. 1934 yılında Hindenburg'un ölümünün ardından Şansölyelik ve Cumhurbaşkanlığı güçlerini birleştirir ve Almanya'nın Führer'i (önder) olur (Köse, 2015: 28-34).

1.2.1. Alman Nasyonal Sosyalizm Gelişimi

Adolf Hitler

Adolf Hitler, 20 Nisan 1889 yılında, Almanların yoğunlukta olduğu Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na bağlı olan Yukarı Avusturya'nın Braunau am Inn kasabasında doğdu. Ev hanımı olan annesi Klara, Alois Hitler'in üçüncü eşi, aynı zamanda da ikinci dereceden kuzeniydi. Aralarında olan akrabalık ilişkisi nedeniyle

kilisenin özel izni ile evlenen çiftin, Gustav ve Ida adındaki ilk iki çocukları henüz bebekken ölmüş, Adolf'tan sonra da dünyaya gelen Edmund ise sadece 6 yaşına kadar hayatta kalabilmişti. Ve Adolf Hitler, Klara Poelzl'un oğlu olarak doğmuştur. Alois'in altı çocuğundan dördüncüsüdür. Avusturya vatandaşı olarak doğan Adolf, daha sonra 1925 yılında da Avusturya vatandaşlığından çıkmıştır (Aşma, 2017: 21).

ABD'li gazeteci William L. Shirer, Nazi İmparatorluğu adlı kitabında, Hitler'in soyağacı konusunda şunları yazmaktadır: "Hitler'in büyükbabası, Johann Georg Heidler,, gezici bir değirmenciydi. Aşağı Avusturya'da köy köy gezerdi. 1824 yılında, ilk evlenmesinden beş ay sonra bir oğlu oldu. Fakat ne çocuk ne de annesi yaşamıştır. On sekiz yıl sonra Daurrenthal'da çalışırken, Strones köyünden kırk yedi yaşında bir köylü kadın olan Maria Anna Schicklgruber ile evlendi. Bu evlenmeden beş yıl önce, 7 Haziran 1837 yılında Maria'nın gayrimeşru bir çocuğu olmuş, adını Alois koymuştu. Bu çocuk sonradan Adolf Hitler'in babası oldu. Alois'in babasının, her ne kadar kesin kanıtlar olmasa da Johann Hiedler olması ihtimali yüksekti. Ne olursa olsun, Johann kadınla evlenmiş, bu gibi olaylara uygulanan geleneğe aykırı olarak, çocuğu meşrulaştırmak zahmetine katlanmamıştır. Çocuk, Alois Schicklgruber olarak büyüdü. Maria Anna 1847 yılında öldü, Johann Hiedler de bu ölümden sonra otuz yıl ortalıktan yok olmuştu. Seksen dört yaşında Waldviertel'de Weitra kasabasında yeniden ortaya çıktı. Bu sefer adını Hitler diye yazıyordu. Bir noter ve üç şahit ile birlikte, kendisini Alois Schicklgruber'in babası olarak kaydettirmiştir. İhtiyar adamın bu hareketi yapmak için neden bu kadar yıl beklediği ya da neden bunu yaptığı eldeki kayıtlardan anlaşılmamaktadır. Bundan sonra Adolf'un babası resmen Alois Hitler olarak tanındı. Hitler'in aslına ait olan bu gerçekleri, ancak 1930'larda, kilise kayıtlarını inceleyen Viyanalı gazeteciler bulmuşlardır (Aşma, 2017: 21,22).

Doğduğu yerin Avusturya- Almanya sınırında olması Hitler'i derinden etkilemiştir. Hitler, daha çocuk sayılacak bir yaştayken, Almanca konuşan iki ulus arasında sınır bulunmaması ve her ikisinin de aynı Alman İmparatorluğuna bağlı olması düşüncesine saplanmıştır (Aşma, 2017: 22,23).

Adolf Hitler'in Çocukluğu ve Gençliği

Hitler'in babası elli sekiz yaşında gümrük memurluğundan ayrıldığı zaman, altı yaşındaki Adolf, Linz kasabasının Fiscklham köyünde 1895 tarihinde ilkokula girmiştir.

Bu yılı izleyen dört beş yıl içinde huzursuz emekli gümrük memuru, Linz civarında köyden köye durmadan taşındı. Oğlu on üç yaşına girdiği zaman baba yedi adres ve Adolf da beş okul değiştirmiştir. Adolf iki yıl da Lambach'daki papaz manastırında okudu. O sıralarda, ilerde memur olmasını isteyen babasıyla zıtlaşarak, ressam olmak istediğini belirtiyordu. On üç yaşında babası tüberküloz nedeniyle hayatını kaybeder. Hitler, ağır bir ciğer hastalığı geçirdiği için bir yıl kadar okuldan ayrı kalır sonrasında da yaşanan ekonomik sıkıntılar sebebiyle okula geri dönemez. Annesine bakması gerektiğinden inşaatta işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Bir yandan da resim çizmeye de devam eder. Kendisine babasından kalan yetim aylığıyla geçinen Hitler, annesinin hastalığı ortaya çıkınca mali sıkıntılardan dolayı Viyana'ya gitmeye karar verir. Ressam olma umuduyla 1907 yılında başvurduğu Viyana Güzel Sanatlar Akademisi tarafından reddedilir. On dokuz yaşındayken annesini göğüs kanserinden kaybeden Hitler, aynı akademiye yeniden başvurup yeniden reddedildikten sonra ressamlığa uygun olmadığına inanarak bu sevdasından vazgeçer. Ve politikanın, siyasetin ilgisini çektiğini fark eder.

Adolf Hitler'in Askeri Hayatı

1913 yılının baharında Münih'e gitmesi, bir süreliğine Avusturya'daki askerlik görevinden kaçmasını sağlamış olsa da, bir süre sonra Avusturya ordusu tarafından tutuklanır. Yapılan fiziksel inceleme ve pişmanlık savunması sonrasında askerlik için elverişsiz sayılan Hitler'in, Münih'e dönmesine izin verilmiştir. Buna rağmen Ağustos 1914 yılında Almanya Birinci Dünya Savaşı'na girdiği zamanda, Bavyera Kralı 3.Ludwig'den Bavyera ordusunda savaşmak için ricada bulunmuş ve bu isteği de kabul edilmiştir. Böylelikle Adolf Hitler, gönüllü olarak Bavyera ordusuna katılmış olur (Aşma, 2017: 43).

Adolf Hitler, 1914 yılında görevini yaparken gösterdiği başarı sebebiyle, İkinci Sınıf Demir Haç ve 1918 yılında da onbaşı düzeyindeki bir askere nadir olarak verilen bir onur sayılan Birinci Sınıf Demir Haç olmak üzere, iki askeri nişan almıştır. Üst rütbeli askerlere verilen bu iki madalyayı kazanabilen tek onbaşı Adolf Hitler'dir (Aşma, 2017: 48).

Ekim 1916'da Fransa'nın kuzeyinde bacağından yaralanan Hitler, Mart 1917'de ön saflardaki görevinin başına dönmüş fakat aynı yıl açılan düşman ateşi ile yaralanması sonucunda da Gazi Nişanı almış oldu.

15 Ekim 1918 yılında, savaşın sona ermesinden kısa bir zaman önce Adolf Hitler, zehirli gaz saldırısı sonucunda geçici körlük yaşayarak, savaş meydanında bulunan bir askeri hastaneye götürülmüştür. Almanya'nın yenilgiyi de kabul etmesi onu büyük bir şoka uğratmıştır. Yahudileri, kendi tanımladığı eski ırkın doğal düşmanları olduğunu iddia etmeye başlar ve Alman İmparatorluğu'nun askeri yenilgisinin ve sonuç olarak ortaya çıkan ekonomik problemlerin de suçlusu olarak görür (Aşma, 2017: 48,49).

Sturmableitung (SA) Fırtına Kıtaları/Hücum Birliği

Bu birliğin kurulmasındaki amaç Hitler'i korumak, hatta sürekli korumalığını yapmaktı. Bu amaçla resmi olarak 1920 yılında kurulmuş, 1921 yılında da yarı askeri bir nitelik kazanmış oldu. Zaman geçtikçe daha fazla gelişir ve çok daha büyük bir güçle, etkin bir örgüt haline gelmiştir. Giymiş oldukları üniformanın renginden dolayı, bu birlik "Kahverengi Gömlekliler" olarak da bilinmekteydi. Birliğin başında Ernst Röhm vardı. Zamanla büyüyen ve gittikçe kontrolden çıkan bu örgüt, Hitler ve partisine tehdit olmaya başlamıştır. Ordu, Fırtına Kıtaları Birliği'ni, disiplinsiz sokak dövüşçülerinden oluşan yaygaracı işe yaramaz bir ayaktakımı olarak görüyordu. Homoseksüellik iddialarıyla birlikte "ahlaksızlar" ordusu olarak da biliyordu (Aşma, 2017: 93).

SchutzStaffel (SS) Korucu Kademe/Güvenlik Birliği

Bunların ilki, Waffen-SS ya da "Silahlı SS" olarak adlandırılan örgüttü. Bu örgüt, artık askeri bir yapı almıştı. Ordudan geçmiş, tecrübeli subaylar tarafından yönetiliyordu. 1942 yılından sonra askerlik yükümlüsü gençler de burada görev yapmaya başladığı için "parti muhafızı" vasfını kaybetmiştir. Böylece birliğin, normal birliklerden bir farkı kalmamıştır (Aşma, 2017: 94).

Waffen-SS, tamamiyle doğrudan doğruya Adolf Hitler'e bağlılık yemini etmiş gönüllü askerlerden olmuştur. Bu yönüyle, resmi Alman ordusu olan Wehrmacht'ın bir parçası da sayılmıyordu. Asker sayısı bir milyonu aşmış, elit ve seçkin askerlerden oluşurdu. En üstün silah ve ekipmanları ilk olarak Waffen-SS'e verilirdi. Müttefik ordularının en korktukları ve çekinerek savaştığı birliklerdi (Aşma, 2017: 94).

Diğer bölüm ise, Allgemeine SS ("Genel SS"). Bu örgüt bir çeşit polis görevi yaptı. SS'lerin soykırım suçu işledikleri iddia edilen bölümü Allgemeine SS'dir. Bunların subayları genelde ordu kökenli değildi. Her iki bölüme de (önce Waffen-SS'e) yabancı personel alındı. Önce Alman asıllılardan veya Alman milletine akraba uluslardan Korucu Kademe Birliği (SS) Tümenleri oluşturulurken, sonraları çeşitli uluslardan toplam 38 Korucu Kademe Birliği (SS) tümeni oluşturuldu. Allgemeine SS birlikleri de bir süre sonra tank, top ve zırhlı araç gibi ağır savaş silahlarıyla silahlandırılıp yeni tümenler oluşturuldu. Bu birliklere, yabancılar ve eski mahkumlar da dahil edilmiştir. Bu şekilde oluşturulan Oskar Dirlewanger komutasındaki Dilrewanger Tugayı ve Bronislav Kaminski komutasındaki Kaminski Tugayı savaş sırasında işledikleri katliam, yağma ve tecavüz ile bilinir (Aşma, 2017: 94,95).

Gönüllülerden ve Avrupa'nın dört bir yanından zorla görevlendirilenlerden oluşan birlikleriyle, savaşın sonlarına doğru sayıları neredeyse milyonu bulmak üzereydi. Korucu Kademe Birliğine (SS), insanların acı çekişi karşısında duygusuz, soğukkanlı kalmaları ve başka ırklara da nefret etmeleri öğretilirdi. En önemli erdemleri; Onurun Sadakatindir anlayışından ayrılmaksızın Adolf Hitler'e kesin boyun eğme ve bağlılıktı. Korucu Kademe Birliği (SS) örgütüne katılmakta asıl esas olan; gönüllüktür (Aşma, 2017: 95).

Wehrmacht (Savunma Gücü)

Wehrmacht (Savunma Gücü), 1935 ile 1945 yılları arasında Nazi Almanya'sı döneminde "Waffentraeger der Nation" (Devletin silah taşıyıcısı) olan Heer (Kara Kuvvetleri), Kriegsmarine (Deniz Kuvvetleri) ve Luftwaffe (Hava Kuvvetleri)'ne verilen genel isimdir (Aşma, 2017: 100).

Adolf Hitler, 16 Mart 1935 tarihinde, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'ya imzalatılan Versay Antlaşması'ndaki maddeleri iptal etmiş, Almanya'nın silahlı gücünü tekrar kazanmasını sağlamak adına yeniden silahlandırmasını ilan etmiştir. Bununla beraber Weimar Cumhuriyeti dönemindeki silahlı kuvvetlerinin adı olan Reichswehr, Wehrmacht olarak değiştirilmiştir (Aşma, 2017: 100).

Weimar Cumhuriyeti'nin son yıllarında meydana gelen şiddet olayları, isyanlar, ekonomik buhranlar ve istikrarsızlık gibi sıkıntılar, Nazi partisinin halkı kendi merkezine çekmesini kolaylaştırmış ve 1933 yılında kendisini iktidar yapan kitleyi

etkilemeyi başarmıştır. Bu nüfuzun en büyük sebepleri arasında ulusal yenilenme ve ekonomik toparlanma, sosyal barışı ve düzeni yeniden kurma vaatleriyle birlikte, her türden seçmene sunduğu muğlak propogandaları yer almaktadır. Ian Kershaw'ın dediği gibi kriz Hitler'in oksijeni olmuş ve bundan oldukça nemalanmıştır (Caplan, 2012: 26).

Hitler'e Göre Volk Devleti

> "Bir Volk devletinin en yüksek amacı, kültür kuracak ve daha yüksek bir insanlığın güzelliğini ve şerefini yaratacak aslı ırk elemanlarının muhafazasıdır. Volk devleti, ırk bütün hayatın merkezi yapmalıdır. Irkın saf kalmasına dikkat edilmelidir... Yalnız sağlığı yerinde olanların çocuk yapmalarına dikkat etmelidir. Burada bir tek kötülük olabilir: Bir insanın hasta veya sakat olmasına rağmen dünyaya çocuk getirmesi. Büyük ve şerefli davranış şu olabilir: Bu çocuğu yapmaktan vazgeçmek. Bunun tersine, sağlığı yerinde çocukları ulustan sakınmak kötü bir davranış sayılmalıdır. Bu da devlet binlerce yıl sonraki geleceğin koruyucusu olmalıdır. Bu durum karşısında bireyin istekleri ve benciliği bir hiç olarak görülmeli ve devlete boyun eğmelidir... Amaç temiz arı ırktan çocuk doğurmak" (Aşma, 2017: 162).

Volk devleti ırk üzerine kurulacağına göre, "Almanya bütün Almanları kapsamalıdır." Bu söz görünüşün temelidir. İktidara geçtiği zaman da uygulamayı unutmadığı bir noktadır.

Gerek "Kavgam"da gerekse daha sonra dile getirdiği görüşlerinde çürük temeller üzerine kuracağı ve demir bir pençeyle yöneteceği üçüncü Alman İmparatorluğunun rüyasını görüyordu Hitler. Bu İmparatorluğu kuracağından ve yöneteceğinden şüphesi yoktu. Siyasi bakımında hiçbir zaman bir araya gelmemiş olan bu seçkin halkı birleştirecekti. Irkını temizleyecekti. Kuvvetlendirecekti ve onları dünyanın efendilerini yapacaktı (Aşma, 2007: 162,163).

1.2.2. Alman Nasyonal Sosyalizmin Topluma Etkisi

Alman düşünce tarihi süresince Luther'den Nietsche'ye kadar birçok yazar göz önüne alınarak yapılan incelemelerde bir takım araştırmacılar, Nazizm ideolojisinin temellerine çok daha eskilerde rastlandığını ileri sürmektedir. Nazi ideolojisinin içinde barındırdığı, halkın büyük bir lidere itaat etmesi, Alman ırkının üstünlüğü, gücün halklardan önce geldiği ve Yahudi düşmanlığı gibi birçok düşüncenin, Alman kültürü içerisinde var olduğunu ortaya koymuşlardır (Caplan, 2012: 26).

Toplum ve Aile

Nasyonal sosyalist bir sistem; toplumu örgütlemekle yükümlü sayılmaktadır. Refah ve düzen içinde olan bir topluma fayda sağlayacak olan öğrenim sahibi kişilerin yetişmesi gerektiğine inanılmaktadır. Bu noktada devreye de Sosyal Darwinizm yürürlüğe girer. Amaç toplumdaki en iyileri ayırarak en önlere çıkarmaktır. Bu ayıklama işleminde, sosyal statü fark etmemekte, önemli olan çocuklar ve gençler olduğu için onların üzerinde daha fazla durulur ve ilk yaşlardan itibaren iyi bir öğrenim görmeleri sağlanır. Bu konuda ailenin olduğu kadar devletin de etkin rolü vardır. Terbiye ve genel ahlak gibi konularda çocuğu eğiten anne ve babanın görevi, belli bir zamandan sonra nasyonal sosyalist ırkçı devlete düşer; ancak aile faktörü asla devre dışı kalmaz. Nasyonal sosyalizm, aile yaşamının önemine dikkat çeker (Aşma, 2017: 126).

Nasyonal sosyalist ideolojinin öngördüğü aile yapısı ataerkil ve Nazilerin ataerkil aile yapısında da Alman kadınlarının sorumluluğu, sağlıklı birer Alman çocuk yetiştirmek ve onları birer Nazi yapmaktır. Alman Kız Birliği ve Nasyonal Sosyalist Kadınlar Birliği örgütlerinde Alman kadınlarına Nazi değerleri aşılanıyor ve onlara bu görevleri öğretiliyordur (Aşma, 2017: 126,127).

Nazi Almanya'sında Hayat (1933-1945)

Alman demokrasisi, Ocak 1933'te Adolf Hitler'in şansölye olarak ilan edilmesinden sonra sona ermiştir. Hitler'in bilinen ırkçı ve otoriter fikirleriyle Naziler, temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırılmış ve bir "Volk" adı verilen topluluk yaratmaya çalışmıştır. Bir anlamda bunu başararak, bütün sosyal sınıfları ve Alman bölgelerini, bu oluşturulan "Volk" topluluğu, Hitler'in arkasında birleştirmiştir. Diğer ve gerçek anlamda ise, bireylerin nedensiz hatta keyfi bir şekilde tutuklanmalarına ve hapis cezalarına çarptırıldığı bir polis devletine dönüşmüştür (Aşma, 2017: 187).

Hitler, şansölyeliğinin ilk zamanlarında, bütün eyalet hükümetlerini ve bulunan siyasi partileri zorla Nazi himayesine almış ve Nazi liderliği altında toplanmaya çalışmıştır. Böylelikle devletin her kademesi Hitler'in kontrolü altında olmuştur. Daha sonra sendikalar kapatılmaya, işçiler ve işverenler de Nazi kuruluşlarına katılmaya zorlanmaya başlamıştır. Nazi partisi, 1933 yılının Temmuz ayında Almanya'da izin verilen tek siyasi partisi olmuştur. Reichstag, Hitler diktatörlüğüne onay veren kurum

haline gelmiş, aynı zamanda Hitler'in iradesi, hükümet siyasetinin temeli olmuştur (Aşma, 2017: 187).

Nazi parti üyeleri, hükümet kadrolarına atanmış, böylelikle Hitler'in devlet yetkilileri üzerinde de üstünlüğü artmıştı. Nazi partisinde, sağlanan bu otorite doğru bulunuyor ve liderlik ilkesine göre, itaat esas sayılmaktadır (Aşma, 2017: 188).

Hitler 30 Haziran 1934 tarihinde yapılan kanlı temizleme hareketi, kendisine biat etmeyen ve muhalefet edenlere günü gelince ne kadar merhametsiz olabileceğini göstermişti. Bu hareket yeni liderlere Hitler'in ders niteliğindeki bir operasyonuydu. Hitler geçmişi, bütün yenilgileri ve hayal kırıklıklarıyla birlikte tasfiye ediyordu. Almanya'yı adım adım Versay zincirlerinden kurtarıyor ve askeri bakımdan güçlendiriyordu. Yahudileri Alman toplumundan saymayan ırk kanunlarını çıkarıyordu. Hitler halka, ülkeyi içinde bulunduğu durumdan kurtaracağına söz verdi ve bu yolda çalışmalarına başladı. Almanya'da aşırı artış gösteren işsizliği savaş hazırlığı için kullanarak, iş sahası oluşturdu. Ülke genelinde büyük otobanlar inşa ettirdi. 1933 Şubat yılında kayıtlı işsiz sayısı 6 milyonken, 1937 yılının ilkbaharında 1 milyona düşmüştür (Aşma, 2017: 188).

Nazi Terörü Başladı

Ocak 1933'te Almanya'nın şansölyesi olan Adolf Hitler daha sonra, Almanya'yı tek siyasi parti diktatörlüğüne dönüştürmüştür. Hitler, Nazi politikasını sürdürmek için gereken polis gücünü hızla organize etmiştir. Nazi üyelerini, olağanüstü hal ilan etmeye ikna ederek, medya ve toplanma özgürlüklerini ve kişisel haklarını kaldırdı. Kişisel özgürlüklerini kaybedenler dokunulmazlık haklarını da kaybetmiş oldular. Bu da yetkililerin, istedikleri insanların mektuplarını okuyabilmesi, telefon dinleyebilmesi ve herhangi resmi bir belge olmadan ev aramaları yapabilmeleri anlamına geliyordu (Aşma, 2017: 191).

Adolf Hitler planladığı hedeflerine ulaşmak adına terörden yararlanmaktaydı. Fırtına Kıtaları-Hücum Birliği (SA) olarak adlandırılan polisler sokaklara dökülerek, Nazileri desteklemeyen ve sessiz kalmayan muhalifleri dövmeye ve öldürmeye başlamışlar, yarattıkları korku da desteklemeyen diğer bütün Alman halkını sessiz kalmaya zorlamıştır (Aşma, 2017: 191,192).

Nazi Partisi Devlet Partisi Oldu

Hitler bütün partileri ortadan kaldırdı; Sosyal Demokrat Partiyi" devletin varlığı için zararlı" bularak kapattı. Komünistleri zaten başlangıçta yok etmişti. Bavyera Katolik Halk Partisi daha fazla Nazi terörüne dayanamadı ve kendi kendisini dağıttı. Hitler'i meşru yollarla iktidara getiren ve hükümet ortağı olan Alman Milliyetçi Partisinin kaderi de aynı oldu. Naziler tarafından 21 Haziran 1933'te partinin Almanya'daki bütün büroları basıldı. Hugenberg hükümetten çekildi ve parti dağıtılmıştır (Aşma, 2017: 193).

Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Almanya'nın İç Durumu

Fransa'nın Almanya ile olan anlaşmazlıkları ve savaşmaları sonucunda, Fransa yeniden Almanya'nın beklenmedik ve sonucu ağır olabilecek bir harekete geçmesini önlemeyi istemiştir. Bu nedenle, Ren bölgesini himayesi altına almayı düşünmüştü; fakat Amerika ve İngiltere ikinci bir Alsas-Loren'i meydana getirmemek adına karşı çıktılar ve Fransa'ya Alman tehdidi karşısında korunmayı garanti vermişlerdir. Fakat verdikleri garantiyi yerine getiremeyen İngiltere ve Amerika, Fransa'yı endişe içinde bırakmıştır. Daha sonra Fransa, İngiltere ve Amerika'yı kendi tarafına alamayınca, Almanya etrafındaki küçük devletlerle (Belçika, Polonya ve Macaristan ve Bulgaristan ile) ittifak anlaşmalarına gitmek zorunda kalmıştır. Fransa, savaşın sonunda sağladığı üstünlük ile küçük devletlerle girdiği ittifaklar neticesinde kendini daha da kuvvetlendirmiş oldu. Almanya ise gitgide bozulan siyasi ve ekonomik durumu nedeniyle daha fazla çöktü. Almanya, Weimar anayasası ile demokratik bir düzene kavuştuğu zamanda Versay Antlaşmasının ortaya çıkması ve zorla bunu demokrat Almanya'ya kabul ettirmeleri halk arasında beklenmedik büyük bir tepki ile karşılandı. Alman demokrasisi kamuoyunda çeşitli tehlikeler ile çalkalandığı sırada, ekonomik durum da günden güne daha fazla bozulmaktaydı. Versay Antlaşması ile yüklenen tamirat borçları, enflasyonun büyümesine de neden olmuştur. Buna ek olarak siyasi bunalım eklenince kriz en üst seviyeye ulaşmış oldu. Londra'da imzalanan Dawes Planı, Almanya'ya kısmen de olsa bir rahatlama getirmiş, uluslararası ticareti de geliştirmiştir. Gelişen ticaretin sonunda, Almanya'da paranın değeri artmış, yeniden "Made in Germany" etiketi isim olmuştur (Aşma, 2017: 144,145).

Londra'da imzalanan Dawes Planı, Almanya ile Fransa arasındaki bozuk olan siyasi ve ticari durumu iyileştirerek, Locarno Antlaşmasına giden yolu açmış sayıldı. Fransa ve

Almanya arasında olan gergin durumun yumuşaması üzerine, 1925'te Fransa, İtalya, İngiltere ve Almanya arasında bir saldırmazlık paktı imzalanmıştır. Locarno Antlaşması, tekrardan Almanya'yı uluslararası işbirliği ve ticaretine sokan, iki savaş arasındaki döneminde imzalanan önemli bir belge niteliği taşımıştır. Ayrıca Almanya, 1926 yılında Milletler Cemiyetine üye olarak kabul edilmiştir. Locarno Antlaşması, Versay Antlaşması'nda bozulan siyasi ve ekonomik durumu tam tersine çevirmiş, Almanya'nın iyi duruma gelmesini sağlamıştır. Fransa'nın da bu durumu onaylaması ile bir barış döneminin başlangıcı olmuştur. Rusya ile bozulan durumunu düzeltmek isteyen Almanya, 1922 yılında Rapollo Antlaşması imzaladı. Bu antlaşmanın imzalanmasındaki en büyük neden; Rusya, Versay Antlaşmasını kabul etmemiş ve protesto etmek amacıyla düşüncesini Rapollo ile ortaya koymak istemiştir (Aşma, 2017: 145,146).

Büyük Ekonomik Buhranın Yarattığı Diktatör: Hitler

1920'li yılların sonuna doğru büyük bir yangın gibi dünyaya yayılan ekonomik buhran Hitler için büyük bir fırsat oldu. O da bundan iyice yararlandı. Büyük ihtilalcilerin çoğu gibi o da yalnız kötü zamanlarda, halk yığınların önce işsiz, aç ve umutsuz olduğu sonra da savaş havasına girdiği sıralarda kendini gösterebilirdi. Fakat Hitler'in tarihteki ihtilalcilerden tek farkı vardı; İhtilalini, siyasi iktidarı ele aldıktan sonra yapacaktı. Devleti ele almak için ihtilal yapılmayacaktı. Hitler seçmenlerin oyunu kazanmak için zamanın yarattığı fırsatlardan yararlanacaktı. Gerek siyasi gerekse ekonomi krizleri kendisi için fırsatta dönüştürecekti.

24 Ekim 1929'da Wall Street borsasında buhran patladı, bunun etkisi Almanya'da duyuldu ve çok kötü sonuçlar ortaya çıktı. Alman ekonomisi çöktü. Üretim 1929 ile 1932 yılları arasında yarı yarıya indi, Milyonlarca işçi işten atıldı. Binlerce küçük işyerleri kapandı. Bankalar geçici olarak kapanmak zorunda kaldı. Alman halkının çektiği sefalete Hitler acımıyordu. Tersine bu dönemin en karanlık günlerinde, fabrikaların kapatılmasına, kayıtlı işsiz sayısının 6 milyonu bulmasına ve ekmek kuyruklarının her şehirde yüzlerce metreye uzanmasına sebep olmuştur (Aşma, 2017: 146).

Hitler bu felaketi önceden görmüştü, ama nasıl sonuçlanacağını bilmiyordu. Çünkü ekonomi bilgisi yoktu. Bu esnada, Hitler tam aradığı ve beklediği fırsatı bulmuştu.

Şimdi bunu fırsata dönüştürme zamanıydı. Halk içinde bulunduğu bu zor durumdan zaman kaybetmeden, bir an önce kurtulmak istiyordu. Milyonlarca işsiz kalan insan yeniden iş istiyordu. Esnafın da yardıma ihtiyacı vardı. Hitler, sefil ve çaresiz durumda olan bu milyonlarca insana bir umut gibi görünmüş, Almanya'yı yeniden güçlendirecek, dış borçları kapatacak, Versay antlaşmasını yırtacak ve bütün kötülükleri ortadan kaldıracaktı. Almana iş ve ekmek sağlayacaktı. Kendilerine yeni tanrılar arayan aç ve umutsuz kalan insanlar üzerinde büyük bir etki yaratmış, böylece Alman halkı yeni kurtarıcı olarak Hitler'i görmüş oldu. Bir yandan da Nazi Partisi, ordu içine sızmaya başladı (Aşma,2017: 147).

Hitler'in Yahudi Düşmanlığı

Hitler, Yahudi kavramanı henüz on dört, on beş yaşlarında iken siyasetin en yoğun olarak konuşulduğu zamanlarda duymaya başlamıştı. O yıllarda Yahudi meselesine başka açıdan baktığından, dini inanç sebebiyle çıkan kavgalara negatif hisler beslemekteydi. Yahudilerin bir takım aktiviteler (sanatta, edebiyat, tiyatro etkinlikleri ve basındaki yazılar) göstermesi ve basında çıkan yayınlarda gözüne takılan değişik yazılar, Yahudilere karşı gelişen düşüncelerin değişmesine neden olmuştur. Düşünceleri öyle bir duruma geldi ki, Hitler'in içinde adeta bir kasırga haline dönüştü ve git gide artarak şiddetlenince de Yahudi düşmanı kesilmiştir (Aşma, 2017: 124,125).

Marksizm'in de Yahudi inancı farklı bir boyut taşıyordu. Onların inançlarına göre, ırk olgusu ve ırk bütünlüğü bir kenara itilmiş, insanın kişisel değeri yok sayılmıştır. Bu düşünceden yola çıkarak hayatın esası kabul edilirse, bu bütün düzenin sonu demektir. Bu nedenle Hitler, baş koymuş olduğu bu savaş yolunda, hem ırkının geleceği hem de yaratıcının kanunları gereği için, kendisinin yerine getirmesi gereken bir vazife niteliğinde kabul etmiştir (Aşma, 2017: 125).

Der Strumer'in yayıncısı Julious Streicher'in Nazi kitabında Yahudi meselesini, Zehirli Mantar hikayesi olarak ele almış ve öyle anlatmıştır. Bu hikayede anlatılmak istenen; Zehirli Mantar bir aileyi nasıl bir anda yok edebiliyorsa, bir Yahudi de, aynı şekilde bir köyü, bir devleti, hatta bir milleti yok edebilir. Alman gençler, bu zehirli Yahudileri tanımalı, Yahudilerin Alman halkı, dahil tüm dünya için nasıl büyük bir tehlike olduklarını öğrenmeli ve onların insan görünümlü şeytanlar olduğunu bilmelidir (Aşma, 2017: 126).

Yüzyıllar boyunca büyük haksızlıklara göğüs germek zorunda kalan Yahudiler, Almanya'da ancak 1871 yılında Bismarck İmparatorluğu ile bir takım eşit vatandaşlık haklarına sahip olabilmiş, birçok alanda söz sahibi olmuş, ancak hiçbir zaman hakim bir pozisyonda olamamışlardır. Toplumda tamamen uyumlu bir şekilde yaşamaya başlayan Yahudiler, anti-semitizm düşüncesini yine de yok edememiş, vatandaşlıktan çıkarılma, işten atılma hatta ülkeyi tamamen terk etme gibi uygulamalarla karşılaşmıştır. Antisemitizm düşüncesi şiddeti de doğurarak sadece Almanya ile sınırlı kalmayıp Nazilerin ulaştığı her yerde akıl almaz bir yok edişle, Yahudilerin hayatlarını gasp etmiş ve sonucunda yaklaşık 5 milyon Yahudi'nin hayatına mal olmuştur (Caplan, 2012: 34).

Yahudilere Karşı Irkçı Saldırılar Başlıyor

Almanya'da 1933 yılında yaklaşık olarak 450.000-500.000 Yahudi insan yaşıyordu. Bu rakamlar, toplam nüfusun yüzde birinden de daha azdı. Almanya'da yaşayan Yahudilerin çoğu, Alman olmaktan, büyük şair, müzisyen ve sanatçı çıkaran ülkenin vatandaşı olmaktan gurur duyuyorlardı. Yüz binden fazla Alman Yahudi'si 1.Dünya Savaşı'nda Alman ordusuna katkıda bulunarak hizmet etmiş, çoğuna da cesaret madalyası verilmiştir (Aşma, 2017: 195).

Yahudiler, hükümet içinde oldukça önemli konumlarda bulunuyor ayrıca Almanya'nın büyük ve gelişmiş üniversitelerinde de ders veriyorlardı. 1905-1936 yılları arasında Alman yazarlarının ve bilim adamlarının kazandığı otuz sekiz Nobel Ödülünden sadece on dördünü Yahudiler almıştır. Yahudi ile Yahudi olmayanlar arasındaki evlilikler daha sık ortaya çıkmaya başlamıştı. Alman Yahudileri, sosyal yaşamlarında ve iş hayatlarında belli düzeyde bir ayrımcılıkla karşılaşıyorlardı. Ancak çoğu Yahudi, Alman olarak gelecek hayatlarına güvenle bakıyor, Almanca konuşuyor ve Almanya'yı vatanları olarak biliyorlardı (Aşma, 2017: 195,196).

Naziler iktidara geldiğinde, Almanya'da yaşayan Yahudilerin hayatı önemli bir ölçüde değişmiştir. Onları, kamu hizmetlerinden, üniversitelerden ve serbest meslek hayatından uzaklaştıran kanunlar çıkardı. 1 Nisan 1933 yılında Naziler, Yahudilere karşı ulusal çapta ve ilk planlı eylemlerini gerçekleştirerek, Yahudi işletmeleri aleyhine boykot düzenlemişlerdi. Nazi sözcüleri, boykotun Nazi rejimini eleştiren Alman Yahudilerine karşı bir intikam hareketi olduğunu dile getiriyordu. Boykot günü, Fırtına Kıtaları Birlikleri, Yahudi insanların sahip oldukları dükkanların önünde tehdit savurarak

toplanmış, binlerce kapı ve pencereye sarı ve siyaha boyanmış altı köşeli "Davut Yıldızı" çizilmişti. Ayrıca her yere de Yahudilerden hiçbir şey satın almayın ve Yahudiler başımızdaki beladır yazılıyor ya da afişleri asılıyordu (Aşma, 2017: 196).

Ulusal çapta sayılan boykot başarısız olarak sadece yirmi dört saat sürmüştür. Ancak Nazi partisinin ülke çapında bütün Yahudi nüfusuna karşı başlattıkları kampanyasının da başlangıcı sayılmıştı. Bir haftanın sonrasında da, hükümet bir yasa çıkartarak, "Ari" ırkı dışındakilerin kamu hizmetine dahil edilmesini yasaklamıştı. Devlet okullarında ve üniversitelerde çalışan öğretmenler dahil, devletin himayesinde görev yapan bütün Yahudiler işten atılmıştır (Aşma, 2017: 196,197).

Fırtına Kıtaları Birliği, Tüm Almanya'da Yahudilere Karşı Teröre Başladı

Fırtına Kıtaları Birliği (SA), Yahudileri toplumdan ayırmak ve dışlamak adına Almanya'nın bütün şehirlerinde, Yahudilerin sahip olduğu dükkanlara saldırılar başlattı. Henüz Nazi kontrollü altına girmemiş olan bu yerel polis birlikleri, saldırıları durdurmakta başarısız olmuşlardı. Fırtına Kıtaları Birliği'nin üyeleri, mahkeme salonlarına saldırmışlar, Yahudi avukatlarını ve hakimlerini yakalayarak sokak ortalarında sürükleyerek, toplum içinde aşağılayıcı hareketlere maruz bırakmışlardı. Bu saldırı olayları uluslararası Yahudi yandaşları ve medya tarafından duyurulmuş, bu da Alman ürünlerinin boykot edilmesine sebep olmuştur. Buna karşı hamle olarak, Naziler de uluslararası basının Alman karşıtı tarzı konusunda Yahudileri suçlu bularak, Almanya'da Yahudi işletmelerine karşı ulusal boyutta bir boykot başlatmışlardı (Aşma, 2017: 197).

Nürnberg Irk Yasaları

1935 yılında Naziler, Nürnberg'de yapılan yıllık parti toplantısında, Nazi ideolojisine hakim birden fazla ırkçı teoriyi kurumsal hale getiren yeni kanunlar açıklamışlardı. Bu yeni çıkarılan kanunlara göre; Alman Yahudileri, Reich vatandaşlığından dışlanmış, onlara, Alman ya da Alman kanıyla ilişkili insanlar ile evlenmeyi ya da cinsel ilişki kurmak yasaklanmıştır. Bu yasalara bağlı olarak ikincil yönetmelikler ile, Yahudiler haklarından feragat edilerek, birçok politik haktan iradeleri dışında mahrum bırakılmıştır (Aşma, 2017: 200).

Nürnberg'ten kısa bir zaman sonra, Berlin'deki 1936 Olimpiyatları'ndan önceki birkaç hafta içinde ve oyunlar esnasında, Nazi rejimi Yahudi karşıtı saldırılarını biraz yumuşatmış hatta Yahudiler Giremez yazılı afişlerin bir kısmını, topluma açık yerlerden kaldırmıştır. Hitler, hükümetine dair uluslararası eleştiriler gelmesini ve bu nedenle de oyunların başka bir ülkeye alınmasını hiç istemiyordu. Böylesine bir kayıp, Alman itibarına ciddi bir zarar verebilirdi. Naziler, Olimpiyat Oyunlarına Yahudi atletlerin katılmasına izin vermedikleri gibi, Olimpiyat Oyunlarından hemen sonra da, Alman Yahudilerine karşı yaptıkları zulümleri tekrar hızla başlatmış oldular. Hükümet, Yahudilerin sahip oldukları mal varlıklarını kaydettirmelerini ve işyerlerini "Arileştirmelerini" zorunlu bırakacak, onları yoksullaştırma politikasına girişmişti. Bu da Yahudi olan işçilerin ve işveren yöneticilerin işten çıkarılması, çoğu Yahudi işyerinin, Nazi üyelerinin belirlemiş oldukları ve oldukça düşük fiyatlardan, Yahudi olmayan Almanlarca satın alınarak, mülkiyetinin devredilmesi anlamını taşıyordu. Yahudi doktorların, Almanları ve diğer Yahudi olmayan insanları tedavi etmesi gibi Yahudi avukatların da avukatlık görevini yapması yasaklanmıştır. Almanya'da bulunan herkes gibi Yahudilerin de kimlik kartı taşıması zorunlu hale gelmişti. Ancak hükümet onların kimliklerine özel, onları belirleyecek olan işaretler eklemiştir. Kimliklerinde kırmızı renkte "j" harfi basılıydı ve ön adları belirgin halde, Yahudi adı olmayanlara yeni bir ikinci ad, erkekler için "Israel", kadınlar için ise "Sara" adı eklenmişti. Bu kimlik kartları sayesinde polis Yahudileri kolayca ayırt edebiliyordu (Aşma, 2017: 200,201).

İkinci Dünya Savaşı, 20.yüzyılda dünyada yapılan en büyük ikinci savaşı olup, dünya milletlerinin çoğunun yer aldığı savaştır. İkinci Dünya Savaşı, 1939 yılından 1945 yılına kadar sürmüş askeri bir çatışmadır. Savaşa, dönemin büyük güçleri sayılan Sovyet Birliği, Birleşik Krallık, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri; Müttefik Devletler olarak katılır iken, İtalya, Almanya ve Japonya da Mihver Devletler olarak katılmıştır.

Özürlülerin Öldürülmesi

Hartheim kalesi, fiziksel ve zihinsel anlamda rahatsızlıklara sahip olan hastaların, gaz odalarında yoğun gaza maruz bırakılarak veya ölümcül iğne ile öldürüldüğü bir ötenazi merkezidir. Birçok Alman kendilerinin "üstün ırk" kavramı için yeterli niteliklere sahip olmayan bireylerin hatırlatılmasını istemiyordu. Fiziksel ya da zihinsel anlamda özürlü sayılanlar, toplum içinde yararsız kabul edilmiştir. Genetik olarak da ari salt saflığına

yönelik bir tehdit oluşturmuş hatta yaşamaya layık olmayanlar olarak görülüyorlardı. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen başında, zihinsel ve fiziksel özürlü sayılan kişiler ile akıl hastaları, Nazilerin ötenazi olarak adlandırdıkları bir program kapsamında öldürülmek üzere hedef kitle olarak belirlenmişlerdi. Bu ötenazi programı, öldürülecek olan özürlülerin veya akıl hastalarının belirlenmesi için de hastaların kurum içerisindeki tıbbi dosyalarını inceleyecek olan birçok Alman doktorun işbirliğini de gerektirmekteydi. Ayrıca incelemede bulunan doktorlar, öldürme işlemlerinin gözetimini de üstlenmişti. Haklarında ölüm kararı verilen hasta insanlar, Almanya ve Avusturya'da bulunan kurumlara gönderilmişti. Orada özel olarak inşa edilen gaz odalarında yetişkin insanlar öldürülürken, özürlü bebekler ve küçük çocuklar ise iğne ile ölümcül dozda ilaç verilerek öldürülmüş, ardından da cesetleri krematoryum adı verilen devasa fırınlarda yakılıyordu (Aşma, 2017: 203,204).

1941 yılında halkın protestolarına rağmen, Nazi liderliği bu programı savaş esnasında da gizlice devam ettirmiş, 1940 ve 1945 yılları arasında 150.000-200.000 civarında özürlü insan bu şekilde öldürülmüştür. Ötenazi programı, Nazilerin 1941 ve 1942 yılında açtığı, gaz odalarının da bulunduğu kamplarda Yahudilerin, Romanların ve diğerlerinin toplu halde öldürülmesine bir model oluşturmuş oldu. Ayrıca ötenazi programı, bu kamplarda çalışan Korucu Kademe (SS) üyelerine eğitim alanı olarak da hizmet etmiştir (Aşma, 2017: 204).

Hitler'in İnsan Yaktığı Fırınları ve Sabunu

Nazilerin inşa ettiği devasa fırınlarda, kadın, erkek ve çocuklar binlerce kişi diri diri yakılmıştır. Küllerinden de sabun yapılmıştı. Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı yakılmış, nedeni ise, vücutlarında bulunan yağ miktarlarının farklı olmasıdır. Kadınlar 25-30 dakika, erkekler ise 15-20 dakika süre ile yakılmışlardır. Ayrıca kullanılabilir organları da alınıyordu. İnsan dişleri sökülüyor onlardan tarak ya da toka, saçlardan ise kumaş yapılıyordu (https://www.sahindogan.com/insanligin-sifir-noktasi-auschwitz-birkenau-olum-kampi).

Auschwitz Kampı

Polonya'daki Auschwitz Kampı, Holokost'un simgesi olarak kabul edilir ve özel bir yer haline gelir. En büyük kamp olan Auschwitz, aynı zamanda hem bir toplama kampı hem de bir çalışma ve imha kampı olarak görülmekteydi. Kampın içerisinde dört devasa gaz

odası ve birçok ceset yakma fırını yer almaktaydı. Demir yollarına olan yakınlığının ulaşımı kolaylaştırılması sebebiyle Auschwitz'e, tüm Avrupa'dan milyonlarca insan getirilmiş, çoğunluğu da Yahudi olan insanlar, buradaki gaz odalarında infaz edilmişti. Burada tutulan esirlerin, diğer toplama kamplarından farklı olarak, kategorilere ayırmak için yapılan işaretlemeler kıyafetlerine değil de, direkt olarak vücutlarına yapılmaktaydı. Soykırımın zirveye geldiği dönemde, Auschwitz kampında her yeni günde ortalama altı bin kişi öldürülmekteydi (Aşma, 2017: 342).

Kurbanların sayıları ülkeden ülkeye büyük farklar göstermiştir. Doğu Avrupa'da, Polonya ve Baltık Yahudilerinin neredeyse tamamı, Ukrayna ve Beyaz Rusya Yahudilerinin yaklaşık üçte ikisi öldürülürken, Romanya ve Macaristan'da oran yarı yarıyadır. Batı Avrupa'da da benzer farklılıklar mevcut. Belçika'da yüzde elli, Fransa'da yüzde yirmi beş, İtalya'da yüzde yirmi ve Hollanda'da oran yüzde yetmiş beştir. Nazi soykırımın ilk kurbanları ise düşünülenin aksine bizzat Almanlar, daha doğrusu Hitler'in düşüncesine göre ırkın saflığını tehdit ettiği varsayılan özürlü ya da akıl hastası olan Almanlardır (Aşma, 2017: 343).

Açıkça görüldüğü gibi İkinci Dünya Savaşı'nda Naziler, savaş boyunca ırkçı ideolojileri uğruna milyonlarca insanı katletti (Aşma, 2017: 341).

Dünya tarihindeki en büyük savaşa yüz milyondan fazla asker dahil oluşmuştur. Nükleer silahların kullanıldığı tek savaş olan İkinci Dünya Savaşı'nda milyonlarca sivillerin ölümüne neden olan en kanlı savaştır. Savaş boyunca Hitler'in ufak tefek yaptığı stratejik hatalar olmasaydı Almanya, İkinci Dünya Savaşı'ndan galip gelen devlet olabilirdi fakat Almanya ve İtalya, müttefiklere yardımcı olan Amerika'ya savaş açtı ve bu atak onun hatası olarak değerlendirildi. 1943'te Hitler gücünü kaybetmeye başladıkça hataları arttı ve en büyük hatalarından birini de Sovyetler Birliği'ne saldırarak gerçekleştirmişti. Sovyet Birliği askerleri de Nazi ordusunu Berlin'e kadar sürüp şehri işgal etmiştir.

Almanya'nın yenilgiye uğramasını görmeye dayanamayan ve kabullenemeyen Adolf Hitler –Führer-, sığınağında silahı ile başına ateş ederek intihar etmiştir. Böylelikle, acı ve katliamları doldu bir dönem dünya tarihine kazınmış olarak son bulmuştur. Geriye, yıkık şehirler, eksik kalan hayatlar, filmlere, romanlara, müzelere ve bilimsel araştırmalara konu olarak kalan bu yaşanmışlıklar kalmıştır.

BÖLÜM 2: SOSYO-KÜLTÜREL OLGU

Sosyal yaşayış, insanın gidiş ve davranışlarında ikinci derecede bir olgudur. Toplumsal yaşayış insanın özünde saklı bir hal olmadığı gibi insan yaratılışının temeli de değildir. İnsan her şeyden önce fizik bir varlıktır. Davranışlarının nedenleri onun şuurunda ve şuur altında aranmalıdır. İnsanın yapayalnız yaşaması pekala düşünülebilir. O halde onu tek olarak ele almalıdır. Bu duruma göre fert, toplumla değil, toplum fertle açıklanır. Bu görüşün tabii bir sonucu olarak sosyoloji, beşeri durum ve davranışın özü ile değil, sözü ile yani geçici nitelikleriyle uğraşır. Bu yönden sosyoloji, insan bilimleri arasında ikinci planda kalır. Bütün insanlarda saklı olan ilgi ve isteklerin benzerliği, ortaklaşa hayatta üstün bir yer tutar (Taplamacıoğlu, 1969: 11).

İnsanlar eskiden beri çeşitli nedenler ile farklı kültür ortamlarında bulunarak, değişik kültürler ile karşılaşmışlardır. Eski zamanlardan günümüze, ticaret gelişmiş, küresel ısınma artmış ve büyük savaşların bıraktığı hasarlar onarılmaya başlanmış halen de devam etmektedir.

Sosyal ve kültürel anlamda, özellikle okul, iş alanlarında ve aile hayatında bireylerin karşılaştıkları sorunlarla, yeni çevrenin vermiş olduğu psikolojik durum ile bağlantılı olduğu varsayılmaktadır (Berry, 1997: 14). Kültürleşme sorunu psikolojik bir sorun ve bu sorun sosyo-kültürel sorunları da beraberinde getirir. Psikoloji uyum, bireylerin kişilik, sosyal çevre, yaşam koşulları ve stres ile ilişkilendirilebilir. Psikolojik zorluklar, yaşam değişiminden sonra oluşan yalnızlık hissi ve mücadele etmekten yoksun durumda olan bireylerde daha fazla ortaya çıkmaktadır.

Bu bölümde yapacağımız çalışmada, öncelikle sosyal olgunun, sosyal olayın ve kültürel olgunun anlamını inceleyecek, genel örneklendirmeler eşliğinde sunmaya çalışacağız. Karşımıza çıkan kavramların ve örneklerin, aslında gündelik hayatımızda var olan sorunların faktörleri olduğunu ortaya koyacağız.

2.1. Sosyal Olgu Nedir?

Sosyal olgu, başlangıç ve sona erme süresine göre değerlendirilmez Genellikle başlangıç ve bitiş süreleri bilinmeyen, yeri tespit edilemeyen bir sosyal oluşum ve değişim denilebilir. Objektif olarak kanıtlanabilen ve bilimsel bilgilere dayanan somut olaylardır. Örneğin; Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanıdır, Ankara, Türkiye'nin başkentidir.

Sosyal olay ise başlangıç ve sona erme süresine sahip, bir defalık olup biten oluşumları ifade etmektedir. Örneğin, Fransız İhtilali, iki kişinin tartışması, insanların alışveriş yapmasıdır.

Sosyal olaylar, insan ilişkisinden doğar ama her birey bu olaylara katılmak zorunda değildir. Örneğin, uçak kazası veya iktidar değişikliği her bireyin katılmadığı olaylardan bazılarıdır. Birey olaylara, tanıklık edebilir veya haberdar olmayabilir. Fakat olaylar, bireylerin dışında da varlıklarını sürdürmektedir (http://www.nkfu.com/toplumsal-olay-ve-toplumsal-olgu-arasindaki-farklar).

Sosyal olaylar, toplu bir biçimde yaşayan insanlar arasında ortaya çıkmakta, bireyler üzerinde kontrol edici etkilerde bulunmaktadır. Zamanla ve toplumdan topluma değişim gösterir, istatistiksel olarak da ifade edilebilir. Bu yönüyle, sosyal olaylar deprem gibi fiziki olaylardan da ayrılmış olur (https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Olay-Olgu-Gorus-Kavram-Genelleme-oku-22674.html).

Olaylar bir defa da olup biter ve tekrarlanamazlar. Sosyal olayı, sosyal olgudan ayıran özelliklerden biri, onun başlangıç ve bitiş süresi ile yerinin az çok belli olmasıdır. Sosyal olgu, sosyal olaya göre daha somut ve geneldir. Sosyal davranış insanlık tarihi boyunca var olan ve süreklilik gösteren bir niteliğe sahiptir (https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Olay-Olgu-Gorus-Kavram-Genelleme-oku-22674.html).

> "Bir olgunun diğer bir olguya neden olduğunu göstermek için elimizde bir tek kanıt aracı vardır; o da, olayların zamandaş olarak birlikte meydana gelip gelmediklerine bakmak ve çeşitli hallerde birinin diğerine değişmeksizin bağlı olup olmadığını araştırmaktır. Gözlemci, koşullarını kendisinin hazırladığı olgularla bir olgunun diğerine bağlı olduğunu gösterebilirse, bu tam anlamıyla bir deneyleme olur" (Durkheim, 1985: 99,100).

Sosyal olguyu ele alınırken, ilk başta her türlü peşin hükümden ayırmak gerekmektedir. Örneğin, devlet, demokrasi, aile gibi olgular hakkında bazı fikir ve duygulara sahip olabiliriz. Bu olgular hakkında aslında karışık ve belirsiz bilgilere sahip olduğumuz için ilk fikirlerimizden ve önyargılarımızdan kurtulmamız şarttır.

Bir sosyolog, ele aldığı sosyal olguyu mutlaka tanımlamak durumundadır. Bunun yanı sıra bu tanıma uyan ve ilişkili olan bütün olgular grubunun da aynı anda araştırmaya istisnasız dahil edilmesi gerektiğini düşünülmektedir. Bir olgunun normal sayılmasının

en temel sebebi ise, yaşandığı sıklıktır. İnsanlar suç olgusunu anlamak istiyorsa, ceza olgusunu da araştırma sürecine dahil etmesi gerekmektedir. Örneğin, suçun patolojik bir olgu olduğu hemen kabul edilmekte, suçun ve suçlunun cezalandırılmayı hak etmediği sonucuna varılmaması gerekmektedir. Suçun ve cezanın bir toplum içinde normal bir olgu olarak ele alınması, toplum üyeleri arasında gelişen toplumsal bağların güçlenmesine hizmet etmesinden kaynaklanmaktadır (http://sosyolojisi.com/emile-durkheim/109.html).

Suç kolektif bir bilincin yasakladığı davranış olmakla beraber sosyal çevre açısından pozitif işlevi bulunmaktadır. Örneğin, suç sosyal çevrede hangi davranışların hoşgörü ile karşılanacağını hangi davranışların da cezalandırılacağını belirlemektedir. Bu nedenle ortalama bir oranda oluşan suç ve ceza da her sağlıklı toplum için işlevseldir. Ancak, suç belirli bir toplum içinde ortalama oranlardan çıkarak saparsa anormal sayılmaktadır. Toplumsal olguların toplumun içinde sürekliliğinin sağlanması için hangi çeşit işlevlere sahip olabileceğini kategori ayrımıyla ortaya koymaktadır (http://sosyolojisi.com/emile-durkheim/109.html).

2.2. Sosyal Olgunun Örneklendirilmesi

Olgu, doğruluğu genellikle ispatlanmış önermeler sayılmakla beraber, beklenen eylemlere de verilebilen bir kavramdır. Başka bir ifade ile bir şeyin var olma durumudur. Gözlem ürünü, yaşadığımız dünyada elde ettiğimiz verilerdir.

Sosyal bir olguyu anlatmaya çalışırken, meydana getiren yaptırıcı nedenle, bu olgunun yerine getirdiği işlevi ayrı ayrı ele almak gerekmektedir.

Örneğin, öyle sosyal olgular vardır ki, toplumda aslında bir işlevi olmadığı halde yine de yaşamaktadırlar. Bazen ise toplumda bir zaman yararlı olduktan sonra hiçbir işlevi kalmamış olgular, sadece alışkanlığın etkisiyle toplumda yaşamaya devam eder. Bazen de toplumsal kurum olduğu gibi kalır ama işlevi değişmektedir. "Örneğin, Hıristiyanlığın dogma'ları yüzyıllardan beri sürüp gider. Ama bu dogma'ların ortaçağdaki rolleri başka, bugünkü modern toplumlardaki rolleri büsbütün başkadır" (Durkheim, 1985: 97).

Örneğin, göç herhangi bir veya birden fazla sebeple tüm toplumlarda görülen genel bir değişimdir. Bu nedenle sosyal bir olguyu getirebilmektedir. Marmara depremi sonucunda Türkiye'de görülen göç, sadece Türkiye'ye özgü, yeri ve zamanı belirli,

somut bir değişime işaret eder. Bu nedenle sosyal olgu değil sosyal bir olaydır. Veya Aysu ile Mehmet'in evlenmesi bir sosyal olaydır. Ama tüm evlilik olaylarının hepsine birden evlenme denir. Bu da sosyal olgudur.

Sosyal olgu; aynı alanda gerçekleşen birçok toplumsal olayın genel adıdır. Tek bir topluma ya da kişiye özgü değildir ve belirli yeri ve zamanı yoktur. Araştırma yapan bir birey, toplumsal olguları nesne gibi incelemelidir, bildik toplumsal olguları aslında bilmedikleştirebilmelidir. Olguları sadece içsel bakış açısıyla değil dışsal ve nesnel özellikleriyle ele almalı, araştırma taslağını öyle kurmalıdır (Sezal, 2017: 20).

> "Örneğin, evlilik, deprem, göç birer sosyal olgudur. Tüm toplumlarda görülen genel bir değişimdir. Yeri, başlangıcı ve bitiş süresi belli değildir. Sosyal olgu, bir süreci ifade eden bir kavramdır. Gecekondulaşma olgusu, tüm gecekondulaşma olaylarını içine aldığı için geneldir. Belirli bir dönemde ve yerde görülen gecekondulaşmalar ise birer sosyal olaydır. Bu olaylar, yer ve zamandan bağımsız ele alınarak soyutlanınca genel olarak gecekondulaşma olgusuna ulaşılır. Bu nedenle olgu, olaylara göre daha süreklidir ve olayları kapsar" (https://www.frmtr.com/felsefe-psikoloji-sosyoloji/4242907-toplumsal-olay-ve-toplumsal-olgu.html).

2.3. Kültürel Olgu Nedir?

Sosyo-kültürel yapı birlikte bir bütünlük göstermektedir. Bu nedenle öncelikle her iki kavramın neyi ifade ettiği ve hangi olgulara karşılık olarak kullanıldıklarının açıklanması gerekir. Kimilerine göre kültür; öğrenilmiş davranıştır. Kimilerine göre ise; davranışın bir soyutlamasıdır. Bir kısmına göre de; bir şey ne ise o'dur. Bu yüzden taş baltalar, toprak mamülleri gibi maddi şeyler kültürü temsil eder. Bu kültür tanımları ve anlayışlarını daha fazla çoğaltmak mümkündür.

Kültürün hiçbir unsuru doğuştan gelmez, her nesil kültürel mirası geçmiş nesillerden devralmaktadır. O halde kültür öğrenilir bir olgudur. Uzun veya kısa boyluluk, saçların sarı veya siyah olması gibi kalıtımla elde edilmez. Bir kültürü öğrenmek için yegane şart, insanlarla zihni ve bedeni beraberlik ve hareketliliktir. Bir Avrupalı vatandaş, Avrupa kültürüne biyolojik olarak Avrupalı olduğu için değil, Avrupa'da doğduğu, eğitildiği ve yetiştiği için uymaktadır. Bu Türk, Hintli, Çinli, Finli ya da Afrikalı için de bu böyledir. O halde insan kültürün hem yaratıcısı hem de alıcısıdır. Kültürlenme adı verilen bu süreç vasıtasıyla her nesil tarihi durumunun şartlarına uyar ve onu gelecek nesillere aktarmaya çalışmaktadır (https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Kulturun-Tanimi-Ozellikleri-Kulturel-Kavramlar-2-Sosyoloji-oku-21689.html).

Kültürel Süreçler

Kültürlenme: Bireyin içinde doğduğu toplumun değer ve normlarını özümsemesi düşünüş ve davranış kalıplarını öğrenmesi ile birlikte sosyal bir varlık haline gelmesi sürecine denilmektedir.

Kültürel Yayılma: Toplumda maddi veya manevi kültür öğelerinin, sürekli olarak, içten dışa ya da dıştan içe doğru yayılmasına denilmektedir. Örneğin, Amerika'nın hamburger ve kolası, Türklerin de çiğ köftesi, lahmacunu gibi.

Kültürleşme: İki kültürün karşılıklı etkileşime girmesidir. Bu etkileşim sonucunda kültürler arasında öğe alış verişi gerçekleşir. Bazı durumlarda daha gelişmiş olan kültür diğer kültürü içerisinde eritir.

Türk tarihinde Göktürk yazıtlarında eleştiri ile anlatılan, Çinlilerin ipekli giysilerine, kadınlarına ve hayat tarzına yönelerek kendi benliğini unutan Türklerin varlığı bir kültürleşme olayıdır.

Kültür Şoku: Belirli bir kültürel ortamda sosyalleşmesini tamamlayan bireyin başka bir kültüre katılması durumunda yeni kültüre uyum sağlayamamasından dolayı sıkıntı ve bunalıma düşmesi olayına denir. Örneğin, Almanya'da yetişen Türk işçisinin çocuğunun Türkiye'ye dönmesi (Tuluk, 2010: 141).

Alt Kültür: Bir toplumda hakim olan kültürden belli bir düzeyde farklılık gösteren ve azınlıkta olan gruplarca benimsenen kültürdür. Geniş kitlelerden kendini soyutlayan ve farklılıklarını belli eden gruplar için kullanılan bir terimdir. Yani etnik köken bakımından kendine özgü özelliklere sahiplerdir. Örneğin; Türkiye'deki Alevi ve Yörük kültürü, Amerika'daki Kızılderili ve Göçmen kültürü gibidir.

Alt kültürden söz edebilmek için yaygın olan kültürden tam bir kopma değil, kısmi bir farklılaşmanın olması gereklidir. Bu farklılaşma hakim kültürün temellerini sarsacak nitelikte değildir.

Üst Kültür: Bir toplum içinde geçerli olan genel kültür özellikleridir. Çeşitli ulusal kültürler içinde yer alan çağdaş kimi alt kültürler arasında önemli benzerlikler vardır. Örneğin; Genel İtalyan kültürü, Genel Çin kültürü gibi (https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Kulturun-Tanimi-Ozellikleri-Kulturel-Kavramlar-2-Sosyoloji-oku-21689.html).

Örneğin, bir burjuva kültüründen ya da Marksist kültüründen söz edildiği zaman, akla herhangi bir ulusal kültür gelmemekte tam tersine, çeşitli ulusal kültürler içinde rastlanan bu iki alt kültürün, ulusal boyutta benzerlerinin çıkması ve bu benzerleri arasındaki ortak değerlerin giderek artması olgusuyla karşı karşıyayız.

Kültürel Gecikme: Maddi kültür öğeleri ile manevi kültür öğelerinin, değişme hızı aynı değildir. Genellikle maddi kültür öğeleri daha hızlı değişmektedir. Bu nedenle arada bir boşluk oluşur. Bu olaya da kültürel gecikme adı verilir. Kültürel gecikme "anomi" adı verilen kuralsızlık ve kargaşa durumunun ortaya çıkmasına sebep olabilecek etkenlerden de biridir.

Kültürel Yozlaşma: İşlevini yitiren kültür öğelerinin varlığını biçimsel olarak devam ettirmesi ve yerine yenilerinin getirilmemesine denilmektedir (Tuluk, 2010: 142).

2.4. Kültürel Olgunun Örneklendirilmesi

Kültür, toplum içinde türlü şekiller almaktadır. Maddi gelişme ile birlikte manevi sistemler her sosyal gruptan sosyal gruba göre farklılık gösterir. Her halkın kendine göre örf ve adetlerden oluşan bir varlığı söz konusudur ve her toplum, birbirinden ayrılabilen bir biçimde, kendine özgü yaşam şekline sahiptir. Fakat bu durum sadece coğrafi olarak yayılmış, kültür dahilinde olan büyük gruplar için söz konusu değildir. Kültür, kuşaktan kuşağa aktarıldığında süreklilik kazanmaktadır. Aynı inançları besleyen ve paylaşan, aynı lisanı konuşan insanlarda kültürel bir birlik söz konusudur. Ancak bazı toplumlarda, aile içinde kadının egemen olması, bazılarında ise erkeğin egemenliğinin olması kültürel farklılığa işaret etmektedir https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Kulturun-Tanimi-Ozellikleri-Kulturel-Kavramlar-2-Sosyoloji-oku-21689.html).

Avrupa kültür coğrafyasını meydana getiren bu tek tek kültürler de kendi içerisinde alt kültürlere sahiptirler. Mesela, Türk kültürü, bütün Türk coğrafyasına yayılan ve sınırlar içinde yaşayan Türklerin ortak kültürüdür. Aynı şekilde Anadolu coğrafyası dahilinde olan kültür, kendi içinde bir bütün ve bu da Anadolu coğrafyasının, farklı alt kültürlerinin bir bütünü demektir (https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Kulturun-Tanimi-Ozellikleri-Kulturel-Kavramlar-2-Sosyoloji-oku-21689.html).

Sosyo-kültürel olarak görünen bir sorun da iletişimdir. Farklı ülkelere taşınan veya iş göçünde bulunan bireyler gittikleri ülkenin dilini biliyor ve akıcı bir şekilde

kullanabiliyorlar ise onlar için bir sorun teşkil etmeyebilir ancak yeni bulundukları bir ülkede kullanılan yabancı dili bilmiyorlar ise büyük bir sorun haline gelmektedir. Temel ihtiyaçları gidermede zorluk yaşanırken, kendini ifade edememek bireylerde psikolojik olumsuzluğa neden olmaktadır. Toplum üzerinde sağlıklı bir sürecin olması açısından kişiler arasında iletişim becerilerinin yüksek olması gerekmektedir.

Örneğin, kültür şoku kavramı, aslında farkında olmadan çoğu insanın yaşadığı bir olaydır. Üniversite için, doğup büyüdüğü şehrin dışına çıkarak eğitim almaya giden bir öğrencinin yaşadığı yalnızlık, hoşnutsuzluk ve mutsuzluk büyük kültür şokuna işaret eder. Aynı şekilde bir insanın, farklı bir ülkeye gittiğinde sürekli sadece kendi arkadaşları ile iletişim kurması, kendi kültüründe olan yiyecekleri tercih etmesi, kendisini gittiği yere ait hissetmemesi de aynı durumun göstergesidir.

Daha geleneksel örneklendirmek gerekirse; bir Alman ailesi ile Türk ailesini karşılaştıralım; Türkler, evlerine misafir geldiğinde yemeğe kalmaları için ısrar eder ve her zaman dolapta ne varsa çıkartılıp ve fazlaca pişirilir. Fakat Alman aile hatta genel olarak Almanlarda misafir veya komşu neredeyse ağırlanmaz, onun yerine sözleşerek gelenlerde sofrada ufak porsiyon hatta atıştırmalık sayılabilecek şekilde bir masa ile karşılaşabilir. Kahvaltı kültürleri de tamamen ayrı olan iki ülkedir. Birinde tost ve kahve şeklindeyken diğerinde ise her zaman daha fazla çeşit olan bir kahvaltı sofrası mevcuttur.

Akşam vaktinde Almanya'da, kimse çay demleyip balkonda saatlerce arkadaşları ile keyif yapmazken, Türkler bu konuda birinci gelebilir. Sadece özel günlerde değil, gün içinde komşu ağırlamak, gün yapmak ve akşam oturması Türk insanının kendisine has sahip olduğu değerler arasındadır.

Ayakkabı ile evin içine girmek orta hali bir Türk ailesinde yoktur. Dizilerde görülen ve neredeyse hemen hemen hepsinin uyguladığı burjuvazi hareketler oldukça zengin kesimlerde bile azdır diyebiliriz. Çünkü her şeyden önemlisi evin temizliğidir. Hiçbir kültür sokağı evin içine ve yatak odasına taşıyacak kadar geniş değildir.

Aile bireyleri Avrupa'da çocuklarına karşı biraz daha serbestlik tanıyor olabilir. Bunun nedeni tamamen kendi yaşantılarına göre değişmektedir. Türk standart bir aile on sekiz yaşına gelen hiçbir çocuğuna evden çıkması gerektiğini söylemezken, Avrupa'da

yaşayan bir aile kendi çocuğuna bunu söyleyebilir, söylemediğinde bile on altı ya da on sekiz yaşında olan her çocuk bunu kendi uygulayabilir.

Müzik ve festivallere değinecek olursak, her ülkenin kendine has özel bir müziği bir marşı ya da kutladıkları özel günleri vardır. Zira neredeyse bütün dünyadaki ülkelerin bir "zafer bayramı" adı altında kutladıkları gün vardır. Avrupa'da birçok festivalin ses getirdiğine şahit olmuyoruz dersek aldatmış oluruz. Yaptıkları müzik festivalleri günler sürüyor, yerli yabancı turistlerin akımına uğruyor ve her yerde haber edilebiliyor ancak Türkiye'ye bakıldığında en çok, yaz sezonunda ve sadece yerel basında yer alan, açık hava konserlerine tanık oluruz.

Bundan daha fazla ses getiren şey "Kurban Bayramı"dır. Kimi insanlar gelenekleri, örf ve adetleri hiçe sayarak yorumlarda bulunmakta, dış ülkelerin olumsuz ve ses getiren eleştirileri her sene tekrarlanmaktadır. Çoğu insanların kabullenemedikleri saygı kavramı bir anlam ifade etmezmiş gibi "vahşet" başlığı altında Müslüman olan insanları yerme ve kötü gösterme politikası uygulanmaktadır. Buna karşılık Türkler, Çin'de yemek için telef edilen binlerce köpek için bu tür başlık atmamış, dünyaya haykırmamış sessiz sedasız protestosunu kendi içinde belki bir akşam düzenlenen yürüyüşte dile getirmiştir.

2.5. Toplumsal Sorunlar ve Etkileri

Doğal afetler, toplumsal sorunların en başında gelmektedir. Deprem, sel, heyelan tsunami ve kasırga. Depremin verdiği zararlar hem maddi hem de manevidir. Yıkılan evlerin yerine hemen kalınabilecek bir yer bulmak oldukça büyük bir sorun olduğunu göstermektedir. Örnek vermek gerekirse; 1999 Ağustos depreminde başta Gölcük, Sakarya, İstanbul ve diğer çevre iller oldukça büyük hasar görmüş, sonucunda Sakarya'da binlerce çadır dağıtılmış, üç-dört ay orada kalmak zorunda olan insanlar vardı. Bilim adamlarının yaptıkları araştırmalar ve hava durumunun işaret ettiği sinyallerden yola çıkılarak deprem, sel, tsunami, kasırga gibi doğal afetlerin önceden bilinmesi, tahmin edilmesi büyük hasarları önleyebilmektedir. Fakat sel sonrası gelişebilecek heyelanı ya da dağda çığ düşmesini önceden bilmek olanaksızdır.

Doğal afet olarak kıyaslama yapıldığında, Türkiye'de kayıpların en büyük nedeni deprem olurken, Amerika'da da her yıl farklı ve şiddetli olan kasırgaların neden olduğu

can ve mal kayıpları vardır. İnsanlar kendi isteklerinin dışında, doğanın yarattığı felaket sonucunda evsiz kalmış, binlerce, yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir.

Açlık ve Yoksulluk

Dünyanın birçok bölgesinde aç ve yoksul insanlar, yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Yoksul insanlar, temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarından, hatta bebeklerin ve çocukların çoğu belli bir yaşa bile erişemeden ölürler. Dünya çapında gelişmiş ülkelerde bu oran neredeyse %1'dir. Yoksul ülkelerde yaşayanların %50'si yeterli beslenememektedir.

İşsizlik

Çalışmak istediği halde iş bulamayan insanlara işsiz denilmektedir. Çalışma hakkı, insanlar için sosyal ve ekonomik hak demektir. Çalışarak hem kendilerini geliştirebilir hem sosyal bir çevre edinebilir hem de kimseye muhtaç olmaksızın yaşamlarını sürdürebilirler.

İşsizliğin insan psikolojisinde oldukça önemli yeri vardır. Çünkü işsizlik kişinin üzerinde psikolojik baskı oluşturur. Gençler arasında da yaygın olan işsizlik, şiddet, intihar ve uyuşturucu bağımlılığı gibi sosyal sorunlara zemin hazırlar.

Salgın Hastalıklar

AIDS, domuz gribi, kuş gribi ve daha birçok bulaşıcı ve tehlikeli salgın hastalıklar, insanlar için büyük tehdit oluşturmaktadır. Bu hastalıklar nedeniyle dünyada milyonlarca insan hayatını kaybetmiş, günümüzde bu kayıpların sayısı da artmaktadır. Bu tür hastalıklar ile mücadelede de uluslararası işbirliği zorunlu hale gelmeli, gerekli tedbirler ve tıbbi çalışmalar yapılmalıdır.

Trafik Sorunu

Ülkemizde en önemli ve çözümsüz kalan sorunlardan biridir. Her gün, binlerce ölümlü kazalar meydana gelmektedir. Kazalar, sürücülerin hatası ve dikkatsizliği ile birlikte yolların, kavşakların düzensiz kontrollerinden doğmaktadır. Çözümü de toplumun trafik kurallarına uyması, kavşakların sürekli denetlenmesi ve hız kontrollerinin sıklaştırılması ile olmalıdır. Yollarda yapılan hız, dikkatsiz şerit değiştirmeler trafikte olan her birey için tehlikelidir.

Öte yandan caddelerde yol kenarlarına park edilmiş araçların trafiği tıkamaları, zor geçmeleri de büyük sıkıntı yaratmaktadır. Yaya yollarının, kaldırımların üzerine bile park edilen araçlar, yayaları hiçe sayıyor, yürüyemeyen, engelli vatandaşların hiç önemsenmediğini kanıtlıyor. Bu durumlarda belediyelerin özel olarak ilgilenmesi ve çözüm getirmesi gerekmektedir.

Çevre Kirliliği

Çevre kirliliğini toplumsal bir sorun olarak görülebilir. Çünkü insanların sorumlu olduğu bir yaşam alanı vardır. Ortak alanlarda, çevre kurallarına uyulması gerekmektedir. Çevreye verilen her zarar geleceği tehdit eden unsurlardır. Ayrıca insanların davranışları önemli derecede rol oynar. Örnek vermek gerekirse; kimse kişisel alanında yere yiyecek, içecek poşetlerini atmaz. Evlerde atılmayan bir izmaritin, orman yangınının sebeplerinden bir tanesi olarak düşünülürse bu davranıştan sokakta, özellikle de piknik alanlarında kaçınmalıdır.

Hızla yayılan fabrikaların yarattığı dumanlar, sokaklara veya yakınlarında bulunan dere yataklarına dökülen zehirli atıklara bir çözüm bulunmalı, hijyen ortamı sağlanmalıdır. Yaşayan ve gelecekte yaşayacak olan nesiller adına doğayı daha temiz bırakmalı, kişisel alanlara gösterilen hassasiyet çevreye ve çevrede yaşayan canlılara da gösterilmelidir.

Toplumsal sorunların en başında savaş eklenebilir. Çünkü savaşın açtığı her zarar katlanarak daha fazlasını oluşturmaktadır.

Savaş

Savaşın yol açtığı o kadar fazla sorun var ki aslında belki de hepsinden bahsetmek mümkün olmayabilir. Örneğin, savaş sonunda haritalardan silinen ülkeler, başka ülkelerin himayesine girenler, savaştan kaçarak başka devletlere sığınan toplumlar veya sürgün edilenler. Savaşın açtığı maddi ve manevi yaraların başında ekonomi gelir. Ekonomik krizlerin beraberinde getirdiği sorunlar; fabrikaların kapatılması, işsizlik oranlarının hızla artması ve temel ihtiyaçların karşılanamaması gibi.

Öte yandan yerleşim bölgelerini terk etme zorunluluğunda kalan toplumlar, yeni yerleşim alanı bulmakta zorlanır. Alışma süreçleri de sancılı geçmektedir. Kimileri doğup yetiştiği bölgeyi bırakıyor kimileri alıştıkları, benimsedikleri kültürleri. Yeni bir yerde yaşama başlamak insanları sosyal ve psikolojik açıdan da oldukça zorlamaktadır.

İnsanların tarih boyunca acı savaş tecrübelerine rağmen, insanlığın savaşsız bir dünya içinde umudu vardır. Dünya, savaşın yaşadığı dönemler kadar barış dolu yıllar da yaşamıştır. Bu nedenle barışçıl bir dünya tam olarak hayal değildir (Page, 2000: 441).

Ekonomi

Savaş sonrasında ekonomik yönden etkilenmeyen ülke yoktur. Özellikle Almanya, savaş sonrasında ekonomik durumlarını düzeltmek amacıyla para basımlarını arttırarak enflasyona, işsizliğin artmasına, malların alınamayacak derecede pahalı satmasına, çoğu iş yerinin kapanmasına ve dış borçlanmalara sebep olmuştur. Ekonomik açıdan etkilenen her ülkenin vatandaşları, hayat standartlarını yaşanabilecek düzeyde tutmaya, koşullara ayak uydurmaya çalışmaktadır.

Yetim Çocuklar ve Eşler

Savaş sonrasında babasız kalan çocuklar ve anneleri. Bu konuyu birçok yazar ele almıştır. Fakat okuyup aklıma kazıdığım en güzel eser Heinrich Böll'ün "Babasız Evler" (Haus Ohne Hüter) olmuştur. Savaş sırasında öldürülen babaların bir mezarı dahi yoktu çünkü tam olarak nerede öldükleri, bazen ne zaman öldükler bile bilinmiyordu. Kimilerinin cesedi bombaların darmadağın etmesi sonucunda bulunamıyor, kimilerinin ise, karlar eridiğinde kalan iskeletleri çıkıyordu. Babalarını hiç tanımamış olmaları onlara, gelecek yıllar içerisinde birçok soru bırakıyor. Kimdi, nasıldı, nasıl öldü, bizi sever miydi veya bizi görüyor mu? şeklinde birçok soru. Kimi çocuklar hiç görmedikleri babalarını kalan fotoğraflarda görüyor, hep o şekilde anmayı ve onlarla konuşmayı seçerler. Anneleri için de bir o kadar zor hayatın başlangıcı oluyordu. Hem 1900'lü yılların yaşam koşullarına göre kocasız bir başına kalmak ve çalışmayan bir anneye göre fazla sorumluluk demekti. Bu nedenle çoğu yeniden biriyle olmayı seçer kimi de mecbur kalırdı. "Toplumunda tıpkı bireyde olduğu gibi yaralarını sarması için yaşananları ve bunlar sonucunda kendisinde açığa çıkan tepkileri kendi hafızasında bir yere yerleştirmesi önemlidir"(Çopur, Gencer, 2015: 2).

İnsanlar, geride bıraktıkları travmaları hatırlamalıdır. Böylelikle geçmişten ders çıkartıp ileride oluşabilecek yeni travmalara da hazırlıklı olurlar ve hazır olan insanlar oluşan travmaları daha kolay atlatabilirler. Bu konuda toplumun kültür yapısı büyük rol oynar. Travmalardan sonra etkilenerek söylenen ve yazılan her kültürel olgu, o toplumun yapısını ifade etmektedir. Bu kültürel olgular aynı zamanda toplumun kendisini anlatma

ve ifade etme biçimi olduğundan dolayı, toplumda yaşayan bireylerin ruh hallerinin yanı sıra karakterlerini de analiz edebiliriz. Bu duyguları, karmaşa içinde yaşayan bireylerde psikolojik bozukluklar baş göstermektedir (Çopur, Gencer, 2015: 5).

Kısaca, dünyada toplumsal sorunun olmadığı bir yer yoktur. Toplumsal sorunların artmamasında büyük rol oynayan insanlar, bilinçlendirilmeli ve devamını getirecek olan gelecek için yaşanabilir alanlar bırakmalıdır.

BÖLÜM 3: GÜNTER GRASS'IN "SOĞANI SOYARKEN" ADLI ROMANINDA SOSYO-KÜLTÜREL OLGULARIN İNCELENMESİ

Günter Grass *"Soğanı Soyarken"* adlı romanında, yaşamına dair sakladığı en büyük sırlarından olan 'Nazi Gençliği'ne genç yaşta üye oluşunu ilk defa okurları ile paylaşmaktadır. Kendi ülkesinde yayınlandığı anda büyük yankı uyandıran bu açıklaması okurlarını ve Alman halkını ikiye bölmüştür. Kimileri vatan haini olmakla suçladı kimileri ise ikiyüzlü bulmuşlardır.

Grass bu eseri ile hem dönemin Almanya'sına bir bakış sunuyor hem de geçmişiyle derin bir hesaplaşmaya gidiyor. Grass eserinde, anılarını anlatırken sürekli birinci ve üçüncü tekil şahıs arasında gidip gelmektedir. Bunu yapmasının tek sebebi de; gençlik yıllarını anlatırken günün genciyle arasına mesafe koyabilmektir. Grass'ı buna iten Nazi kimliği ile yazarlığını sürdürürken sosyal demokrat kimliği arasına kalın bir çizgi çekme isteği ve o yılların gencini daha iyi yargılayabilmektir. Grass bu eserinde kendini temize çıkartmaya çalışmamaktadır ona göre kendisi cahil bir genç değildi sadece kandırılmış hatta kandırılmaya izin veren insanlardan biri olduğunu ifade etmektedir.

Eseri okurken konunun hassasiyeti, yazarlığı ile gençliği arasındaki gerginliği hissediliyor. Öte yandan yazarın ağır yaşam koşulları altında büyüdüğü, yetişkinliğe adım adım eriştiği bölümlerde gerilimin en üst seviyede olduğuna tanıklık ediliyor.

Dünya, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı kadar büyük bir savaş daha görmedi fakat hala ülkeler arasında gerilimin, anlaşmazlıkların ve çatışmaların sonucunda hayatını kaybeden sivil ve askerlerin olduğunu, kalanların zorlu yaşam sürecine girdiklerini de yok sayamayız. Bu eserde de dünya üzerinde yaşanmış acıların, katliamların dile gelmiş cümleleri yer almaktadır.

Günter Grass'ın "Soğanı Soyarken" adlı eseri orijinal dili olan Almanca haricinde bir de İngilizce basımı ve Türkçe, Turkuvaz Kitapçılık, Kırmızı Kedi Yayınları'nda çeviren; İlknur Özdemir basımı bulunmaktadır.

3.1. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanın Özeti

İkinci Dünya Savaşı'nın patlamasıyla birlikte çocukluğunun sona erdiğini görür Grass. Baba evinin dar sınırlarından, yoksul ortamından kurtulup savaşa katılmaya can atar ama henüz on altı yaşındadır.

> *"Çocukluğum dar sınırlar içinde bitti, doğup büyüdüğüm topraklarda, aynı anda birkaç yerde birden savaş patladığında. Savaşın başladığını işitmemek mümkün değil: Savaş nizamındaki bir geminin bordasından açılan ateş, Polonya topraklarındaki askeri destek noktası Westerplatte'nin tam karşısına düşen liman mahallesi Neufahrwasser'in üstünde pike yapan uçaklar; ayrıca daha uzakta, Danzig'in eski mahallelerinde Polonya Postanesi için çıkan çatışmada hedefe nişan alan iki zırhlı keşif arabasının açtığı ateş; bir de çok yakınımda, oturma odamızdaki büfenin üzerinde duran radyomuzdan, 'devlet radyosu'ndan duyuruldu: Langfuhr Labesweg'deki üç katlı bir apartmanın giriş katında, demir sözcüklerle çocukluk yıllarımın bittiği ilan edildi"*(Grass, 2015: 11).

Bu şekilde Grass kendi çocukluğunun bittiğini hafızasına kazımış oldu. Savaş başladığında henüz on iki yaşındaydı ve hala annesinin kucağında oturmaya bayılıyordu. Ama savaşın başlaması artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını açık ve net gösteriyordu kendisine.

Çocukluğundan hatırlayabildiği kadarıyla sürekli dizlerini çarpıp yaralanmasına sebep olan ve nefretini kazanan nesnelerdi. Bunların başında soba, halı döverken kullanılan sopalar, ara katta bulunan hela, çatıdaki bavul gibi ıvır zıvır parçalara hep takılır sonra da yaralanmaktan yakınırdı. Çocukluğundan beri biriktirmekten hoşlandığı kuponlar vardı Günter Grass'ın üşenmeden biriktirdiği kuponlar veya resimler.

> *"Çocukluğumda, sonra da gençliğimde üşenmeyip biriktirdiğim resimleri, annemin dükkan kapandıktan sonra paketlerden altlarına vurarak çıkartıp içtiği sigaraların paketlerindeki kuponlarla alırdım. Topladığım, takas ettiğim ve yapıştırdığım resimlerin sayısı arttı ve benim servetimi oluşturdu, onlarla ilk başta çocukça sonra da duyarlıkla ilgilendim. Define saklar gibi koruyordum üç albümümü: Gotik dönemin ve erken Rönesans'ın tablolarını yapıştırdığım mavi albüm, Rönesans'ın resim sanatını gözlerimin önüne seren kırmızı albüm ve eksikler olsa da Barok dönemi resimlerinin toplandığı altın sarısı albüm"*(Grass, 2015: 14,15).

Zamanla Grass bu hobisini, tutkusunu genişletmiş ve albümlerine hayvanları, çiçekleri, sevilen film yıldızlarının yüzlerini de eklemiştir.

Belki henüz çocukluğun en masum zamanlarıydı bunlar. Çünkü yoksul hayatı ve dar gelen evleri lise hayatı boyunca onu hoşnut etmemiştir. Evlerine misafir çağırmaktan utandığı için çok arkadaşı olmamış kendisini bir nevi yalnız hissetmesine sebep olmuştur bu durum.

İstisnasız savaşın en kötü yanı, yakınlarının ölümüne şahit olmak veya eli kolu bağlı evlerinde beklerken ölüm haberlerini almaktır. Daha savaş başlayalı birkaç gün olmuşken, annesinin kuzenlerinden biri, Franz Dayı (kendisi postacıydı ve Polonya

Postanesi'ni savunanlardan biriydi) kısa süren bir çatışmanın ardında hayatta kalmış fakat Almanya'dan gelen talimat üzerine divan-ı harp kararıyla kurşuna dizildiğinin haberini almışlardı. O dönemde ölüm kararlarını veren, imzalayan askeri yargıç, savaş sonrasında bile yara almadan başka şehirde yargıçlık yapıp hüküm vermeye devam etmişti.

> *"Cumhuriyet'in son yıllarında –on yaşındaydım- adımı taşıyan çocuk kendi isteği ile "*Jungvolk'a *katıldı, Hitler Gençliği'nin bir örgütüne. 'Ufaklık' diyorlardı bize, ya da 'kurt yavruları'. Noel'de, kepi, fuları, metal tokalı kemeri ve apoletleri dahil olmak üzere Jungvolk üniforması alınmasını istedim bana"*(Grass, 2015: 26).

Grass, eserinde sürekli birinci ve üçüncü tekil şahısları arasında gidip gelmektedir. Bunu yapmasının tek sebebi de, gençlik yıllarındaki delikanlı ile şimdiki adam arasına bir set kurmaktır. Delikanlının yaptıklarını sanki kendi yapmamış gibi yansıtarak, eleştiriyor ve yargılıyordu.

Ekonomik durumdan baktığımızda çok zengin bir hayatları yoktu, ailesinin bir dükkanları vardı ve hemen hemen her gelen müşteri veresiye yazdırıyordu. Bu nedenle Grass, cebine harçlık alabilmek için annesi ile bir anlaşma yapmak zorunda kalmıştı. Müşterilerin maaş zamanları neredeyse belliydi ve Grass veresiye defterini alarak müşterileri tek tek gezerek ödemeleri alıyor, vermek istemeyen ya da kapıyı yüzüne kapatmak isteyen olursa da ayağını kapının arasına sokuveriyordu daha sonra topladığı ödenekleri annesine götürüyor ve anlaştıkları gibi payına düşen harçlığını kazanıyordu. Böylelikle daha ilkokul yıllarında kendisini kurnaz bir tahsildar olarak görüyordu.

> *"Arzularımın aç kurt gibi yöneldiği kıza okul yolunda rastladım. O arada Conradinum'un eski binasında yalnızca erkek öğrenciler değil, eski adıyla Gudrun Lisesi'nin kız öğrencileri de okulları boşaltılınca eğitim görmeye başlamıştı. Sabahları ve öğleden sonraları, çift tedrisat sınıfları dolduruyordu. Uphagemweg yolunda karşılıklı trafik vardı. Kız gelirken ben dönüyordum. Ya da ben beş dersi arkamda bırakmışken kızın önünde daha pek çok ders saati oluyordu. O, bir öbek kızın arasına karışmışken yalnız olarak adı çıkan ben tek başıma yürüyordum. Kıkırdaşarak gülen kızlar alayının arasından, onlara bir göz atmaya bile cesaret edemeyerek çantam elimde geçiyordum"*(Grass, 2015: 56,57).

Grass, okulda gördüğü ve ilk defa aşık olduğunu sandığı kıza, mektuplar yazarak gizlice sınıfına, sırasına bırakırmış öyle ki ara sıra yanıt bile aldığı olurmuş fakat bu durum Grass'ın okul değiştirmesine kadar sürmüştür. Daha sonra diğer yaşıtı olan öğrencilerle

birlikte Hava Kuvvetleri'nde yedek er olarak alındığında bu ilk aşkından bir mektup daha almıştır. Fakat devamı gelmemiş ve böylelikle ilk aşk acısını tatmıştır.

Grass, arkadaşları ile birlikte bulundukları Hava Kuvvetleri'ndeki görevlerini genellikle sıkıcı bulmaktaydı. Hafif antrenman olarak gördükleri görevlerinden on beş günde bir evlerine gidebiliyor ailelerini ziyaret edebiliyorlardı. Fakat Grass için evine gitmek çok sevindirici olmuyordu, evlerini hep küçük ve dar bulmuştur. Hatta tam olarak "İki odalı fare deliği" benzetmesini yapmıştır. Babası oğlu için puding yapmayı seviyordu ve o zamanın koşullarından, bunu kısıtlı gelen mallardan ayırıp yapıyordu.

> *"Her şeyden yakınıyordum, örneğin evde banyo ve tuvalet olmamasından. Kaiserhafen bataryasında ne de olsa duş ve az ötesinde de ekibin helası vardı. Hela çukurunun üzerindeki kalasta yan yana diziliyorduk. Birbirimizin yanında sıçıyorduk. Bundan rahatsız olmuyordum. Oysa evde, dört kiracı tarafından kullanılan ara kattaki heladan gitgide daha çok sıkılıyor hatta komşu çocukları pislettiği ya da tam ihtiyaç duyduğumda dolu olduğu için iğreniyordum. Duvarlarında parmak izleri olan berbat bir hücreydi orası"*(Grass, 2015: 63).

Grass'ın gençlik döneminde söz ettiği bu nefret sebebi onu yalnızlığa da itmiştir. Evlerinin konumu yüzünden, evlerine arkadaşlarını özellikle de kendi evlerinde küvet ve özel tuvalet bulunan arkadaşlarının hiçbirini çağıramıyordu. Yalnızca evinde aynı şekilde kullanılan, pis kokulu bir helası olan Egon, arada sırada onlara gider hatta ödünç kitap bile getirirmiş.

> *"Üniformalı ya da sivil kıyafetli, büyük olasılıkla kısa pantolonlu ve dizaltı çorapları Hava Kuvvetleri yedek eri, masayla arasında uygun bir mesafe bırakarak hazır ola geçip her zamanki gibi kusursuz bir asker gibi, 'Denizaltı sınıfında hizmete amadeyim efendim!' demiş midir?"*(Grass, 2015: 68)

Grass gönüllü olarak katılmak istediği denizaltı sınıfına, henüz yaşı tutmadığından dolayı geri çevrilmek istendi fakat o kadar ısrarcı davranmış ki kendisini sadece denizaltı sınıfıyla sınırlandırmamış, bu sayede karşısında duran başçavuş ve kıdemli üstçavuş onun adını başka görevlerde değerlendirmek üzere not etmişlerdir. Aslında askerlik anıları ve yaşadıkları buradan itibaren onun için başlamış oldu çünkü aradan çok zaman geçmeden sahil bölgesine Baltık Denizi'ne sevk edilmişlerdi. Burada disiplin eğitimlerini alıyor boş saatlerinde ise skat, dama ve dokuztaş oynuyorlardı. İlkbahar yaklaştığında nihayet askerlik çağı gelmiş olan bütün gençler gibi o da bir kağıtla Reich Çalışma Hizmeti'ne alındığını öğrendi. Yirmi yedi doğumluların sırasıydı ve hizmet süresi üç aydı. Ve eline silahı aldığı ilk görev yeriydi.

Silahlanmaya karşı ilk adımlarından bahsederken bir gence odaklanıyor Grass. Herkes silahları eline alarak dimdik dururken o genç silahı eline almayı reddetmektedir. Silahla idman yapmak bir yana, silahın namlusunu dahi tutmak istemiyordu. Fiziksel olarak bütün emirleri yerine getiriyor, cesur davranıyor asla da kekelemiyordu bu Siegfried'li çocuk. En ufak bir kusuru yoktu bundan başka. Her türlü cezalara çarptırılıyor hatta sabır bile gösteriliyordu o dönemde ona, fakat her seferinde silah talimi için sıraya girdiklerinde yine aynı hareketi yaparak uzatılan silahı yere düşürüyordu. Sıra artık Grass ve diğer arkadaşlarına da gelmişti. Silahı tutmayı reddeden bu çocuk yüzünden cezalara çarptırılıyorlardı. Herkes bir, o tek olmuş oldu ve günden güne tekrarlanan aynı manzara. Sabah silah talimi, silah yerde, cezalar... Arkadaşları ve başçavuşları onu sıkıştırıp her sorguladıklarında ise hep aynı cevabı alıyorlardı; biz böyle bir şey yapmayız diyorlardı ve bunun ne demek olduğunu, neden çoğul kullanıldığını anlamamıştır. Ama anlamalarına da gerek kalmadan garip buldukları çocuk bir gün artık sabah yoklamasında hiç olmadı. O günden sonra da disiplin ve düzen hakim olmuştur. Sıkı idmanlar, hedefi tutturmak üzere edilen ateşler, el bombası atmak ve açık arazide sürünerek ilerlemek üzerine yoğunlaşmıştır.

Führer'e yani Hitler'e yapılan suikast girişiminin başarısızlıkla sonuçlandığını o sıralarda Reich Hizmet Görevi yöneticisi kesik cümlelerle ifade etmişti. Bunun ardından Hitler övüldü ve marşlar söylendi böylelikle ona karşı yeminler bir kez daha tazelenmiş oldu. Suikasttan hemen sonra serbest bırakılan Grass ve görev arkadaşları sivil hayatlarına döndüler. Kendisini her ne kadar değişmemiş olarak görse de, onu evinde bekleyen ailesi tam tersini ifade etmiştir. Eve o nefret ettiği evine dönmek canını sıkıyordu. Oysa ev artık daha sakindi çünkü dört duvar arasında koşuşturan sürekli oyun oynamak isteyen, kitaplarını kapatan kız kardeşi yoktu. O dönemde bütün öğrenciler, hava saldırılarından korunmak amacıyla kentten uzakta eğitim görüyordu. Kız kardeşi de aralarındaydı.

Sivil hayata döneli daha kısa bir süre olmuşken askere alınma emri gelmişti. Sıradaki durağı Dresden olacağı yazıyordu. Eskimiş aletlerde yani tanklarda eğitim yıpratıcı ve bir işkence olarak geçiyordu. Ve askerlik için can atan o gencin hevesi gitgide azalıyordu. Onlar kıdemli olan askerler sabahtan akşama kadar canlarına okuyor tabir-i caizse yontuluyorlardı. Kimi er görevden kaçmak adına revire sığınıyor kimisi ise işkencelere dayanmak boyun eğmek zorunda kalıyordu. Grass için bu işkence, sabahın

erken saatlerinden başlayarak akşama kadar kar kaplı ormanda sıcak içecek götürebilmekti. Komutanlarına sıcak kahve götürmek için ormanın diğer ucuna kadar gitmek ve alaya geri dönmek, üstünü başını temizlemek zorunda kalıyordu. Ne zaman sabah yoklamasına bu sebeple geç kalsa cezalandırılıyordu üstelik.

On yedinci doğum gününde belki de son postasını almıştır Grass, içinde yün çorap, bir paket kek ve babasının el yazısıyla yazılmış bir mektup. Ailesi her şeyden habersiz olduklarından yakınıyordu. Noel'den sonra bir daha hiç mektup gelmedi. Askerde mektup almak ve göndermek haftalar sürüyor bazense mektuplar gelmeden cephe değişmek zorunda kalıyordu.

Cephenin olduğu yer, Silezya denilen bir bölgenin küçük bir kasabası olan Sağan önünde olduğu söyleniyordu. Rus kuşatması altında olan bölgede, Breslau yakınına kadar bile ilerleyememişlerdi ki herkes orada dağılmak zorunda kaldı. Grass'ın, ilk gördüğü ölülerdi. Üniformalı genç ve yaşlı askerler. Sallandırılan subayların yanından tankla geçerken diğer yanda hiçbir şey olmamış gibi tarlalarını süren çiftçiler görünmekteydi.

Kış bittiğinde ilkbaharın ortasında iki defa, karışık derme bir gruba dahil olarak Rus savaş hattının gerisine geçtiğini hatırlıyor yazar, bahsettiği olay geri çekilirken meydana gelmişti. Daha sonra görev yeri belli olmayan gözcü birliğine katılmıştır. Ve sürekli şansın yanında olduğunu belirterek sağ kurtulduğunu ifade etmektedir. Nasıl girdiklerini hatırlamadığı bir Rus işgal evinden çıkmaya çalışırken arkadaşlarının ve başçavuşun makineli tüfekler tarafından tarandığına şahit olmuştu ve kendisi o evden ayrılırken ona emanet edilen silahını oracıkta bırakmıştır.

Yeni emir görevi "Göğe Çıkış Komandosu" adı verilen ağır silahları olmayan bu manga, hücum birliği olarak adlandırılıyordu. Bu manganın başında olan başçavuşları, ilerlemeyi ve düşmanla temas etmeyi emretmişti. Orman yolunda ilerledikleri sırada yaralı iki nefer de onlara katılmıştı, onları bırakıp gitmek imkansızdı bu nedenle başka bir tank gelene kadar mola vermek zorunda kaldılar. O sırada Grass, nöbetçi olarak ormanda kalmış gelen gideni kollayacak birliğine rapor edecekti. Ve gördüğü bir ışık sonrasında, birliğine bunların Ruslardan başkasının olmayacağını belirterek, hızla kendisine doğru gelen zırhlı tankın önüne kadar gelmesini beklemeden, karanlıktaki çamlara doğru atlayarak oradan uzaklaşmıştır. Bir yayılım ateşi ve son sözü söyleyen

yine Rusların makineli tüfekleri olmuştu. Ve yine kurtulan Grass. Ormanda birkaç gün olduğu yerden fazla uzaklaşmadan, yakalanma korkusuyla geceleri bekleyen Grass, sonunda bir onbaşı tarafından bulunmuş ve ormanda ilerleyerek Ruslar tarafından kovalandıktan sonra Alman hattına ulaşmışlardır. Yürüyüş emirleri mühürlü olmadığından dolayı suçlu konumda bulunuyorlardı bu yüzden yüzbaşı onları bir evin bodrumuna hapsetti ya da onlar öyle zannetmişlerdi çünkü bodrumda karınlarını doyurarak hatta kendilerine yolluk yaparak geçirdikleri birkaç saat sonrasında evden çıkmışlar ve etrafta kimsenin olmadığını görmüşlerdi. Tarlaların arasından ilerlemeye başladıklarında asıl düşmanları da onlara doğru gelmekteydi. Rus piyadeleri!

> *"...amacından saptırılmış, yamulmuş bir gaz maskesi ve yepyeni görünümlü bir üniforma ceketiyle on yedi yaşında birini, mesleğinin berberlik olduğu anlaşılmayan, tehlikeyi önceden sezebildiği için dokuz canlı kalan, açıkgöz bir kıdemli onbaşının yanında, Almanya içlerinde sel gibi akan birliklerden birine katılmaya çabalarken görüyorum. Bu ikisi 'bekçi köpekleri'nin kontrolünden kaçmayı hep başarıyorlar. Birliğinden ayrılmış binlerce kişinin yanında tek başına iki kişi, kendilerini kurtaracak belge de yok ellerinde. Her ikisinin üzerinde aynı yeşilimsi gri üniforma olsa da yine de birbirine benzemeyen ikili, yol kenarında kurulmuş derme çatma bir toplanma noktasında kalabalıktan yararlanıp o mühürlü kağıt parçasını, hayatta kalmalarını garanti edecek yürüyüş emrini pazarlıkla satın aldı. Artık güvencedeyiz"*(Grass, 2015: 127).

Artık güvende olduklarını dile getirdiğinde, fazla zaman geçmeden çevrede olan biten karmaşanın içinde buluyorlar kendilerini önce çevre ile ilgilenmeyen sanki film izler gibi izleyen, bir yandan aç karnını doyurmaya odaklanan Grass kendine geldiğinde, yaralandıklarını görüyor, sağ bacağının üst tarafına şiddetli bir yara almış, şarapnel parçalarının bacağını parçalamış olduğuna inanamıyordu. İlkyardım istasyonunda yolları ayrılmak zorunda kalmıştı, onbaşı çadıra götürülüyor o ise dışarıda kalmıştır. Vagonların birinde hafif yaralı olarak oturan Grass yönünü bilmediği bir hedefe ilerlediğini ifade etmiştir. Vagonlarda bulunan yaralıların önce çığlık attıklarını kıpırdandıklarını anlatan yazar daha sonra seslerin ve hareketlerin kesildiğinden bahsetmiştir. Yanlarında ne su ne de sağlık görevlisi bile bulunmuyor ve vagonlar pis kokuya hapsolmuştu. Omzundaki yara yüzünden fazla ilerleyemeden yürüyüş emrine, hedefine ulaşamadan yere yığılmıştı. Onu bulan jandarma erleri, cebinde bulunan cephe emrinde yazıldığı gibi Marienbad adındaki hastaneye götürmüşlerdir.

Günter Grass hastanede uyandığında artık Führer –Hitler- artık yoktu. Berlin için yapılan savaşta hayatını kaybettiği söylenmişti. Hastaneden taburcu olup her tarafta oluşan esir kamplarındaki milyonlarca kişiden biri olarak yaşamını bu kamplarda devam

ettirirken de Hitler'in yok oluşunun acısını çekmediğini belirtti. Sanki Hitler olmadan da gayet güzel yaşanabilirmiş gibi.

> *"Açlığımı gidermek mümkün değildi elbette, ama sonradan, toplama kamplarındaki, Rus savaş esirlerinin bulunduğu, yüz binlerce insanın açlıktan ölümüyle sonuçlanan kitle kamplarındaki yoklukla karşılaştırdığımda bir hiç olduğunu gördüm. Ama ben yalnızca kendi açlığımı kelimelerle ifade edebilirim. Yalnızca o içime kazındı. Yerinden kıpırdamadı, başka şeye fırsat vermedi ve karın gurultusu demenin yetersiz kaldığı bir gürültü çıkardı"*(Grass, 2015: 139).

Esir kamplarına düştüğünden beri kendisini hep aç olarak tanımlamaktadır. Onu ilk kabul eden kamp Oberpfalz'dı, burası oldukça kalabalık ve şartları çok kötüydü. Günde bir insanın asla doymayacağı miktarda verilen yemekleri sürekli kilo ve güç kaybına neden oluyordu. Zaman geçtikçe bir diğer kamp olan Bad Aibling yakınındaki büyük kampa sevk edildi. Buradaki açlığına çözüm bulmak için takas işlemlerine başlamıştı, bulduğu en ufak nesneleri takas ediyor kendisine fazladan ekmek alabiliyordu.

Omzunda kalan mermi parçası, saldırı sonrasında hemen çıkartılmadığından ya da o an çok basit görüldüğünden zamanla kistleşmişti bu yüzden Grass, kamptan salıverilecekti gidecek bir adresi olmadığından dolayı arkadaşı Philipp ona kendi annesinin adresini yazan bir not kağıdını vermişti. Kendi ailesinin izini savaşta oradan oraya sürüklenirken kaybetmişti. En son aldığı duyum kasabasının Rusların işgaliyle yanıp kül edildiği olmuştu. Ama ne annesinden ne de babası ve kız kardeşinden bir haber alamamıştı. Böylelikle özgürlüğünün polisteki kaydı, Köln-Müllheim olmuştur. Orada arkadaşının annesi onu hemen karaborsa işine sokmuştu. Ama asıl bir meslek edinmek için lise mezuniyet sınavına girmemiş, çıraklık için de kimseye başvurmamıştı. Bu yüzden onun için göçebe hayat başlamış oldu. Bir sonraki durağı başka bir arkadaşının evi olmuştu: Saarland bölgesi. Burası açlığın acınası olduğu başka bir bölgeydi.

Karnının açlığından ziyade cinsel dürtülerini de açlığa benzeten yazar, bunun azımsanmayacak olduğunu eserinde sıkça dile getirmiştir. Uzun süre bir kadına yaklaşamamanın verdiği açlık, onun içini kemiren bir olgu olmuştur. Takas için istasyonları gezerken verdikleri bir molada bu dürtüsünü, açlığını samanların arasında vagonda tanıştığı Inge ile giderdiğini daha sonra ise bu durumun devamının gelmediğini ifade ediyor.

Grass yaşamın bu kısmından sonra da göçebe hayatına devam etmiş tren istasyonundan Hannover bölgesine giden bir vagona atlamış ve oraya varında yeraltında, Burbach Kali AG'de kuplajı olarak iş başladı.

> *"Barakada odalar altışar kişilikti, çok iyi tanıdığım ranzalar vardı içlerinde. Kantindeki yemek lezzetsiz ama doyurucuydu. Ayrıca, maden işçilerine verilen ağır iş karneleri yeterince ek gıda sağlıyordu bize: Kahvaltıda ya da gece vardiyasında önce yemek üzerine sosis, peynir, ekmeğe kalınca sürülmüş tereyağı ve yumurta. Ciğerlerimizin tozdan etkilenip hastalanmaması için de her gün ayrıca süt veriliyordu. Tahta ayakkabıları yeraltında giyiyorduk. Temizlenme odasında üstümüzü değiştiriyor, elbise torbasını tavana asıyor ve vardiyadan sonra duş alıyorduk"*(Grass, 2015: 189).

Uzun aradan sonra kayıp listelerinde uzak akrabalarının isimlerini görerek onlarla mektuplaşmaya başlayan Grass, annesinin, babasının ve kız kardeşinin savaşı ve sürgünü zarar görmeden atlattığını, Köln yakınında Bergheim kasabasında olduklarını öğrenmiş oldu.

> *"Kayıp oğlanın eve dönüşü, önceden bildirilmediği için, sürpriz olacaktı. Ama ben Fliesstetten durağında otobüsten inerken annemi, babamı, kız kardeşimi karşımda buldum, sanki bana sürpriz yapmak isterlermiş gibi orada bekliyorlardı. Oysa orada beklemelerinin amacı, şehre yerleşme belgelerini damgalatmak için Bergheim'a gitmekti. Bu bir rastlantı mıydı?"*(Grass, 2015: 202)

Sürekli Danzig'te bulunan evlerinin darlığından yakınan Grass, ailesinin kaldığı ve daha beter olan bir odalık alanı görünce, eski düşüncelerini anımsamıştı. Çünkü burada ailesiyle birlikte yaşayabileceği tek odalık bir alan ve yanı başında bulanan ahırdan gelen domuz kokusu vardı. Ailesi ile savaş hakkında pek konuşmuyor hatta çoğu zaman sessizliklere boğuluyorlardı. Ta ki babası bir gün ona linyit kömüründe büro tarzında bir iş bulduğunu söyleyene kadar. Grass'ın buna tepkisi de yanıtı da düşündüklerinden hatta beklediklerinden çok farklı olmuştu çünkü Grass'ın hayali bu değildi, ona göre geleceği sanattaydı. *"Yarının ne getireceğinin bilinmediği bu kötü zamanda bu mesleği seçersen açlıktan ölürsün. Çıkar kafandan bunu!"(*Grass, 2015: 206).

Babasının bu sözlerinden sonra, ailesinin yanında bir süre daha kalan Grass, bir sabah üçüncü açlığı yani sanatı bastırmak üzere yola doğru koyulmuş ve güçlükle ilerlemiştir. Düsseldorf'a vardığında kimse, onu kollarını açıp beklememişti. Fakat o, ona gençlik yıllarında emredildiği gibi üstüne düşeni yapmış, kapı kapı gezerek sonunda kendine bir başlangıç olarak, mezar taşları yapan ustanın yanında yer bulmuştur. Daha sonra ise

heykel yapan ustaların yanında çıraklık etmiştir. Bazen kendi başına karşısına almış modelleri çizer alçıyla biçimlendirirdi.

Savaş döneminde bile kısa şiirler yazmaktan, resim yapmaktan vazgeçmemişti Grass, kurşunkalemle sürekli bir şeyler çizer karalamalar yapıyordu. Dans etmeyi de sevdiğinden dolayı, hafta sonlarında kalan zamanlarında dans etmeye gittiklerinden eserinde bahsetmiştir.

Kendisi gibi dönem içinde heykel öğrencisi olan Annerose ile başlayan aşkını ve ilk kendisine ait dört duvardan oluşan evini anlatmıştır. Annerose ile ilişkisi, başından beri tehditkar davranan annesinin yüzünden bittiğini de vurgulamıştır. Bir sabah gelen mektup ve içinde işlenen vahşetin fotoğrafları yer alıyordu. Annesi o vahşeti işleyen cani ile Grass'ı kıyaslamış bir tutmuştur. Kızının hemen evine dönmesini emretmişti. Ve tabii ki kazanan annesi olmuştu. Grass kendisini terk edilmiş hissederek yeniden yollara dökülecek planlar yapmıştır. O günden sonra Grass birçok yeri gezmiş birçok kadınla 'ikinci açlık' diye betimlediği dürtüleri yaşamış, birlikte olmuştu. Yolculuk sırasında yazdıklarını biriktirmeye devam ettiği gibi, gittiği şehirlerde çeşitli sosyal aktivitelerde rol alıyordu. Orkestralar, mutfak tiyatroları, dans deneyimleri onun adeta her şeye olumlu yaklaştığını sanata olan düşkünlüğünü kanıtlar nitelikteydi.

1953 yılını unutulmaz bir yıl nitelendiriyor kendisi için Grass, ilk eşi, sevdiği kadın Anna Schwarz ile o gün buluşmuşlar bütün öğleden sonrasını birlikte geçireceklerdi. Asıl yakınlaşmalarını dans ederken yaşadıklarını anlatan Grass şöyle ifade etmiştir:

> *"Aslında geriye bakıp evliliğimizin on altı yılını gözden geçirdiğimde, birbirimize yakınlaşmak için ne kadar gayret etmiş olursak olalım, birbirimize en yakın, tek vücut gibi, çift olmak üzere yaratılmış gibi olduğumuz zamanların sadece dans ederken yaşandığını görüyorum. Gözlerimizin birbiriyle buluşmadığı, olmayan ya da hayal edilen bir şeyi aramak üzere başka yönlere kaydığı öyle çok oldu ki. Ve sonra, çocuklarımız doğduğunda ama yine de birbirimizi kaybettiğimizde sadece çocuklarımızın yakınlığını yaşadık"*(Grass, 2015: 298).

Anna ile uzun ve çadırlı gezi planları yapmış ve yola koyulmadan kendi ailesini hatta kız kardeşini görmeye gideceklerini konuşmuşlardı. Grass önce annesi ve babası ile tanıştırdı Anna'yı daha önce kimseyi ailesiyle tanıştırmamış bundan mutluluk duymamıştı. Ama gözünden kaçmayan şey annesinin ve babasının yorgun sıkıntılı halleriydi. Annesi ve babası fazla belli etmeden onları güler yüzlü karşılamaya çalışmışlar, sohbet etmişlerdi. Gezilerinin devamında manastırda Rahibe adayı olan kız

kardeşini ziyaret etmek vardı. Kardeşi manastırdan yakınmış, sürekli zorlayıcı tavırların bulunduğundan cezalardan bahsetmiştir. Ve devamında Grass manastıra tehditkar bir mektup yollayarak kardeşinin özgürlüğünü istemiştir ve bunu başarmıştır da.

Gezilerinin ardından Anna'nın babası, Grass ile görüşmek istemiştir. Bütün hazırlıkları yaparken annesinin çektiği ağrıları, git gide ağırlaşan durumunu bilmiyordu Grass ta ki son döneme, kız kardeşinin mektupla, annesinin sonunun geldiğini öğrenene kadar. Annesinin yanına gittiğinde, ölmeden öncesine yetişmiş onu öpüp koklamış ve alçak sesle konuşmuştur. *"Ben onun yanında, kim bilir ne kadardır oturduğum yerde uyurken, annemin öldüğünü söyledi babam, kekeleyerek sadece 'Lenchen,' diyebilen babam, 'Lenchen'im..."*(Grass, 2015: 321).

Annesine olan sevgisini öyle cümleler ile ifade ediyor ki Grass, biz okuyucular bu anne bağını derinden tadabiliyoruz açıkçası. 1954 yılının Ocak ayında ölen annesinin arkasından çok sonradan gözyaşı döktüğünün notunu da düşmüştür. Annesinden sonra babası dul bir kadın ile evlenmeden bir hayat geçirmeye başlamış, kendi halinde mutlu bile görünüyordu diye açıklıyor Grass, kız kardeşi ise bir hastanenin kayıt bürosunda çalışarak kendi kendisini teselli ediyordu. Çünkü Grass o dönemde artık sadece kendisi ile meşguldü.

Babasını 1979 yılında, seksen yaşında kaybetmişti Grass, cenazesine gittiğinde tabutun kapağı açıktı, iyi göründüğünü, her zamanki gibi bakımlı olduğunu hatırlıyordu. Grass o zamanlar artık kitapları olan yazardı. Babasının da ölümünden sonra kız kardeşi yarım kalan eğitimin tamamlayarak ebe olmuştu.

Ute Grunert ile evliliğini bu eserinde anlatmayan Grass, babasını kaybettiği senede ikinci evliliğini yapmıştır. Eserinde Ute ile yaptıkları gezilerden bahsetmiş fakat fazla ayrıntı vermemiştir.

Anna ise, bale okulunda dans edip gösterileri sahnelerken Grass sürekli yazıyordu. Masallar, şiirler ve romanları hatta sergileri hiç kesilmemişti. İlk sergisini açtığında bile çok vakit geçmeden gazetelere konu olmayı başarmıştı. Berlin'den ayrılıp Paris'e taşındıktan sonra ilk çocukları hem de ikizleri olmuştu. Anna Paris'te dansa devam ederken o hala yazıyordu.

> *"Paris'ten ayrılıp bir kez daha, ama artık bir aile olarak Berlin'de yarı yıkık bir binaya taşınınca, ben Karlbaderstrasse'de, beş odadan bana tahsis edilen bir*

tanesinde hemen yeniden resim yapmaya ve yazmaya başladım, çünkü düğün hediyem olan Olivetti'mle daha Paris'teyken yeniden istim almıştım. Öylece sayfadan sayfaya, bir kitaptan öbürüne yaşadım. İçimde hep kahramanlar kaynıyordu. Ama bunları anlatmak için soğanım da yok, keyfim de"(Grass, 2015: 347).

Günter Grass *"Soğanı Soyarken"* adlı romanında hem geçmişi hem de yaşamış olduğu yıla kadar yaşadıklarını önümüze sunmaktadır. Kimi zaman aile özlemini anlatıyor annesine olan sevgisini ifade ediyor, kimi zaman da edindiği dostlukları, hayranlıklarını dile getiriyordu.

Yazmayı ve resim yapmayı henüz çocuk yaşlardan beri sevdiğini ve hiç bırakmadığını sık sık önümüze sunmaktadır yazar, savaş döneminde o sancılı günlerde bile elinde not kağıdı kurşun kalemi önüne her serilen manzarayı değerlendirdiğini açıklıyor.

Hayatında en zorlandığı dönem esir kamplarında açlıkla hatta iki türlü açlıkla mücadele ettiğini çekinmeden belirtmektedir. Birincisi midesine girecek bir ekmek ihtiyacı iken diğer açlığı cinsellikti. Eserinde belleğini soğana benzeten Grass, sık sık soğanı soyarken anıları canlandırır, soğanı soyarken de anılarının tatlı mı acı mı olduğunu bir kez daha hatırlar.

Eserinde, hayatı boyunca hiç vazgeçmediğini açık ve net belirtmiştir Grass, hayali olan sanatın hemen hemen her dalında yer almayı başarmış ve adını dünyaca tanınan biri haline getirmiştir. Ünlü yazar, Nobel Edebiyat Ödülü'nün yanı sıra Oscar Ödülü'nün de sahibi olduğunun altı çizilmelidir.

3.2. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanın (Mekan, Zaman, Konu ve Karakter Açısından) İncelenmesi

Çocukluktan gençliğe geçen Grass, bize savaşa dair imgeler sunuyor. Çocukluğundaki fotoğraflardan, anılardan ziyade, önümüzde artık film karelerinden kopmuş bazı görüntüler bulunuyor. Eline silah almayı reddettiği için işkencelere maruz kalan Yehova Şahidi bir genç mesela veya Almanların işledikleri suçlar kendilerine gösterildiğinde "Bunu yapmış olamazlar!" itirazlarını yükselten, yine de suçu yavaş yavaş kabullenerek, tereddütle kendisine itiraf eden ve suçu altında ezilen, utanç duyan başka bir genç…

"Lehime söylenebilecek şu var: Ben yalnızca bir yandan uygun adım yürümeye bir yandan da 'Bayrağımız bize yol gösteriyor'u söylemeye çabalayan üniformalı bir Jungvolk ufaklığı değil, aynı zamanda duvarın girintisindeki hazinesiyle yetinen bir ev kuşuydum. Eğitim sırasında bile yalnız biriydim, ama

pek göze çarpmıyordum, düşünceleri hep başka yerlere kayan, aktif rol oynamayan bir elemandım"(Grass, 2015: 27).

Grass, kendisini aklamak yerine o yıllardaki genç çocuğu yargılamanın peşindedir bu eserinde. Nasyonal Sosyalizm döneminde Almanların yaptıklarından haberi yoktu ve öğrendiğinde dehşete kapılmış kendisini de suçlamıştı. Çünkü çocukluğunda o da her Alman genci gibi Hitler Gençliğine üye olmayı doğal bulmuştu. Hitler'in yaptıkları ve arkadaşlarına gösterilince bile şaşkınlık içerisindeydi, inanamıyordu onun halkı bunu yapmış olamazdı ona göre.

Eserde yer alan kent şimdiki adı Gdansk olan Danzig, iki şekilde rol alıyor, biri yazarın doğduğu yer diğeri ise savaşı çağrıştıran, dar ve sıkışık evlerinin olduğu kentti. Kartpostal manzarası sunan bir kentti gözünde, üçgen çatıları ve bütün kuleleriyle. Savaş başladığında yankıları çok yakından geliyordu artık havaalanı sadece sivil uçaklar için kullanılmıyordu. Savaş güzergahının da rotası olmuştu adeta. Danzig ilerleyen zamanda Rusların ilgaline uğrayacak duman tüten bir kent haline gelecek, ardında izler

bırakmış bu kent yazar tarafından son ziyaretinde değişmiş olarak bulunacaktı. Bir kilise, Johannis Kilisesi gözüne çarpacak, eskisinden farklı olarak pencerelerine cam takılmış, tuğla duvarlar sağlamlaştırılmıştı.

Öte yandan evi için sürekli sitemlerde bulunuyor yazar. Evi, dört kişilik bir aile için sıkışık ve dar buluyordu. Ona göre en büyük problem evlerinde kesinlikle bir küvet ve özel tuvaletin bulunmamasıydı. Evi ne zaman aklına gelse bundan sürekli şikayet ederdi. Hem evlerine arkadaşlarını davet edemiyor bu nedenle sürekli yalnız kalıyordu hem de ebeveynlerinin özel anlarına şahitlik ediyordu. Küçükken pek anlamadığı bu sesleri, yaşı ilerledikçe anlar olmuş ve tahammül edilemez olarak nitelendiriyordu. Evi ona göre fare deliği, kapanı gibiydi.

Eserde babasının hakkında fazla detayı bulundurmasa da küçük dokunuşlar sunmuştur önümüze. Savaş döneminde mahallelerinde dükkanları vardı ailenin ve geçimlerini buradan sağlıyorlardı. Babası dükkandan aldığı malzemelerle izne gelen oğluna tatlı yapmayı seviyordu.

"Evde yemek yapmayı seven babam pudingin malzemesini, kısıtlı gelen maldan ayırıp kutlamalar için bir kenara koyuyordu. Kalıbından çıkardığı pudingin üzerine çikolata sosu döküyor ve pudingi evin oğlunun şerefine kurulan sofraya getiriyordu"(Grass, 2015: 62).

Grass savaş döneminde ailesinin izini uzun süre sürememiş çok sonradan yeniden onlara kavuşmuştu o zamanlar birlikte kalmak zorunda olan bireyler, birbirilerinin değiştiğini biliyorlar sadece sesli şekilde ifade edemiyorlardı. Babası başlarda oğlunun destekçisi gibi karşımıza çıksa da hemen savaş sonrasında düşünceleri değişmiş biçimde görüyoruz. Savaş sonrasında oğluna bir iş büro işi bulan babası, onun sanata yönelmesini desteklememiş, insanların karnını doyurmayan bir iş olarak nitelenmişti. Bunun üzerine Grass yeniden uzun süre ailesinden uzaklarda kendi yolunu çizmiştir. Sondan bir önceki karşılaşmalarında oğlu artık tanınan ve saygınlığı olan bireydi. Annesini kaybettikten sonra babasını ziyaret eden Grass, babasının başka bir kadınla olmasına tepki göstermemişti aksine yalnız olmayacağı için içi rahatlamıştı. Ziyaretine geldiğinde yeniden kart oynar, sohbet ederlerdi. Babası uzun süre yaşamış ve öldüğünde bile iyi görünüyordu, en azından oğlu Grass açık olan tabutun kapağından onu öyle betimliyordu. Babası ilk başlarda sanat fikrine destek vermese de ilerleyen yıllarda oğlunun başarısı ile gurur duyuyor bunu açıkça ona da iletiyordu.

Eseri okurken açıkça belli olan noktalardan biri de anne motifinin daha baskın olduğudur. Sık sık annesi ile olan anılara rastlamaktayız.

Annesi ile yaşadığı her olayı belleğinde tutmayı, savaşa rağmen hiçbir detayı kaçırmadan anlatmayı başarmıştır. Annesine duyduğu sevgi onun için bambaşkaydı bunu da annesini hastalık sonucunda kaybettiğinde eserde şöyle vurgulamıştır:

> *" ...benim uyutulmuş iyi vicdanım, bastırılmış kötü vicdanım olan annem; gitgide çoğalan kemirgenler gibi içinde büyüyen kaygılara ve korkulara neden olduğum annem; alacaklarımızı toplayarak kazandığım parayla Anneler Günü'nde elektrik ütüsü hediye ettiğim annem; ben, salak çocuk, gönüllü olarak askere yazıldığımda uğurlamak için gara gelmeyen annem; bana, Pazar günü doğan çocuğuna güvenen annem; oğulcuğuna her şeyi veren ve pek az şey alan annem; beni sancı çekerek doğuran ve sancı çekerek ölürken ara vermeden yazabileyim diye özgür bırakmış olan annem; benimle, sadece benimle yolculuklara çıkabilsin ve güzellikleri, sadece güzellikleri görebilsin, sonunda 'Bunu da görebildim ya, ne güzel, ne güzel,' diyebilsin diye beyaz kağıdın üzerinde öpüp uyandırmak istediğim annem; annem benim 24 Ocak 1954'te öldü. Ama ben sonra ağladım, çok sonra"*(Grass, 2015: 322).

Annesinin hastalığı, en başından beri Grass'tan saklanmış, söylenmeme fikri de annesine aitti. Annesi oğlunu işinden alıkoymak yerine, hayatına, hayallerine devam etmesini istemiştir. Bu yüzden evdeki bireylerin son anlara kadar susmalarını istemiştir.

Grass savaş döneminde oradan oraya savrulurken, kentlerine giren Rus işgalciler yakıp yıkmış hatta çok daha fazlasını yapmışlardı. Ve yine Grass bunu ancak annesi öldükten sonra öğrenmiştir. Danzig'e giren Rus birlikleri her şeye zarar vermişlerdi. Kelimenin tam anlamı ile "her şeye". Askerlerin kız kardeşine tecavüz ettiğinden şüphelenen Grass, her sorduğunda annesinin "geçmiş geçmişte kalmıştır" cevabıyla karşılaşıyordu. Asıl gerçeği hem iş işten geçtikten sonra öğrenmiş hem de annesini kaybetmenin bir kez daha acısını hissetmiştir. Danzig'e giren asker birlikleri kız kardeşine değil, onu korumak için önüne geçerek kendisini sunan annelerine tecavüz etmişlerdi ama bu sözler annesinin ağzından hiç dökülmedi.

Eserde geçen hemen hemen her şehrin tek ortak noktası vardı o da; yıkık dökük evlerle dolu ve uzaklardan bakılınca dumanın tütüyor oluşuydu. Geçtiği her yol kenarında tahrip edilmiş doğanın manzaraları, pis kokan tren istasyonları ve vagonlar, harabeye dönmüş kiliseler, tarla ve bahçeler. Kendi doğup büyüdüğü şehir bile işgal edilmiş, çoğu insan sürgüne mahkum olmuştur. Savaş döneminden sonra gezdiği şehirleri anlatıyor uzun uzun Grass, çoğu yolculuğu otostopla yaptığını, yol boyunca takas edilecek mallarının olduğunu anlatıyor. Hatta bir takas treninde yaptığı yolculuk sırasında, hayatında ilk defa daha önce hiç tanımadığı bir kadınla yakınlaştığını daha sonra ise bir daha hiç karşılaşmadıklarını, konuşmadıklarını ekliyor anlatısında.

Lise hayatı boyunca pek arkadaşı yoktu Grass'ın lise eğitimini de tamamlayamamıştı. Fakat gönüllü asker olarak savaşta yer almaya başladığından beri birçok insan girip çıkmıştı hayatında. Başçavuşlar, yüzbaşılar, er arkadaşları…

Eser en çok savaş dönemini ele aldığından dolayı, birçok cümlede savaş izleriyle karşılaşmaktayız. Yollarda biriken cesetler, cesetlerin karşı tarafında sanki hiçbir şey olmamış gibi çalışmaya devam eden çiftçiler.

> *"ve sonra ilk ölüleri görüyorum. Wehrmacht üniforması giymiş genç ve yaşlı askerler. Yol kenarındaki çıplak ağaçlarda ve pazar yerlerindeki ıhlamur ağaçlarında asılılar. Göğüslerinde karton levhalarla, 'askeri güce zarar veren korkaklar' olarak teşhir ediliyor bu asılanlar. Benim yaşımda, üstelik benim gibi saçını soldan ayıran bir genç, rütbesi belli olmayan ve divanıharp kararıyla asılmadan önce rütbesi sökülen yaşlı bir subayın yanında sallanıyor. Tank paletlerinin kulakları sağır eden gürültüsüyle önlerinden geçip gittiğimiz bir sıra ceset. Düşünceler kalmıyor geriye, yalnızca resimler"*(Grass, 2015: 108).

Birçok defa ölümden döndüğünü anlatıyor Grass, belki şans eseri belki de yanında bulunan koruyucu meleği sayesinde. Koruyucu melek dediği, saldırı anında yanında

olan başçavuştu. Kendisine ormanda rastlamış yoluna yoldaş yapmıştı. Kendisinden birkaç yaş büyük, birkaç santim de kısaydı bu başçavuş. Birlikte saldırıya uğramışlar ve gittikleri ilkyardım çadırında yollarını ayırmak zorunda kalan ikili bir daha birbirini hiç görmemişti. Grass, başçavuşun aksine bu saldırıyı hafif atlatmış, diğeri ise bacaklarını kaybetmişti. İlerleyen anlatılarda bir ihtimal kendisine yıllar sonra denk gelebileceğine fakat tam tanıyamadığından kesin konuşamadığına değiniyor.

Almanlar savaş boyunca kendi aralarında Ruslara, lakap takmışlardı: "İvanlar". Bütün Rusları aynı şekilde ayırt etmeden isimlendirmişlerdir. Hatta Grass, gece nöbetinde gözcülük yaptığı sırada bir tankla karşılaşmış ve yakınına geldiğinde kimin olduğunu anlamış, birliğine "İvanlar" diye bağırmıştır.

Esere baktığımızda zaman kavramı, yazarın on iki yaşında olduğu süreçte başlıyor yani İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı sene. Zaman bakımından çoğunlukla savaşın sürdüğü yıllar ele alınmış, savaş sonrasına daha az ayrıntı bırakılmıştır. Eserde geçmiş ile yakın gelecek arasında gezen Grass, ayrıntıları kaçırmamak adına yaşadıklarını detaylandırmıştır.

Geçmişi ile hesaplaşmaktan korkmayan Grass, gençliğinde yaptıklarını kendi kendisine sormaktadır. O kısa pantolonlu, çizgili çorapları ile karşısında dikilen çocuğu sorguya çekmektedir.

Hitler dönemi, Alman tarihinin görüp görebileceği en önemli dönemidir. Dünya genelinde yayılan diktatörlüğü ve faşistliği büyük ses olmuştur. Ülkesinde yaşayan Yahudilere karşı yaptığı soykırım, güçsüz insanların yaşamalarına müsaade etmeyen politikası dünyayı ayağa kaldırmıştır. Grass tüm bunlardan habersiz silah, daha doğrusu asker arkadaşları ile öğrendiğinde şoka uğramıştı çünkü kendisi genç döneminde Nazi Gençliğine üye olan bir delikanlıydı. Üye olduğu ekibin özel bir ekip olduğunu sandığını, yapılan katliamlardan, düşmanca ülkeyi bölmesinden habersiz olduğunu sadece bu eserinde değil karşısına çıkan her yerde dile getirmiştir. Nasyonal Sosyalizm rejiminin baskın olduğu sırada Hitler, birçok insanın ölümüne sebep olmuş, insanları diri diri fırınlarda yakmış ya da çukurlara gömdürmüştür. Hitler'e göre Almanya'da sadece asıl Alman kanı taşıyan kalmalı geride kalan herkes ölmeliydi ve ölümlerin ne şekilde olduğu ile ilgilenmiyordu. Kimi işkencelere maruz kaldı kimisi açlıktan, havasızlıktan, hastalıktan.

Eserde yazarın, birinci ve üçüncü tekil şahıs kullanmasına dikkat çekecek olursak, altında yatan sebebin bu Nazi Gençliğinin olduğunu anlayabiliriz. Bu soykırıma sebep olan örgütün bir dalında gençken olmasından hoşnut kalmıyor kendisini aklamak istiyordu. Bu nedenle o gencecik Nazi Gençliği üyesi delikanlıyı farklı tekil şahıslarıyla ayırmayı tercih etmiştir.

Eserde bir başka akılda kalıcı noktalardan biri ise, savaş sürerken ailesinin izini kaybettiğinden dolayı, evsiz olduğundan dolayı kalmak zorunda olduğu esir, çalışma kamplarındaki koşullardı.

İlk gittiği kampta daha doğrusu yaralanarak ulaştırıldığı hastanede Hitler'in artık olmadığını ve olmayışının ona bir acı vermediğini özellikle vurgulamıştır Grass. Onun artık daha büyük problemi vardı, esir kampları ve içeride olan bitmek tükenmek bilmeyen açlığı. Kampların birinden çıkıyor başka kamplara giriyor derken bu şekilde eserde farklı kamplarda bulunduğunu ve koşulların tanığı olduğunu bizzat dile getiriyor.

Savaş sonrasında, eskiden bulunduğu yerleri yeniden ziyaret ederek savaşın tablosunu çizmiş ve yerinde tespitler yapmıştır. Yıkık harabeler onarılmış, tarlalar yeniden yeşillendirilmişti. Kendi doğduğu şehre Danzig'e giderek kartpostalsı manzaraya yerinde bakmıştır. Danzig'e yükseklerden bakarken, bütün şehrin ışıklarını yeniden görebildiği için sevinmekteydi içten içe, çünkü savaş döneminde ne bir ışık ne de bir hayat belirtisi vardı. Yeniden onarılabildiğinden oldukça hoşnuttu.

Günter Grass bu eserinde belleği, zamanla soğan gibi kat kat soyacak önüne çıkan katmanları okuyuculara sunacaktır.

> *"Bir zamanlar inandığım, Genç Nazi'liğin etkisinden artık tamamen çıkmış görünüyordum. Peşimi bırakmayan, beni rahatsız eden geçmişimden kopmak istiyordum. Bir zamanların tek geçerli fikrinin her şeyi her şeye kenetlediği yerde bir çatlak oluşmuş olsa da bayatlamış fikirlerin hiçbiri aklımı çelemezdi"*(Grass, 2015: 198).

Kamplardan çıkabilmesi için bir adres buluncaya kadar hayatı bu şekilde geçiyordu yazarın, sonrasında asıl özgürlüğü başlayarak kendisini tam anlamıyla sanata adayacak, kapı kapı hatta ülke ülke gezecekti. Ve her gittiği yerde kendisine bir artı daha kazandırarak başarılarına ekleyecekti. Hayatının aşkı, çocukların annesi olacak kadınla tanışarak otostopla gezi yapacak çadırda kalacaklardı. Ailesine bir kavuşup bir kaybedecekti.

3.3. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanında Sosyal Olguların İncelenmesi

Günter Grass'ın bu eserine baktığımızda birçok sosyal olguyla karşı karşıya olduğumuzu açıkça görebiliriz. En öncellikli olan ise eserinde sıkça yer alan savaş, başlangıcıdır. İkinci Dünya Savaşı…

> *"Savaş nizamındaki bir geminin bordasından açılan ateş, Polonya topraklarındaki askeri destek noktası Westerplatte'nin tam karşısına düşen liman mahallesi Neufahrwasser'in üstünde pike yapan uçaklar; ayrıca daha uzakta, Danzig'in eski mahallelerinde Polonya Postanesi için çıkan çatışmada hedefe nişan alan iki zırhlı keşif arabasının açtığı ateş"*(Grass, 2015: 11).

Grass, bu sözlerle çocukluğunun bittiğini ifade etmiştir. Günümüze baktığımızda savaş kavramı tüyler ürperten bir sorundur. Avrupa'da veya Türkiye'de bir savaş olmaması, hiç olmadığı anlamına gelmez. Suriye, İran, Irak, Mısır, Filistin, İsrail arasında daha yakın gelecekte savaşlar yaşanmış yüzlerce asker ve sivil hayatını kaybetmiş, hayatta kalan insanların çoğu, komşu ülkelere sığınmıştır. Savaşın bıraktığı maddi manevi hasar tamir edilemez derecede olup, insanların üzerinde bıraktığı psikolojik travmadır.

Grass, kurduğu cümleler ile hiç etkilenmemiş hissi yaratıyor fakat kelimelerde saklı tuttuğu veya cümle sonlarında eklediği sorular onun aslında duruma isyan etme biçimidir.

> *"Danzig'le çevresinde yaz sonunun güzel günleri hala sürerken savaş başladığında ben bir liman mahallesi olan ve tramvayla Brösen'deki Saspe üzerinden gidilince kısa zamanda varılan Neufahrwasser'de bir avuç bomba ve mermi parçası toplamıştım; görünüşe göre ben olan o çocuk, savaşın sadece radyodaki özel yayınlardan ibaret göründüğü bir zaman diliminde, bunları, posta pulları, sigara paketlerinden çıkan renkli resimler, eski ve yeni kitaplar ve daha bilmem neyle değiş tokuş etmişti"*(Grass, 2015: 13).

Grass, savaş dönemi ile çocukluğunu bu şekilde tanımlamış sanki o masum çocuksu halleri ile sokaklarda dolaşır, arkadaşları ile oyunlar oynarcasına bir hava katmaya çalışmıştır. Takas işi onun küçüklüğünden beri edindiği uğraşlardan en büyüğüydü. Sürekli nesneleri başka nesneler ile ama en çok da koleksiyon yaptığı, resimler ile takas ederek albümlerini oluşturuyordu. Bu durumda ona en çok sigara içenler yardımcı bulunuyordu.

> *"O yıllarda pek çok koleksiyoncu, sanata düşkün olduğundan durmadan sigara içiyordu herhalde. Bense, sigara içip kuponları biriktirmeyen herkesten yararlanır olmuştum. Topladığım, takas ettiğim ve yapıştırdığım resimlerin sayısı arttı ve benim servetimi oluşturdu, onlarla ilk başta çocukça, sonra da duyarlıkla ilgilendim"*(Grass, 2015: 15).

Yaptığı albümleri dönemlere göre ayırmıştı Grass ve gözü gibi bakıyordu onlara. Gotik, Rönesans ve Barok dönemlerinin albümlerini oluşturuyordu. Fakat savaş başladıktan sonra kuponların azaldığından yakınmıştır. Sivil olan sigara tiryakileri askere gitmiş, kupon konusunda en çok yardımı dokunan fabrika arabacısı da hayatını kaybetmiştir.

Savaşta etki yaratan olaylardan biri istisnasız verilen kayıplar ve özellikle can kayıplarıdır. Kimileri savaşa giden eşlerini, oğullarını, kardeşlerini ya da babalarını kimileri de uzaktan akrabalarının ölüm haberini alıyorlardı. Bazen hiç haber gelmediği ve bu durumda da kayıp olarak ilan edildiği dönemde, bir insan hayatının, canlı bile olsa zamanla üstü toprakla örtünüyordu.

> *"Kurşuna dizilen dayımız Franz Krause, geride eşiyle dört çocuğunu bıraktı, çocukların biri benden biraz büyük, ötekiler akranım ya da iki-üç yaş küçüktüler. Onlarla oynamamıza artık izin verilmiyordu. Kentin eski mahallelerinden Brabank'taki eski tarz lojmanı boşaltıp kent dışına taşınmaları gerekiyordu, annelerinin orada, Zuckau ile Ramkau arasında kiracı olarak oturduğu küçük bir eviyle bir tarlası vardı"*(Grass, 2015: 19).

Savaş döneminde ölüm ile burun buruna olduklarını buradan anlayabiliriz, her an enselerinde hissedilen nefes gibiydi. Dayıları Franz'ın ailesi bir nevi sürgün edildi çünkü babaları, bir yargıcın verdiği karar doğrultusunda kurşuna dizilerek öldürülmüştü. Dayılarının ölümüne neden olan yargıç ise görevini sürdürmeye devam etmiştir. Savaş döneminde evlerini terk etmek zorunda kalan tek aile onlar değildi elbette ama faturanın çocuklar üzerinden çıkarılması savaşın acımasız yüzüdür.

Her Alman genci gibi Günter ve arkadaşlarının da savaşlara, uçaklara, denizaltılara merakları yüksekti. Savaş sürdüğü sürece onları nelerin beklediğini bilmeden konuşuyor, tartışıyor ve askere katılma isteklerinin olduğunu söylüyorlardı. Bilmeden, savaşın soğuk yüzünü bilmeden konuşan liseli gençler…

Etraflarında nelerin döndüğünü bilmeden, arkadaşları birden yok olduğunda bile soru sormayan liseli öğrenci grubu sahilde yatıp savaş donanmaları hakkında bildiklerini yarıştırırlardı güneş kokulu kremleri ile.

> *"Heinrich'in babası, Cumhuriyet döneminde Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin bir üyesi, sonra da Sosyal Demokrat milletvekiliymiş, partinin o zamanki önemli adlarından sayılan Rauschning ve Greiser'e, Alman Nasyonalleriyle Nazilerlin belediye meclisinde birlik olmalarına yol açan 'Yardım et bana yardım edeyim sana' şeklindeki işbirliğine karşı çıkınca gözetim altına alınmış, 1940 sonbaharı başlarında Gestapo tarafından*

tutuklanmış. Babasının tutuklanmasının hemen arkasından annesi intihar etmiş. Bunun üzerine Wolfgang ile kız kardeşi kent dışında yaşayan büyükannelerinin yanına gönderilmişler. Babası ise toplama kampından çıkınca Rusya seferinde cephede mayın temizlemekle görevli bir ceza taburuna verilmiş. Büyük kayıplar veren bu birliğe 'kurbanlık' deniyormuş, ama babası bu fırsattan yararlanıp Rusların safına geçmiş"(Grass, 2015: 23).

Savaşın vermiş olduğu bu tür gizli kalmış acılar, savaş sona erdikten sonra tesadüfen karşısına çıkar insanın. O zaman sorulmayan her sorunun mutlaka cevabı vardı sadece belki de o an cevaplanmaması gereken. Çocukluğun verdiği budalalık onları susmaya itmiş, kaybolan arkadaşlarının bilinmeyen gerekçelerini sessizce kabul etmişlerdi.

Günümüze baktığımızda bu detay yazarı rahatsız etmiş olsa da çocukluğunun arkasına saklanmayı uygun bulmuştur. Onun acıları soğanı soyup kabuğunun altına baktıkça gün yüzüne çıkmıştır.

Savaş bir yandan hızla ilerlerken, kayıplar çoğalıyor, düşmanlar dünyanın dört bir yanına yayılırken Alman genç kendi isteği ile bir örgüte katılıyor. "Hitler Gençliği" nin bir örgütü. Bu hareket yazarın yaşamı boyunca sakladığı ve bu eseri hemen yayınlanmadan önce gün yüzüne çıkarttığı ve ayrıntılarının yukarıda yazılı olduğu itirafı olduğunun notunu bir kez daha düşelim. Hitler, daha çocuk yaştakileri Nazizm kavramının altında toplamaya çalışmış onları çekirdekten yetiştirmeyi, kendisine itaat etmelerini amaçlamıştır.

"Lehime söylenebilecek şu var: Ben yalnızca bir yandan uygun adım yürümeye bir yandan da Bayrağımız bize yol gösteriyor'u söylemeye çabalayan üniformalı bir Jungvolk ufaklığı değil, aynı zamanda duvarın girintisindeki hazinesiyle yetinen bir ev kuşuydum. Eğitim sırasında bile yalnız biriydim, ama pek göze çarpmıyordum, düşünceleri hep başka yerlere kayan, aktif rol oynamayan bir elemandım"(Grass, 2015: 27).

İnsanları korku ile sindirme, susturma politikasını ele alan Nasyonal Sosyalizm, halkı bastırmış, gördüklerini, duyduklarını mühürlemiştir. Bu nedenle çoğu insan zorbalıkla da olsa Nazi ordusuna katılmak zorunda kalmıştır. Böylelikle halkın üzerinde uyguladıkları faşizmin kendilerine dönmelerini sağlamışlardır.

Savaşın bir diğer acımasız yüzü işkence ve toplama kamplarıydı. Nazilerin yani Nasyonal Sosyalizm'in etkin olduğu dönemde o kadar fazlalaştı ki bütün dünyada büyük yankı uyandırdı. Kaybedilen Birinci Dünya Savaşı'nın ardından birçok olguyu kendi adına Hitler lehine çevirmiştir.

Savaş boyunca esir kampları eserin ışığı olmuştur. Nasyonal Sosyalizm'in yarattığı kaos tüm çıplaklığı Grass'ın savaşta yaralanıp bunlardan birine gönderilmesi ile okuyucunun karşısındaydı.

Esir kampları, Hitler'in insanları yok etmek adına kurduğu düzeneklerdi. Faşizmin en üst seviyesinin hakim olduğu, her şekilde insan haklarının yok sayıldığı toplama kamplarında yaşananların hepsi bir insan bedeninin kaldırabileceğinden çok daha fazlaydı. Kimi toplama kamplarında açlığın kimi kamplarda ise soykırımın zirve olması yıllarca yankılanmıştır. *"Esir kamplarında olanlar sanki zamanın dışına düşmüş gibiydi. Bir hava kabarcığının içinde soluk alıyorduk. Yakın zamana kadar gerçek olarak kabul edilen her şey artık tahmini olarak mevcuttu"(*Grass, 2015: 138).

Başka ülkelere yayılmadan evvel Nazizm öncelikle kendi halkı içerisinde bir ayrıştırmaya girişmiş öncelikle kendi vatandaşlarına karşı acı yüzünü göstermiştir. Böylelikle toplumdaki insanlar korkularından göz yumar ve yaşananlara susar olmuşlardır.

Eserde sıkça yer alan olgulardan bir diğeri de ekonomik durumdur. Savaş döneminde olmalarından dolayı, toplumda bir anda her şeyin değiştiğinden sıkça bahsedilmektedir:

> *"Bakkal dükkanının işleri vasatla kötü arasında gidip geliyordu. Cumhuriyet günlerinde gümrük sınırlamaları ticareti altüst ediyordu. Her sokak köşesinde rekabet vardı. Bakkaliye ürünlerine ek olarak süt, krema, tereyağı ve taze peynir satışına izin alabilmemiz için, mutfağın sokak tarafına bakan yarısının feda edilmesi gerekti, bunun sonucunda geriye yalnızca gazocağıyla buzdolabının sığabileceği penceresiz bir odacık kaldı. Kaisers Kaffee adı altında çalışan dükkanlar zinciri müşterileri çeker olmuştu. Toptancılar ancak bütün faturalar günü gününe ödenirse mal veriyorlardı. Müşterilerin çoğu veresiye alışveriş yapıyordu. Özellikle gümrük, postane ve emniyet memurlarının eşleri yaptıkları alışverişi deftere yazdırmaya bayılıyorlardı. Sızlanıyorlar, pazarlık ediyorlar, indirim istiyorlardı. Annemle babam cumartesi akşamları dükkanı kapattıklarında hep, 'Yine kasaya pek para girmedi,' diyorlardı"*(Grass, 2015: 28).

Çok zengin sayılmayan bu aile yine de sofralarına sıcak yemek koyabilecek, oğullarına cep harçlığı verebilecek durumdaydı, tabii ödemelerini tahsil edebildiklerinde:*"...ihmalkar müşterileri ziyaret edip, borçlarını kapatamasalar bile hiç olmazsa taksitle acilen ödemeleri gerektiğini anlatmam karşılığında toplanacak paraların yüzde beşini bana vermeyi teklif etti"*(Grass, 2015: 29).

Zor savaş şartlarında, ekonomilerin bitik olduğu yerlerde bu şekilde ayakta kalmaya, çocuklarına bakmaya ve dükkanlarına yeni mal almaya çalışan aile karşımıza çıkmaktadır.

Ekonominin zayıf olduğu yıllarda insanlar alış veriş yapmanın başka şekillerini bulmak zorunda kaldılar. Alış verişin sonunda para ödemek yerine takas etmeyi bulmuşlar ve yaygınlaştırmışlardır:

> *"Virginialı iyi kalpli bir köylü çocuğu olan ve evine dönünce elinde gösterecek savaş hatırası bulunmayan nöbetçimiz, tek bir iğne karşılığında bir paket 'Lucky Strike' sigarası veriyordu, ben de kampta sigarayı asker ekmeğiyle değiş tokuş ediyordum. Sigara içmeyen biri için bu, dört günlük doyurucu kumanya anlamına geliyordu"*(Grass, 2015: 146).

Savaş anında böyle yaşamak zorundaydı askerler. Çalışmadıkları ve ailelerinden para alamadıkları için, savaş içinde tok olma durumları normalin çok altında olduğundan dolayı yaşamak adına bu yola başvurmaları kadar zekice bir davranış olamazdı.

> *"Bir başka nöbetçiden, kara derili kamyonet sürücüsünden iki Siegfried Hattı iğnesi karşılığında içi oldukça hamur kalmış bir mısır ekmeği aldığımda bir kıdemli onbaşı bana ekmeği kızartmamı önerdi. Somunu dilimledi, dilimleri ikiye böldü, dökme demirden kömür sobasının kapağının üzerine birer birer yerleştirdi"*(Grass, 2015: 146).

Savaş döneminde kullanılan bu takas işlemi en çok da açlığı bastırmak için kullanılmıştır. Esere baktığımızda bize yansıtılan büyük sorunlardan biri esir kamplarında olan açlık sorunuydu:*"Açlık, boş duran bir evi sahiplercesine sahiplenmişti beni, barakada da olsam, açık havada da olsam, kampta hiç değişmeyen bir kavram olmuştur"(*Grass, 2015: 139).

Esir kamplarında verilen yemekler ölçülüydü, zaten kampların amacı insanlara zulmetmek olduğundan dolayı kimsenin tıka basa doyduğu, rahat yataklarda yattığı olmuyordu. Orası insanların -ki onlara insan gözüyle bakan kimse yoktu- ve insanlığı terk edildiği alanlardı. Açlıktan kaçamayan insanlar güçsüzleşiyor, hastalanıyor hatta ölebiliyorlardı:

> *"İçimi kemiriyordu. Açlığın insanı kemirebileceği söylenir. Kendimin erken hasar görmüş kopyası olarak sunmaya çalıştığım delikanlı, kemirgen hayvanın soluk aldırmadığı binlerce kişiden biriydi. Artık silahsızlanmış olsa da çoktan beri silikleşmiş, düzeni bozulmuş Alman ordusunun bir üyesi olarak acınası bir görünümdeydim ve mümkün olsaydı bile anneme oğlunun fotoğrafını göndermeyi istemezdim. Açlığımı gidermek mümkün değildi elbette, ama*

sonradan, toplama kamplarındaki, Rus savaş esirlerinin bulunduğu, yüz binlerce insanın açlıktan ölümüyle sonuçlanan kitle kamplarındaki yoklukla karşılaştırdığımda bir hiç olduğunu gördüm. Ama ben yalnızca kendi açlığımı kelimelerle ifade edebilirim. Yalnızca o içime kazındı"(Grass, 2015: 139).

Sadece savaş döneminde değil de dünya genelinde açlığı irdelemiş olursak, sayamayacağımız kadar insanın öldüğünü hatta bunları yazarken, okurken dahi kaç bin insanın açlıktan öldüğünü açıklayamayız. Dünya'da eşit olamayan olgulardan biridir açlık. Her ülkede aç kalan insan vardır elbette fakat söylenenlere kulak astığımızda dünya genelinde Afrika'da açlıktan ölen insan sayısı oldukça fazladır.

"Şimdi karnı yok dinleyicilerin dikkatini Afrika'nın mülteci kamplarında şu anda yaşanan kıtlığa dikkat çekmek, ya da Pisibalığı adlı romanımda yaptığım gibi genel anlamda açlıktan, onun "yazarak nasıl yayıldığı"ndan, çekip gitmek istemediğinden söz etmek; diğer bir ifadeyle, durup dinlenmeden açlık hikayeleri anlatmak daha acil ve önemli değil mi?"(Grass,:2015: 140)

Eserde bahsedilen kitle kamplarındaki yüz binlerce insan açlıkla sınanmış, türlü işkencelere maruz bırakılmış ve ölüme apaçık terk edilmiş insanlardır.

"Amerikalı bir politikacının icat ettiği ve kendi adı verilen, bütün Alman savaş esirlerinin cezalandırılması uygulaması, bu kişilere son derece eli sıkı davranılmasını gerektiriyordu: Yoklamadan sonra gereksiz bütün hareketlerden kaçınılacaktı, çünkü sekiz yüz elli kalori olarak kısıtlanan günlük kumanya, yalnızca üzerinde yağ halkaları yüzen dörtte üç litre bulgur çorbası, çeyrek asker ekmeği, küçücük bir porsiyon margarin, krem peynir ya da bir kaşık dolusu marmelattan oluşuyordu. Yeterince su vardı. Kalori de, o midemi kemiren açlığı tadana kadar bilmediğim bir sözcüktü. Yokluk çekince çabucak öğrendim"(Grass, 2015: 141).

Yazarın, bulunduğu kampların ise sadece günlük kalori hesapları vardı ve hemen hemen kimsenin öldüğü söylenemezdi. Sadece dış görünüş itibari ile çelimsiz kalmış, yorgun düşmüş insan topluluğuydu. Yine bitmek bilmeyen açlık o an çaresizliğin ön yüzüydü.

Açlık öyle bir seviyedeydi ki kamplarda, fazladan elde ettikleri erzakları saklamak ve onları korumak çok güç olabiliyordu. Üstelik kimse rütbesine bile aldırmadan sadece karnının gurultusunu bastırmak adın yanlış yollara saplanmıştır.

"Kızarmış mısır ekmeğimi savaşın son günlerinden kalma, kalın harflerle 'Sıkı Durun' gibi sözcükler sıralayan bir gazete kağıdına sarıp saman şilteyle altındaki tahtanın arasına sakladım. Yedek erzak olarak günlük kumanyamı zenginleştirecekti. Böylesine tasarruflu davranarak açlığımı frenliyordum. Ertesi akşam çalışma koluyla birlikte odun kesmekten döndüğümde ekmekten geriye ne bir kırıntı kalmıştı ne de ambalajı. O güne kadar cesaretiyle övünmüş

olan hava kuvvetlerinden bir üsteğmenin saman şiltesinin altında kızarmış ekmeğin artıkları gazete kağıdıyla birlikte bulundu"(Grass, 2015: 147).

O dönemde yazılı bir yasa olarak suç olarak sayılmasa da bunun adı arkadaşının malını çalmaktı. O dönemde daha kötüsü olamazdı.

Suçların cezalandırılması için bile olsa savaş döneminde işkence kavramı göz ardı edilemez bir kavram olmuştur. Almanların Ruslara, Rusların Almanlara ve diğer ırkların bitmek bilmez işkence ve türevleri…

Eserde geçen bu hırsızlık sonucunda üsteğmen asker palaskaları ile dövülmüştür her ne kadar yazarımız Günter Grass kendisinin de bu eylemin içinde yer alıp almadığını hatırlayamasa da izleri cildin üzerinde gördüğünü ifade etmiştir.

Sadece esir kamplarında değil, dünya savaş üzerinde ilerlemediğinde de, savaş öncesinde, esnasında, sonrasında ve günümüzde bile işkence kavramı aktif rol oynamaktadır.

İnsanların birbirilerine veya hayvanlara yaptıkları işkenceler akıl almaz boyuta ulaşmış her seferinde insanlığı sorgular duruma gelmiştir. Bunu yapmanın altında, asıl nedenlerin ne olduklarını her zaman bilmek mümkün olmuyor. Ama geçmişe, Nazi dönemine baktığımızda Hitler'in Yahudi ırkı için yaptıklarının asıl sebebinin bilindiği varsayılabilir. Hitler, kendi ırkını bütün ırklardan üstün tutmuş ve öyle kabul etmiştir. Başka ırktan olan kim varsa ya da güçsüz, özürlü durumda olanları ki kendi ırkından bile olsa dışlıyor ve ölüme terk edilmelerini sağlıyordu.

Bütün bu ayırımı yaparken insani duygularını bir kenara bırakıyor, vahşice katledilmelerini sağlıyordu. Onun için tehlike yaratan ve bir an önce katledilmesi gereken ırktı, Yahudiler. Onlar için birden fazla toplama kampları kuruyor Almanya'nın dört bir yanında olan Yahudileri birer cansız eşya veya hayvanmışlar gibi toplatıyordu. Kadın erkek hatta çocuk demeden milyonlarca insanı toplama kamplarına hapsetmiştir. Daha sonra özel olarak yaptırılan gaz odaları ve fırınlarda onları canlı canlı katletmiştir.

Günter Grass bu eserinde Hitler'in Yahudi katliamına değinmemektedir. Bunun yorumlamasını yaparken hala gençliğinde hevesle katıldığı Nazi örgütü onun içini sızlatan bir yarası olduğunu kabul edebiliriz. Başlarda Nazi ideolojisi hakkında pek bilgisi olmayan cahil çocuğun gençlik hevesi olarak nitelendirmiştir bu üyeliğini. Sadece marş söyleyen çocuk, gözleri sürekli refleksle bayrakta olan çocuk diyordu

kendisine. Savaş esnasında, birliğinde emir yürüyüşünü gerçekleştirdiği sırada burnuna sokuldu gerçekler o zaman bile inanmak istemiyordu, inanamıyordu söylenenlere:

> *"Sonra bize pedagojik açıdan yaklaştılar. Gözlüklü, yumuşak sesli, her zaman tiril tiril ütülü gömlekler giyen Amerikalı eğitim subayı boşuna çabaladı, çünkü biz, yani ben de, önümüze koyduğu şeylere inanmak istemiyorduk: Siyah-beyaz fotoğraflar, Bergen-Belsen, Ravensbrück... Toplama kamplarının resimleri. Yığılmış cesetleri, fırınları gördüm Açlık çeken, açlıktan ölmüş, sıskalıktan iskelete dönmüş ama hayatta kalmış, bir başka dünyanın insanlarını gördüm, inanılmazdı.*
>
> *Durmadan aynı şeyi soruyorduk: 'Bunları Almanlar mı yapmış?'*
>
> *'Almanlar asla yapmadı bunu.'*
>
> *'Almanlar böyle bir şey yapmaz.'*
>
> *Kendi aramızda da, propaganda. Bunların hepsi propaganda diyorduk"*(Grass, 2015: 167).

Grass bu ifadelerle bir kez daha açlık gibi suçun ve arkasından yetişen utancın da içini kemirdiğini dile getirmiştir. Açlık geçiciydi onun için fakat duyduğu utancı yıllar boyunca hiç bir şey geçirememiştir.

> *"Ne eğitim subayının tanıtları ne de bize gösterdiği son derece net fotoğraflar kırdı inadımı, boykotumdan asıl bir yıl sonra vazgeçtim, eski Reich Gençliği Başkanım Baldur von Schirach'ın sesini radyodan duyduğumda. Hüküm verilmeden önce Nürnberg'de savaş suçlusu olmakla suçlananlara son bir söz hakkı verilmişti. Schirach, Hitler gençliğinin suçsuz olduğunu belirtmek için, onların bir şey bilmediğine yemin etti ve Yahudi sorununun kesin çözümü için planlanan ve uygulanan kitlesel kıyımdan sadece kendisinin haberdar olduğunu söyledi"*(Grass, 2015: 168).

Günter Grass bu durumdan aklanmak istemiyordu, aklanması onun için bir şey ifade edilmeyecekti. Çünkü yaşananlar dünya çapında bir katliamdı, soykırımdı ve her yerde dile getirilen insanlık ayıbı. Vahşet…

Bu eseri yazdığında sürekli belirttiği gibi amacı içini rahatlatmak değildi. Belleği soydukça utancının kokusu etrafa yayılıyordu. Kat kat soyulan kabukların yerini tarif edemediği acılar alıyordu. Bu Nazi ideolojisinin uğurunda kendisinin ve Almanların kandırıldığını söylemiştir ya da söyleyememiş:*"Hem o delikanlıyı hem de kendimi temize çıkartmak için, 'Bizi kandırdılar! bile diyemedim. Hayır, biz kandırılmamıza izin verdik, ben kandırılmaya izin verdim"(*Grass, 2015: 39).

İşkenceler sadece fiziksel sürmüyordu birliklerde, kendini bilmez veya rütbesine güvenen birçok kıdemli çavuşların, komutanların alaylarına, zorlu görevlerine ve dayaklarına maruz kalmışlardır.

> *"Yaşlarına bakılırsa genç sayılabilecek, ama cephede bir-iki yıl kaldıktan sonra nasır bağlayıp vaktinden önce yaşlanan alaycı kişilere dönüşen, yakın dövüş nişanlarıyla ve 'Doğu Madalyası'yla donanmış müfreze astkomutanı rütbesindeki eğitmenlerimiz, şimdi Kuban köprübaşı ve Kursk'taki tank savaşında edindikleri deneyimlerini bize aktarmak istiyorlardı. Bunu kah inatçı bir ciddiyetle kah canları istediği için yapıyorlardı. Yüksek ya da alçak sesle bizi geleneksel argo bombardımanına tutuyorlar, kimi yeni, kimi de askerliğin icadından beri kullanımda olan işkenceleri üzerimizde deneme yarışında birbirlerini geçmeye çalışıyorlardı"*(Grass, 2015: 99,100).

Rütbenin verdiği rahatlıkla işkencelerin saf hali ağır iş yaptırmak gibi görünmüştür eserde, bunu da şu cümleler ile özetleyebiliriz:

> *"Eskimiş aletlerdeki eğitimimiz yıpratıcı bir işkence olarak sürüyordu. Ben bunun böyle olması gerektiğine inanıyordum, ama ilk baştaki coşkulu hevesim gitgide azaldı. Hem yaşıtım olan acemi erler hem de hava kuvvetlerinden alınıp Waffen-SS (savunma birliği)'e gönderilmiş olan ve Hermann Göring'in Fonu diye ad takılan kıdemli askerler, sabahtan akşama kadar yontuluyorduk, tam anlamıyla 'canımıza okunması' gerekiyordu. Her şey okuduğum kitaplardaki gibi oluyordu, ama bize kötü davranan en berbat eğitimcilerin adlarını bile bilerek siliyorduk zihnimizden. Zekice numaralar düşünüyor, sessizce uyum sağlamayı öğreniyorduk. Bir keresinde sarılık olmuş numarası yaparak idmandan kaçtım, sonra da eğitim kampında salgın olan kan çıbanı yardımıyla; ama her zaman tıka basa dolu olan revir barakası ancak geçici bir sığınak olabiliyordu. Sonra yine işkence devam ediyordu"*(Grass, 2015: 99).

Eskisi kadar aktif olmasa bile hala akşam haberlerinde üst çalışanın alt çalışanına yönelik yaptığı saldırılar, bakıcıların çocuklara uyguladığı işkenceler ve okul müdürlerinin öğrencileri, öğretmenlerin velileri ya da tam tersi, hastaların doktorları, doktorların hastaları dövdüğü ile şiddet başlıklı haberler karşımıza çıkmaktadır.

İşkencenin en acı dolusu da gün yüzüne çıkan gerçekler olmuştur. Rus İşgalciler doğduğu kenti Danzig'e ulaştıklarında yıkıp dökmeye önce şehirden başlamışlardır, sonra ise:

> *"Annem hayatının geri kalan birkaç yılında,, boşalmış dükkanda, aşağıdaki bodrumda ya da evin bir başka köşesinde olup biteni, Rus askerleri tarafından nerede ve kaç kere tecavüze uğradığını ortaya koyan bir cümleyi asla ağzına almadı, bu konuya asla değinmedi. Ve kızını korumak için onun yerine kendisini sunduğunu ise annemin ölümünden sonra kız kardeşimin dolaylı sözlerinden anladım. Kelimeler yoktu"*(Grass, 2015: 237,238).

Savaşın tarifsiz işkencesiydi, tecavüz. Annesine, kız kardeşine, karısına yapılanlara şahit olmak veya sonradan öğrenmek her ruhun taşıyamayacağı bir şeydi. Sadece savaş anlamında değil, zamanın önemsiz olduğu bu kavram nerede ve kimin başına gelirse gelsin izlerin silinmez olduğunun gerçeğini asla değiştiremeyiz.

Günümüzde bunu normal bir hale getiren birçok ruh hastası, sapkın ve psikopat vardır. Bunu bazen tarihin geçmiş sayfalarında görüyoruz bazen de basında çıkan akşam haberlerinde. İnsanlığın bittiği noktalardan biri olan taciz ve tecavüz günümüzde öyle bir yere gelmiştir ki artık öz babaların kızlarına yaptığı bir tür işkence haline gelmiştir. Biz daha bunları sindiremezken toplum olarak, bu insan dediklerimiz, hasta ruhlular hayvanlara ve cansız nesnelere de saldırmaya başlamışlardır.

Sağlık sorunu, savaş döneminin de koşullarından kaynaklanan bir sorundu o yıllarında. Ekonominin etkilediği marketler ve market raflarına, evlere gelen kısıtlı yiyecekler sonucunda yetersiz beslenmeler başta olmak üzere hijyen sorunundan da kaynaklandı hastalıklar.

Savaşın içerisinde kimsenin temiz olması beklenemezdi elbette. Günlerce hatta aylarca yolda olan erler, çamurun, yıkıntıların arasından yol sürerek ilerliyorlardı. Ne birinin duş alacak yeri ne de zamanı olabiliyordu bu nedenle hemen hemen herkes o dönemde bitlenmişti. Kamplara ve hastanelere götürülen askerler, insanlar öncellikle bitlerinden arındırılıyordu:*"Bütün kampa uygulanan bir bit temizleme işlemi sırasında tartıldığımda iskelet bedenim ancak elli kilo geldi"*(Grass, 2015: 140).

Kendisinin de bitlendiğini, her kamp değiştirdiğinde temizlenme işlemlerinden geçtiğini anlatan Grass, açlığın verdiği kilo kaybına da değinmektedir. Verilen yiyeceklerin yetersizliği, erlerin güçsüzleşmesine ve halsizleşmesine neden olmaktaydı. Belli zaman sonrasında bu yetersiz beslenme insanların iş görememesine neden olmuştur.

Esere dönüp baktığımızda milyonlarca kişinin ölümüne sebep olan savaşlarda, ne ekonomi vardı ne de herkese yetecek kadar tıbbı malzeme.

> *"Öbür yaralının inlemelerini, gazlı bez yetmediği için söylenip duran sağlık görevlisinin küfürlerini dinlediğim, hiç acı hissetmememe şaşırdığım bir aradan sonra, kıdemli onbaşım bana pantolonunu ve donunu açmamı, bacaklarının arasını yoklamamı söyledi, yo söylemedi, emretti. Her şeyin yerli yerinde, sapasağlam olduğuna dair ona güvence verdim, o zaman sırıttı, birkaç nefes*

daha çekti sigarasından, sonra kendinden geçti, solukları sakindi, ufalmış görünüyordu"(Grass, 2015: 132).

Her insana yetecek kadar sağlık görevlisi bulmak, pirincin içinde taş aramaya benzerdi savaş döneminde. Hem kaçan, sürgün edilen hatta katledilen bilginler vardı hem de işgalcilerin tecavüzüne uğrayan halklar ve halkların arasında en çok da kadınlar. Savaş döneminde Almanya'yı işgal eden Rus birlikleri girdikleri her evde, dükkanda kadınlara zorla sahip olurlar sonra isterlerse öldürürlerdi, aynı şekilde diğer milletin işgalcileri de yapardı.

İlkyardım istasyonları kurulmuştu, tren vagonları yaralıları taşıyor öncelik derecesine göre istasyonlarda ayrılıyorlardı. Acil olanlar daha az acil olanlar ve ayakta tedavi edilenler…

"Kalede benimle yeterince ilgilenmediler. Askeri hastane aşırı doluydu. Bütün koridorlarda ilave yataklar. Aşırı yorgun doktorlar ve sinirli hemşireler. Her şeyin eksik olduğu söyleniyordu, özellikle ilaçların. Bu yüzden sağ uyluğumun ve damgalı, imzalı kağıtta da onaylandığı üzere minicik bir mermi parçası gömülü olan sol omzumun yeniden bandajlanmasıyla yetindiler. Durumum acil ameliyat gerektirmiyordu, tasarruf olsun diye tetanos iğnesi yapılmasından da vazgeçtiler"(Grass, 2015: 135).

Savaş döneminde elbette böyle bir ihmalkarlığın ilk tanığı değildi Günter Grass, o durumdan daha acil görünen yaralıların olduğu kesindir. Yine de böyle bir hatanın olması bir insanın hayatına neden olabilirdi. Grass, yine şans eseri kurtulmuş bu eserini yazarken hala da mermi parçasını omzunda taşıdığını belirtmiştir.

Esere sağlık açısından baktığımızda, en vurucu nokta annesinin hayatını kaybetmesi olmuştur. Savaş sonra erdiğinde ve Grass kendi hayatına dair koşuşturmaca içinde yaşarken, evlilik planları yaparak, hazırlıklarını sürdürürken annesinin ne denli hasta olduğunu bilmiyordu. Annesi kansere yakalanmış ve son zamanlarına kadar oğlundan saklamıştır:

"Annem artık konuşamıyordu, ama kuruyan dudaklarını kıpırdatabiliyordu. Şimdi ne olduğunu unuttuğum şeyler söyledim ona. Babamla kardeşim de yanımdaydı. Sırayla başında duruyor, dudaklarını ıslatıyorduk. Onunla baş başa kaldığımda alçak sesle, kulağına yaklaşarak konuşuyordum. Ara sıra hemşireler ve kepli rahibeler geliyor, sargı bezi, sıcak su şişeleri, tekerlekli koltuk alıp gidiyorlardı, aceleleri vardı. Giren çıkan rahibelerden biri yanımızdan geçerken, durup dururken, 'Yüce Tanrı çok geçmeden onu yanına alacak', dedi. Ben onun yanında, kim bilir ne kadardır oturduğum yerde uyurken, annemin öldüğünü söyledi babam"(Grass, 2015: 321).

Eserde ele alacağımız son sosyal olgu da evliliktir. Her ne kadar kitabında birden fazla kadın ismi geçse de Grass'ın hayatında sadece ikisinin yeri farklıydı. Anna ve Ute. İkisi de farklı zamanlarda eşi olmuş fakat Anna'nın ismini eserinde daha fazla görmekteyiz.

> *"Ah Anna, ne kadar çok zaman paylaştık seninle. Doldurulamayacak ne boşlukları, unutmaya değer ne çok şeyi. Beklenmedik şekilde aramıza giren ve sonradan da çok arzulamış gibi yaptığımız. Birbirimizi nasıl da mutlu ettiğimiz. Neleri güzel, neleri aldatıcı bulduğumuz. Birbirimize neden yabancılaştık, birbirimizi neden kırdık. Neden sonra onca yıl durmadan 'Annchen' dedim, ben de sadece isimleri kısaltmayı sevmemden dolayı değil. Masallardan fırlamış gibisiniz derlerdi bize. Birbirimizden ayrılmazdık, birbirimiz için yaratılmış gibiydik ve öyleydik de, birbirimize denktik. Sen içinden gelerek gururluydun, bense özgüvenli olmayı öğretmiştim kendime"*(Grass, 2015: 299).

Esere baktığımızda Anna'yı daha ilk görüşünde beğenmişti Grass, kısa süre aşka kapılıp hayatındaki kadının onun olmasını istemiştir. Anna bale ile ilgileniyor Günter ise yazıyor, çiziyor. Sanat dolu ikili gerçekten de birbirilerine denkti.

Eserde neden ve nasıl yollarını ayırdıklarını belirtmemişti Grass, sadece ona olan sitemkar cümleleri yer alıyor bir de bitmeyen sevgisi. Bu birliktelikleri onlara ikiz çocuk armağan etmiş ve bunu kültür dolu şehirde, Paris'te öğrenmişlerdir.

3.4. "Soğanı Soyarken" Adlı Romanında Kültürel Olguların İncelenmesi

Eserin bu son kısmında yapacağımız inceleme, kültür ve kültür denilince akla gelen her şey üzerine olacaktır. Türklerin kullandığı bir cümle vardır ve bunu genellikle çok gezen insanlara kullanırlar: "Yediğin içtiğin senin olsun, bana gezdiğin yerleri anlat" diye. Burada bile söylenmek istenen oldukça açık ve nettir. İnsanlar farklı şehirleri, o şehirlerdeki yaşam koşullarını, doğasını, kültürünü bilmek isterler.

Yemek her yerde yemektir, farklı kültürlerde, farklı tatlarda insanların karnını doyuracak kadar yemek var demek mümkündür. Ama kültür insanın bilgi açlığını, bakış açısını doyurur öncelikle. Toplum içinde, göremedikleri ve gidemedikleri yerlerin, adetlerini öğrenmek insanın ufkunu açar.

İnsanlar, gündelik hayatlarında yurtdışından gelen birine binlerce soru sormuyor mu? Nereden geldiğini, iklimini, iç pazarını, market fiyatlarını, modasını, sanat anlayışını, dini inancını merak edilir ve merak gidermek için sorulur ya da kendi imkanları doğrultusunda insanlar gezer ve görür. Her ama her ülkenin kendine özel barındırdığı kültürü vardır. Gerek yemek, gerek sanat gerekse atalardan kalma miras ve inançlar.

En basitinden bir Avrupa ülkesinde kahvaltı kültürü bir fincan kahve eşliğinde kek iken Türkiye'de, hele ki aile de kalabalıksa uzun bir sofrada dillere destan kahvaltı yapılır. Bunun için maddi durumun mükemmel olmasına da gerek yok çünkü orta düzeyli veya yoksul aileler bile kahvaltı kültürünü es geçmezler. Çünkü Türk insanlar için sofrada peynir ekmek zeytin ve çay bile olsa o kahvaltı, kek ve kahveden daha zengindir.

Eski çağlarda hamam sefası vardı örneğin, hatta kaynanalar gelinlerini ilk orada görmek ister yanlarında da yiyecek içecek getirir uzun saatler içeride kalarak yer-içer, oynarlarmış. Şimdiyse eskilerin, hamam geleneğinin kaldığı söylenemez. Onun yerini daha burjuvazi "sauna, jakuzi" dediklerinden aldı.

Günter Grass'ın bizzat kendisinin yaşadıklarını kaleme aldığı bu eserinde, bol gezintili, bol sanatlı cümleler yer almaktadır:

> *"Avrupa resim sanatının başyapıtlarını renkli olarak veren resimlere bayılırdım. Bu sayede Giorgione, Mantegna, Botticelli, Ghirlandio ve Caravaggio gibi isimleri erkenden, ama yanlış telaffuz ederek tanıdım. Kanatlı bir oğlan çocuğun tuttuğu aynaya bakan, yatağa uzanmış çıplak bir kadının sırtı, çocukluğumdan beri ressam Velazquez'in adıyla bütünleşmişti"*(Grass, 2015: 14).

Grass, küçüklüğünde diğer çocuklar gibi kapının önünde top peşinde koşmak, kuş avlamak yerine evinde sanata dair bilgi edinmeyi, kültürü seçmişti. Onun en büyük keyfi, sigara paketlerinin arkasında olan resimli kuponları biriktirmek ve onları dönem dönem ayırmaktı. Bu sayede erken yaşta Rönesans tablolarını ayırt ediyor gotik dönemini tasvir edebiliyordu.

> *"Resimlerde yaşıyordum. Oğlu eksiği kalmasın diye tutturduğu için annesi, sadece mütevazi sayılabilecek tüketiminin sağladıklarıyla değil kendisinden hoşlanan, sanatı da umursamayan şu ya da bu müşterinin tezgahın üzerine attığı kuponlarla da katkıda bulunuyordu. Bazen, bakkallık yapan babası, iş gereği denilen yolculuklara çıktığında oğluna o çok istediği kuponlardan getirirdi dönüşünde. Marangoz olan dedemin çırakları da bol bol sigara içiyorlar, bu da benim işime geliyordu"*(Grass, 2015: 15).

Grass epey zaman toplamıştır bu sigara paketlerinin arkasında olan kuponlardan. Albümler yapmayı sever, onları dönemlere ve albüm renklerine göre bölerek kuponları zevkle yapıştırırdı.

Grass öyle çok bilgi edinmişti ki tablolar hakkında annesi ile boş kaldıkları vakitte bilgilerini şöyle ölçüyorlardı:

> *"On yaşında bir çocukken bile, Grien denilen Hans Baldung'u Matthias Grünewald'dan, Frans Hals'ı Rembrandt'tan ve Filippo Lippi'yi de Cimabue'den bir bakışta ayırt edebiliyordum. Çocuğun isteği üzerine tablonun adıyla ressamın adını iki parmağıyla kapatarak soran anneye çocuğun verdiği yanıtlar hep isabetli oluyordu. Evde oynanan bu bilmece oyununda da, okuldaki sanat dersinde de bir numaraydım, ancak lise birinci sınıftan itibaren, matematik, kimya, fizik derslerinde umutsuz vaka oldum"*(Grass, 2015: 16).

Sanat onun ilgi alanıydı, onun için önemli olan sayısal dersler değil, o kendisi için kaçış yolu olarak belirlemişti sanatı ve izini sürecekti.

Her insanın taşıdığı bir inanç vardı, doğup büyüdüğü yerden, dedelerinden kalan veya kendilerinin sonradan araştırabildikleri, seçtikleri din görüşleri…

> *"Ilımlı bir dindar olan annem kiliseye gitmem için beni nadiren uyarmış olsa da erken yaşlarımdan beri Katolik olarak yetiştim: Günah çıkarma odası, esas mihrap ve Meryem ana mihrabı arasında haç çıkarırdım. Kutsal Ruh, Tanrı ve Oğul'dan daha anlaşılabilir geliyordu bana. Heykellerle bezenmiş mihraplar, kararan resimler ve Langfuhr'daki Herz-Jesu Kilisesi'nin günlük kokusuyla döllenmiş tekinsizliği, Hıristiyanlıktan çok paganlığa uygun düşen inancımı besliyordu"*(Grass, 2015: 42).

Dini inanç, bireyin kendisine özel bir olgusunun olması gerektiğinden yola çıkarak şu şekilde yorumlanabilir: Zaman açısından, inançların kendi isteği ile seçilmediği, ailesinin dayatması sonucunda veya hiç konuşulmadan insanların önüne getirilen ve inanmak zorunda bırakılan inanışlardır. Kültürler arası değişimin olduğu gibi her kültürün kendine ait dini inancı da vardır. Fakat insanlar ülke değiştirdiklerinde, dini inançlarını değiştirmezler.

Günümüzde son moda olan Ateist kavramı, ergenliğini aykırı ve nefret dolu yaşayanların sıkça ağızlarına aldıkları bir kavramdır. Oysa içlerinde yaşadıkları gerçeğe yansıtmak istediklerinden çok daha farklıdır.

> *"Koyu karanlığın içindeyken korkmak konusunda bir ders daha alıyor, sırtına binen korkuyu hissediyor, çocukken okuduğu duaları hatırlamak istiyor 'Ulu Tanrım, inançlı olayım ki cennete gideyim', belki annesine sesleniyor"*(Grass, 2015: 121).

Korku, inancı tetikler. Korkan insan, söylediklerini, yakarışlarını veya dua edişini o an fark etmez belki ama içinin dışavurumunu da engelleyemez.

Eski batıl inançlar vardı, kültürden kültüre yayılan, eskiden günümüze kadar gelen ve hala da sıkça bahsedilen hatta uygulanan inançlar…

"Daha sonra annem bizim karşılaşmamızın alınyazısı olduğuna emin olduğunu söyledi. Onun inancı böyleydi: Her şey, şanssızlık da şans da, benim hayatta kalmam da yüce bir iradenin eseriydi, takdiri ilahiydi. Ayrıca Çingene kadın oğlunun çok geçmeden geri döneceğine dair kehanette bulunmuştu"(Grass, 2015: 202).

Eskide yaşayan insanlar kehanete oldukça bağlıdırlar, söylenenlere inanırlar hatta olması için, olana kadar beklerler olmadığında ise bunun üstünü örtecek bir bahane bulurlar her seferinde. Annesi de Çingene kadının dediğine inanmış olsa gerek ki, oğluna kavuştuğunda hemen aklına bunu getirmiştir.

Eserde, esir kamplarından oldukça fazla bahseden yazar, sadece bir tanesinde kalmıyor belirsiz olan zaman aralıklarıyla başka kamplara nakil oluyordu. Bu da onun için artık deneyimlediği kamp kültürleri olmuştu.

İlk kampında asla doymak bilmiyordu, çünkü kampın yöneticisinin uygulaması savaş esirlerine günde kalori ile yemek vermekti bu da elbette hiçbir askere yetmediğinden şikayetler dinmiyordu. Yatakları ranza ve rahatsızdı.

İkinci deneyimlediği kampta biraz daha fazla yemek bulunuyordu ya da kendisi daha fazlasını elde etmek için ganimet topluyor yiyecek ile değiş tokuş ediyordu. Ama verilen yemeği de atlamamak gerek çünkü kahvaltıda sosis ve tereyağı bol ekmek de veriliyordu. Yatakları artık ranza değildi ama rahat da sayılmazdı ne de olsa orası savaş esirlerinin kaldığı yerlerdi ne kadar dikkat edilebilirdi…

Kaldıkları kamplarda askerlere eğitim verilir onların birer işe yarar birey olmaları hedeflenirdi. Farklı diller, farklı lezzetler öğrenmeli, el çabukluğu becerilerinin artması gerektiğine inanılıyordu. Bu nedenle kampta farkı kültürden gelen bir aşçıbaşının dersini mutlaka almalıydı: "*Başlar başlamaz bize meslekteki ilerlemesini anlattı. Rağbet gören bir aşçıbaşıymış. Bükreş'ten Sofya'ya ve Budapeşte'ye, en sonunda da Viyana'ya gitmiş"* (Grass, 2015: 153).

Aşçıbaşının bulunduğu ülkeler buram buram kültür kokuyordu, okundukça göz önüne gelen mimari yapılar, doğa manzaraları ve unutulmaz eserlerin ilhamı olan şehirler, yaşanan aşklar…

"O usta bir büyücüydü. Besili düşleri tek eliyle hayvanların kesildiği masaya, bıçağın altına yatırabiliyordu. Tatları, yoktan var edebiliyordu. Havayı alıp kıvamlı çorbalar hazırlayabiliyordu. Genizden gelen sesiyle üç kelime söyleyip taşları yumuşacık yapabiliyordu. Bugün, benimle birlikte yaşlanmış

eleştirmenlerimi bir araya getirebilsem ve onu, onur konuğu olarak masaya davet edebilseydim, desteksiz hayal kurmamın mucizesini, yani beyaz kağıt üzerinde büyünün nasıl yapılacağını hepsine açıklayabilirdi; ama eleştirmenler her şeyin en iyisini bilirlerdi yine nohutla pişirdiğim koyun pirzolasını keyifsizce kaşıklar ve hemen yetersiz malzemelerine, yani edebi kolesterol ölçerlerine el atarlardı"(Grass, 2015: 155).

Değinilmek istenilen nokta tam da bu noktadır. Her kültür bünyesinde, aynıyı barındırmaz. Yemeklerin yapılışı, öğünlerin saatleri ve içeriklerin birebir aynısı olmak zorunda değildir. İnsanların bilmedikleri kültürleri eleştirme hakkı kendilerinde saklıdır. Eserinde bahsettiği, eleştiri yapan insanlar sadece memnuniyetsizliklerini belirtmişlerdir.

Verilen dersin kendisine katkısını atlamıyor Grass, kimi zaman gerçekten yemek pişiriyor özellikle aşçıbaşının öğrettiği gibi domuzu, sebzeleri pişirerek, kimi zaman hayalinde bir masa kurar o masada kültürlerarası bilginler otururdu…

"Bazen haşlama başın yanında patates kızartması oluyordu. Bazen de sadece esmer ekmekle tadı çıkarılıyordu. Değişen konuklarım, ki aralarında denizaşırı ülkelerden gelen, Avrupalı sosyal demokratların beyin takımı, Brandt, Palme ve Kreisky sonra Barok Çağ'dan dostlar vardı –her şeyi kibirli bulan Andreas Gryphius ve vebadan ölüp gitmeden önce Martin Opitz, aynı zamanda adının Gelnhausen olduğunu söylediği dönemde Grimmelshausen ve Courasche Ana da- domuz başını silip süpürüyorlardı. Kah ilk yemek olarak getiriliyordu sofraya haşlama baş, kah ana yemek olarak. Ama hep aynı tarife göre pişiriliyordu"(Grass, 2015: 160).

Eserde küçük bir bölümü bile olsa değinmek gerekir bisiklet konusuna. Grass, küçüklüğünde bisiklet sahibi olmadığından dolayı bisiklet sürmeyi bilmiyordu ve savaş döneminde düşmanlardan kaçarak saklandıkları evde bir bisiklete denk gelmeden öncesine kadar da bir eksiklik olarak görmemiştir. Bu anısı ne kadar acı bir manzara ile bitse de şöyle gelişmekteydi:

"Utanarak da olsa mutlaka itiraz etmişimdir:'Başçavuşum, ne yazık ki bisiklete binmesini bilmiyorum.' Bunu kötü bir şaka olarak değerlendirmiş olmalı adam. Hiç kimse gülmedi. Beni utandıran bu beceriksizliğimin derinde yatan nedenlerini sayıp dökecek ve şöyle bir açıklama yapacak zamanım yoktu:'İşleri vasat giden bir bakkal dükkanı işleten annemin eli hep dardı, ne yazık ki, bana yeni ya da kullanılmış bisiklet alamadı, ben de yeri gelince hayat kurtaran bisiklete binmeyi zamanında öğrenme fırsatını bulamadım...' Ani bir kararla, 'haydi makineli tüfeği kapın ve ateş ederek bizi koruyun,' dedi bana"(Grass, 2015: 114).

Bisiklete binen, başçavuş dahil gözlerinin önünde düşmanları tarafından taranmış ve kurtulan olmamıştı. Bu noktaya değinme sebebim, savaş sonrasında hayatta kalmayı başaran Grass, artık genç olmayan yaşına rağmen, baba olmasına rağmen Hollanda tipi diye tasvir ettiği iki kişilik bisiklettin arka tarafında yolcu eden biri olmayı başarmıştı en fazla. İlk başlarda sadece Hollanda'da bulunduğundan Hollanda tipi iki kişilik bisiklet denilmiştir. Daha sonra ise her şeyin yayıldığı gibi bu da dünya geneline yayılmış oldu. Yani kültürel bir yayılma örneğidir.

Esir kampında ortaya çıkan alt-üst tabaka kültürünün yankılarını çoğu sayfada okuyabiliyoruz. Başka bir deyişle, güçlünün güçsüze zulmü…

> *"Verilen komut, 'tankla zemin arasındaki boşluğu ölçündü. Beni yetişkin bir erkeğe dönüştürecek şeyler: Ağır teçhizatla kısa eğitim. Hareket halindeki cisimlere ateş etmek. Savaş teçhizatıyla gece yürüyüşü. Tüfeği öne uzatıp tutarak çömelme"*(Grass, 2015: 102).

Komutanların güçleri ve sözleri de savaş boyunca fiziksel ve psikolojik olarak ezilen askerlere yetiyordu. Kendileri ne istiyorsa onu yapmakla özgür görüyorlardı ve kimseye herhangi bir açıklama yapmak zorunda kalmamışlardı.

Partizan düşüncelerin var olduğu bu eserde, sosyalistler, komünist ve Naziler; bunlar üst kültürün içinde yer edinen çeşitli ulusal kültürlerdir.

> *"En küçük grup, komünist sınıfın bilincindeydi, bu gruptan olanlar kapitalizmin yakında sona ereceğini ve proletaryanın galip geleceğini öngörüyorlardı, her alıyorlardı ikinci ve en büyük grup, Nazilerin söylemlerinden güç buluyor, eski düzenin çöküşünün suçlusunu arıyor"*(Grass, 2015: 191).

Eserinde sanata açlığını ifade eden Grass, küçüklüğünden beri dönemlerin albümlerini ayrıştırıyor, kuponları yapıştırıyordu. Aslında olayın içine baktığınızda birçok bilgi birikimi yapmış olan yazar, kültürünü kimse ile paylaşamıyordu, kimse ile sinemadan, Rönesans'tan konuşmamış, bilgi paylaşımı yapmamıştı. Ya da kısa bir an için yapmış da sayılabilirdi:

> *"Az ya da çok bulutlu göğün altında dağ gibi yığılmış, beyaz beyaz ışıldayan molozların karşısında yeni gördüğümüz filmlerden söz ederdik çokça. Bunlardan biri Gaz Lambası Işığı ve Gölge idi, ve ürpertici bir ortamda, sisli İngiltere'de geçiyordu, 'Knef'in de rol aldığı bir başkasının adı Katiller Aramızda idi"*(Grass, 2015: 195).

Zamanın yaşanılanları, sinemaya da ilham oluyor, dönem içinde yaşanan ya da hayal edilen konu olarak sanata uyarlanıyordu. Şiire, romana, tiyatroya ve heykellere.

Başka bir kültür olgusu ise, yazarın bitmek tükenmek bilmeyen sanat düşkünlüğüdür. Sanat için hemen hemen her şeyi denemiş açlığını bastırmaya çalışmıştır:

> *"Taşa oyulmuş, atletik yapılı o acı çeken figüre hayran kaldığımdan değil, ama ustalık öğrenebilirim umuduyla kaldım orada. Göbel çıraklık dönemimin başında bana sadece basit bir taş işçiliği önererek darbe indirmiş olsa da işi kabul ettim. Zanaatkar olmaktan çok işadamı olan Göbel, birkaç yıl sonra, işine ek olarak şehir dışında satın aldığı taş bıçkıhanesinin yardımıyla pek çok yeni inşaata traverten cepheler ve mermer zeminler sağladı; onun başlamakta olan ekonomik mucize döneminde hızla yükselişi başlı başına bir hikayedir"*(Grass, 2015: 213).

Grass, sadece taş oymamış, şiirler yazmamıştır hayatının bu dönemi onun üçüncü açlık yani sanat açlığı idi. Bu nedenle bütün limitlerini zorlayarak kültürün zirvesine ulaşmıştır.

Okudukça eserde birçok kültürel faaliyette rol aldığını göreceğiz Grass'ın. Örneğin dans etmesini: *"-Herkes dans delisiydi o günlerde. Biz mağluplar, galip gelen denizaşırı ülkenin insanı bir blues süresince özgür bırakan müziğinin tutkunu olmuştuk: Don't fence me in..."* (Grass, 2015: 225).

Bir başka başarısı da çizimleri, kurşunkalem ile çizdiklerini anlatıyor: *"Yumuşak kurşunla ve onun erimiş özel çeşidiyle burnun kemerine, çeneye, sarkık alt dudağa, geriye çekik çeneye üç boyutlu görünüm verebiliyorum"*(Grass, 2015: 226).

Bununla sınırlı kalmamıştır elbette, küçüklüğünden beri not kağıtlarına ufak tefek yazıları olan Grass, aynı zamanda şiirler yazmış ve taş işçiliğini devam ettirdiği vakit edebiyat alanında ilerleyeceği yazıları yazmaya başlamıştır.

> *"Sonradan çok sonradan, içimdekileri nihayet tek tek kağıda dökebildiğimde ve bunu yaparken mezarlıklarda çalışma konusunda profesyonel ölü soyucu sayıldığımı keşfettiğimde, çekiç, kakma demiri ve demir tarak gibi aletlerle Silezya mermeri, Belçika Graniti, Traverten ve lümaşel gibi şeyler hakkında koca bir bölüm yazdım. Edebiyat, geride kalan düğmeden, bir atın pası giderilmiş nalından, insanın ölümlülüğünden ve yıpranmış mezar taşlarından can buluyor"*(Grass, 2015: 212).

Eserde sanatın verdiği kültürel örneklerden başka bir ayrıntı da, alt kültür tabakası veya kültürleşme olgusudur.

> *"Eskiden Danzig-Schidlitz'de oturan bu aileden yanıt gelmeden benimle aynı barakada kalan Yukarı Silezyalı arkadaşlardan biri evlendi. Gelin köyden bir kızdı ve duldu. Damat, Katowice doğumlu olduğu için oraya özgü Polonya Almancası konuşuyordu, coşkuyla ağız armonikası çalıyordu. Savaş dulunun*

mutfağında dört kişi şamatalı bir kutlama yaptı. Gross Giesen'den, çevre köylerden ve Sarstedt'ten ne bir akraba gelmişti ne de komşular. Gelinin sadece kız kardeşi değil, annesiyle babası da Aşağı Saksonya anlayışına göre yabancı sayılan damatla, yani bir çulsuzla aynı masada oturmak istememişlerdi. Yabancı olan yabancı kalırdı"(Grass, 2015: 197).

O zamanlar da hakim olan bu kültürel tabakalaşma günümüzde de hala mevcuttur hatta bunun en göz sokulanı, televizyonlarda yayınlanan klişe dizilerdedir. Zengin kadın, fakir adam ya da tam tersi ve hep karşısında duran ebeveynler. Aynı şeyi kendisi de ilk eşi biricik aşkı Anna'nın ailesiyle tanışmaya gittiğinde tatmıştı:*"Anna'nın ailesi, bahçeye bakan terasta otururken, bana sanki orada yokmuşum muamelesi yaptı, beni yok sayıp Fransızca konuştu"*(Grass, 2015: 312).

Bu tabakalaşma haricinde Anna ile Grass uzun süre gezdiklerinden dolayı, Grass gezdikleri yerler hakkında okuyucularına detay vermiş ve böylece onların da tatmasını sağlamıştır.

"Anna ile ben, küçük kulesi ve çatı penceresiyle birlikte bütün üst katı savaş yıllarında yanıp öylece kalan, sadece fırtınaların ve güvercinlerin ziyaret ettiği bir villadaki o odada kalıyorduk. O yarı yıkıntıyı Königsallee ile yosunlu Diana Gölü'nün arasında keşfetmiştik. Anna oraya benden daha kolay alışmıştı, çünkü İsviçre'de güven içinde geçirdiği çocukluğundan sonra yıkıntıların arasındaki bu cennet ona özgürlük gibi geliyordu"(Grass, 2015: 329).

Ve Paris… Paris sanatın, aşkın başkenti. Paris onların bugüne dek gezdikleri, gördükleri yerden daha yüksek bir şehirdi maddi açıdan, aslında kültür açısından da öyleydi çünkü sanatçıların işlek olduğu, iş yükünün daha fazla olduğu bir şehirdi…

"Paris'te Berlin'i unuttuk.

Paris'te Paul Celan'la arkadaş oldum.

Paris'te başlangıç cümlesini bulduktan sonra bölümleri art arda yazdım.

Paris'te heykeller kurudu, ufalanıp döküldü.

Paris'te hep para sıkıntısı çektik"(Grass, 2015: 343).

Bir çeşit kültürel yozlaşmanın da içinde barındığı şehir, Günter Grass için aslında eser boyunca adlandırdığı "üçüncü açlık" olan sanatla doyuma ulaştığı, başarılarına başarı kattığı son noktasıdır.

SONUÇ

Savaşın olduğu her yerde aynı sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı günümüzde bile güncel olan bu sorunlar binlerce savaş mağdurunu, toplumda aynı noktada buluşturuyor. Elbette sadece savaş mağdurlarını değil etkilenen bütün bireyleri aynı payda da toplamıştır. Savaş dönemi ve savaş sonrası dönem, dünya genelinde en önemli olayların yaşandığı süreçlerdir. Bu nedenle sadece tarihçiler ve siyasetçiler değil edebiyatçılar da bu dönemle oldukça ilgilenmişlerdir. Savaş teması, edebiyatta işlenen konulardan yalnızca biridir. Çoğu yazar da çalışmalarında savaş dönemini, savaş sonrasında etki altında kalan insanların psikolojilerini ele almışlardır. Savaş dönemi ve sonrasında yaşanan olumsuzluklardan en çok etkilenen çocuklar istisnasız, kimileri yetim kimileri vatansız kalmak zorunda kalmışlardır. Yazarlar da bu gibi konuları geçmişten bugüne dek eserlerinde işleyerek topluma yön vermeye çalışmışlardır.

Bilindiği gibi savaşın büyüğü, küçüğü de krizleri ve çöküşleri beraberinde getirir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ve ekonomik kriz, savaş dönemi yazarı olan Günter Grass'ı ve diğer dönem sanatçılarını önemli ölçüde etkilemiştir. Hem halk üzerinde hem de sanat ve edebiyat alanında önemli etkiler bırakmış, sanatın ve edebiyatın kırılma noktasını belirlemiştir. Özellikle de İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında gelişen olaylar, kültürel, toplumsal, siyasal ve ekonomik birçok sıkıntıyı da beraberinde getirmiş, toplumsal yapıyı daha da zedelemiştir.

Günter Grass'ın *"Soğanı Soyarken"* adlı eserinde karşımıza çıkan, sorun olan veya olmayan sosyal ve kültürel olguların incelemesini yaptığımızda; insanların üzerinde en derin iz bırakan olgu savaştır. Savaş, insanlığın bütün yaşamını kökten değiştirmiştir. Derinleşerek iz bırakan savaşın yanında, yoksulluk, açlık, salgın hastalıklar, ağır çalışma koşulları gibi problemler de ortaya çıkar.

Günter Grass bu eserinde, Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ekonomik sıkıntılar ve Nazi ideolojisinin baş göstermesiyle gelişen ruhsal travmaları, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında oluşan toplumsal sıkıntıları eserlerinde okuyucularına sunmuştur. Sıkıntıları okuyucuların önüne sererken, kendisi de onları bir kez daha terazisinden geçirir, doğru eleştiri yapmaya çalışmıştır.

Bu çalışmada incelenen roman yazarı Günter Grass'ın, gençlik döneminde Nazilere hizmet etmiş bir şahsiyet olması nedeniyle, Nazilere dair kökenli bir araştırma

yapılmıştır. Bununla amaçlanan, Birinci Dünya Savaşı sonrası ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazilerin, Alman toplumunda ideolojik ve sosyal açıdan nasıl söz sahibi olduklarını göstermektir.

Grass, aynı zamanda toplumsal sorunların sadece geçmiş yıllarda yaşanmadığını halen günümüzde var olan ve duyarsızlaştıkça var olmaya devam edecek olgulardan bahsetmekte ve "*Soğanı Soyarken*" adlı eserinde kendi gençliğini utanç olarak görmektedir. Grass, eserinde yer yer kendisini eleştirerek suçlamalarda bulunuyordu. Dini yönden kendi vicdanının rahatsız olduğunu belirtmektedir. Katolik olmasına rağmen, Luther'in fikirlerini desteklemiştir. Katolik inancında da, kiliseler ve papa Kutsal Ruh'un gözetiminde olduğundan eylemlerinden şüphe edilemez.

Günter Grass'ın en çok üzerinde durduğu başka konularda biri de "Nasyonal Sosyalizm ve Nazi ideolojisi" dir. Farklı ırkların toplumda etkin rol oynadığını ve ırkların başından geçen olaylarla pekiştirerek, eleştiriler yöneltir. Eleştirileri birer ok hedefinde ve serttir. Eserinde, savaş cephesini konu alırken, bulunduğu dönemin siyasi ve ekonomik yapısını da başarıyla yazıya geçirmiş, çarpıcı betimlemeleriyle anlatım tarzını dönemin koşullarına göre nesnelleştirmiştir.

"*Soğanı Soyarken*" adlı eserdeki bireyler Grass'ın hayatında yer almış bireylerdir. Eserindeki bireyleri toplumsal sıkıntıları ile bir bütün alarak işlemeye çalışmıştır. Hiçbir soruna duyarsız kalmayan Grass, en ufak ve özel detayları da yansıtmaktan çekinmemiştir. Ele alınan toplumsal sorunlar, işleniş yoğunluğu açısından farklılık gösterse de savaşın izleri, Nasyonal Sosyalizm, Nazi ve katliamların, hayatta kalan bireylerin üzerinde birer gölge olması eserde yansıtılmıştır.

İncelenen bu çalışmanın özellikle son bölümünde, yazarın kendi yaşantısını bütün açıklığı ve kendisine yönelttiği öz eleştirileri ile okuyucularıyla paylaşıldığı görülmektedir. Kendi yaşam deneyimlerinden kaleme dökülen ve aktarılan bilgiler doğrultusunda; yapmış olduğu ve en büyük pişmanlığını dile getirmekte ve bunu yaparken sadece kendisi için değil tüm Almanlar adına utanç duyduğundan bahsetmektedir. Gençliğinde, yüzlerce insanın, yaşlının ya da çocuğun, hastalıklı ya da sağlıklı yüzlerce insanın öldürülmesine sebep olan Hitler'in, oluşturmuş olduğu bir gençlik kolunda yer almaktan büyük utanç ve pişmanlık duyduğunu yıllar sonrasında ancak itiraf etmektedir.

Eserine yansıttığı itirafının yıllar sonrasında ortaya çıkması birçok meslektaşın, siyasi kimliğe sahip insanların ve okuyucuların tarafından eleştirilmiş, sert tepkiler almasına neden olmuştur. Diğer taraftan esere bakıldığında edebiyat okuyucuları, yazarın, İkinci Dünya Savaşı'nda asker olması, cephelerde savaşması ve gitmek zorunda kaldığı farklı esir kamplarında, o döneme yakından tanıklık etmesi açısından daha fazla empati sağlayabilmekte, yazarın savaş sonrasında da yaşamış olduğu olumlu ve olumsuz olguları günümüz ile karşılaştırabilmektedir. Ayrıca, eserin özellikle son sayfalarında sıkça karşılaşılan sanat kavramı, insanların öz istekleri doğrultusunda ve becerilerine dair kendilerini her koşulda yönlendirmeyi başarabilecekleri anlatılmaya çalışılmaktadır.

Toplum içinde meydana gelen ya da dönem itibari ile getirilen problemlere kayıtsız kalmamış bir birey olan Grass, eserinin birçoğunda savaşı ve toplumsal sorunları ele almıştır. Hayran kitlesi, okuyucuları etrafında onu tanıyan kim varsa, ama mümkün olduğu kadar çok insana hitap etmek, dünyanın halini yansıtmayı istemektedir.

Sonuç olarak savaş, bütün dünyanın üzerinde, insani değerlerin bir kenara bırakıldığı, vahşice ve düşmanca söylemlerin eşliğinde felaketlere ortam hazırlayarak, yüzlerce, milyonlarca insanı tesiri altına almıştır. Savaş sonrasına bakıldığında, geride bırakılan toplumsal sorunlar, insanlar için büyük kayıplara ve acılara sebep olmuştur. Bu yüzden başta, kendi yaşadıklarını anlattığı romanı *"Soğanı Soyarken"* olmak üzere Günter Grass'ın diğer eserleri savaşın karanlık tarafını gün yüzüne çıkartmış, insanları bilinmeyenlerle aydınlatmayı seçmiştir.

KAYNAKÇA

ARMAOĞLU, Fahir (2010), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınevi, İstanbul

ASMA, Cüneyt (2017), *Adolf Hitler,* Erasmus Yayınları, İstanbul

BERRY, John, W. (1997), *Immigration, Acculturation and Adaption, Applied Psychology: An International Review,* Canada

CAPLAN, Jane (2012), *Hitler Almanyası 1933-1945*, Inkilap Kitapevi, İstanbul

ÇOPUR S.- GENCER D. (2015), *Toplumsal Travma Nedir?* İstanbul Bilgi Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul

DURKHEİM, Emile (1985), *Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları* (çev.:Celal Baki Akel), B/F/S Yayınları, İstanbul

GRASS, Günter (2015), *Soğanı Soyarken* (çev.:İlknur Özdemir), Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul

KÖSE, Murat (2015), *Kavgam&Hitler,* Altınpost Yayınları, Ankara

PAGE, James S. (2000), *Can History teach us peace, Peace Review*, 441

SEZAL, İhsan (2017), *Sosyoloji,* Beta Yayın, İstanbul

TAPLAMACIOĞLU, Mehmet (1969), *Genel Sosyoloji Üzerine Bir Deneme,* Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara

TULUK, Onur (2010), *Mezun Dershanesi Felsefe Konu Anlatımı,* Ames Matbaacılık, Ankara

İnternet Kaynakları

http://www.agos.com.tr/tr/yazi/11251 (e.t.:09.01.2018)

https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Kulturun-Tanimi-Ozellikleri-Kulturel-Kavramlar-2-Sosyoloji-oku-21689.html (e.t.:10.02.2018)

https://www.dersimiz.com/ders_notlari/Olay-Olgu-Gorus-Kavram-Genelleme-oku-22674.html (e.t.:14.02.2018)

https://www.dw.com/tr/bir-şiir-iki-toplum/a-15983073 (e.t.:09.01.2018)

https://www.frmtr.com/felsefe-psikoloji-sosyoloji/4242907-toplumsal-olay-ve-toplumsal-olgu.html (e.t.:10.02.2018)

http://guntergrass.kimdirkimdir.com (e.t.:09.02.2018)

http://www.nkfu.com/toplumsal-olay-ve-toplumsal-olgu-arasindaki-farklar (e.t.:27.07.2018)

https://www.sahindogan.com/insanligin-sifir-noktasi-auschwitz-birkenau-olum-kampi (e.t.:27.07.2018)

http://sosyolojisi.com/emile-durkheim/109.html (e.t.:14.02.2018)

http://www.sosyolojisi.com/gunter-grass-kimdir-hayati-kitaplari-eserleri-hakkinda-bilgi/35159.html

http://t24.com.tr/k24/yazi/guntergrass,377 (e.t.:05.01.2018)

ÖZGEÇMİŞ

1990 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlköğretim 6.sınıfa kadar Ankara'da Keçiören ilçesinde Ahmet Cevdet Paşa İlköğretim Okulu'nda okudu. Daha sonra 7. Sınıfı Antalya'da Dr. Cahit Ünver İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Lise öğretimini Antalya'nın Konyaaltı ilçesinde Antalya Akdeniz Lisesi'nde tamamladıktan sonra 2011 yılında Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2016 yılında lisans eğitimini tamamlayan Özdemir, aynı yıl üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır.